ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ (ПИРО БОБОВ ДОЛ) 2021–2027 г.

На основание чл. 8 ал. 2 и ал. 3 от Закона за регионалното развитие

изм. и доп. ДВ. Бр. 21 от 13 март 2020г.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ (ПИРО) 2021–2027 г.

Документ			Преглед/Одобрение	
Версия	**Дата**	**Статус**	**Дата**	**Статус**
1.0	07.12.2021 г.	Проект		

КОНТАКТИ

Възложител: община Бобов дол
Адрес: гр. Бобов дол, ул. „27 октомври“ № 2
web: https://bobovdol.egov.bg

Изпълнител: Регионплан ЕООД
Законен представител: д-р Косьо Стойчев
web: www.regioplan.biz

СПИСЪК НА ЕКСПЕРТЕН ЕКИП НА ИЗПЪЛНИТЕЛЯ

доц. д-р Косьо Стойчев	Ръководител на експертния екип
д-р Веселина Господинова	Експерт „Стратегическо планиране“
д-р Миглена Клисарова	Експерт „Териториални системи“
Георги Стефанов	Експерт „Климат и околна среда“

СЪДЪРЖАНИЕ

КОНТАКТИ ... 2

СПИСЪК НА ЕКСПЕРТЕН ЕКИП НА ИЗПЪЛНИТЕЛЯ ... 2

СЪДЪРЖАНИЕ ... 3

ВЪВЕДЕНИЕ ... 7

ЧАСТ I – ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ ... 10

1.1. Обща характеристика/профил на община Бобов дол ... 10

1.1.1. Анализ на природноресурсния потенциал на територията ... 12

1.1.1.1. Морфоложки и литогенни особености ... 12

1.1.1.2. Полезни изкопаеми ... 15

1.1.1.3. Климат и климатични ресурси ... 16

1.1.1.4. Води и водни ресурси ... 23

1.1.1.5. Почвени ресурси ... 23

1.1.1.6. Биологично разнообразие и горски ресурси ... 25

1.1.1.7. Елементи на националната екологична мрежа ... 26

1.1.1.8. Основни изводи от извършената обща характеристика на община Бобов дол 27

1.2. Състояние на местната икономика ... 30

1.2.1. Структура на общинската икономика по икономически сектори ... 32

1.2.1.1. Първичен сектор ... 39

1.2.1.2. Вторичен сектор ... 42

1.2.1.3. Третичен сектор ... 43

Възможности за развитие на туризма в община Бобов дол ... 45

1.2.1.4. Основни изводи за икономическото развитие на община Бобов дол ... 47

1.3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси ... 49

1.3.1. Демографска характеристика на територията ... 49

1.3.1.1. Брой и гъстота на населението ... 50

1.3.1.2. Раждаемост и смъртност на населението ... 54

1.3.1.3. Естествен и механичен прираст на населението ... 58

1.3.1.4. Полово–възрастова структура на населението ... 60

1.3.1.5. Етническа и конфесионална структура на населението ... 63

1.3.1.6. Образователна структура на населението ... 64

1.3.1.7. Основни изводи за демографската ситуация в община Бобов дол 65
1.3.2. Характеристика на пазара на труда 67
1.3.3. Здравеопазване 70
1.3.3.1. Структурна и пространствена организация на здравеопазването 71
1.3.3.2. Основни изводи 73
1.3.4. Образование 74
1.3.4.1. Структурна и пространствена организация на образованието 74
1.3.4.2. Основни изводи 77
1.3.5. Социални услуги 77
1.3.5.1. Структурна и пространствена организация на социалните услуги 78
1.3.5.2. Основни изводи 80
1.3.6. Дейности в областта на културата 80
1.3.6.1. Структурна и пространствена организация на дейностите в областта на културата 80
1.3.6.2. Основни изводи 83
1.3.7. Спортна инфраструктура. Възможности за спорт и отдих 84
1.4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията 85
1.4.1. Транспортна инфраструктура 85
1.4.1.1. Пътна мрежа 85
1.4.1.2. Железопътна мрежа 86
1.4.1.3. Основни изводи 86
1.4.2. Водоснабдителна и канализационна мрежа 86
1.4.2.1. Водоизточници и водохващания 86
1.4.2.2. Пренос и пречистване на води 87
1.4.2.3. Водоснабдяване и канализация 88
1.4.2.4. Основни изводи 88
1.4.3. Телекомуникационна и съобщителна мрежа 89
1.4.4. Енергийна мрежа 89
1.4.4.1. Електроснабдяване 90
1.4.4.2. Възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност 90
1.5. Екологично състояние и рискове 93
1.5.1. Проблеми от екологичен характер и източници на замърсяване на територията на община Бобов дол 93
1.5.2. Анализ на състоянието на компонентите на природната среда 94

1.5.2.1. Качество на атмосферния въздух ... 94

1.5.2.2. Повърхностни и подземни води ... 98

1.5.2.3. Земи и почви ... 100

1.5.2.4. Биоразнообразие и защитени територии ... 100

1.5.2.5. Зелени площи ... 101

1.5.3. Анализ на факторите за въздействие ... 102

1.5.3.1. Отпадъци. Управление на отпадъците ... 102

1.5.3.2. Акустична среда ... 103

1.5.4. Основни изводи за екологичното състояние и рискове ... 104

1.6. Анализ на административния капацитет на общинската администрация за реализация на ПИРО, както и необходимостта от укрепването му ... 105

1.7. Анализ на културно–историческото наследство ... 108

1.8. Анализ на състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор ... 111

1.9. Описание на елементите на градското културно наследство в градовете ... 112

1.10. Анализ на връзката на общината със съседните територии извън административните ѝ граници, които имат потенциал да влияят върху развитието на населените места и териториите в рамките на общината ... 113

1.11. Концепция за община Бобов дол, относно потенциала за развитие на общината с подкрепата на европейската зелена сделка и съпътстващите политически и финансови инструменти ... 115

1.12. SWOT анализ на ПИРО Бобов дол 2021-2027 ... 120

1.13. Описание на взаимовръзките на анализа с резултатите от проведения хоризонтален социално–икономически анализ на районите на национално ниво, изготвен от „Национален център за териториално развитие“ ЕАД ... 123

ЧАСТ II – ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ ЗА ПЕРИОДА 2021–2027 г. ... 125

2.1. Предпоставки за формулиране на стратегическата рамка за развитие ... 125

2.2. Визия, цели и приоритети за развитие на община Бобов дол за периода 2021–2027 г. 127

ЧАСТ III – ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ ... 145

3.1. Описание на използваните основни подходи/действия/стъпки за насърчаване участието на партньорите и заинтересованите страни ... 148

3.2. Описание на начина на идентифициране на заинтересованите страни и подбора на участниците в процеса на разработването на ПИРО ... 151

3.3. Комуникационен механизъм за осигуряване на информация, отчетност и прозрачност относно постигнатите резултати и използваните финансови ресурси по Програмата за реализация 155

3.4. Описание на предвидените мерки за комуникация, информация и включване на заинтересованите страни и партньорите в процеса по бъдеща актуализация на Програмата за реализация и идентифициране на нови проектни идеи в плана 158

ЧАСТ IV – ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА УДОВЛЕТВОРЯВАНЕ НА ИДЕНТИФИЦИРАНИТЕ НУЖДИ И ЗА ПОДКРЕПА НА ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ И НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ ОБЩИНИ..... 160

ЧАСТ V – ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ..... 162

ЧАСТ VI – МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ..... 167

ЧАСТ VII – НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО БОБОВ ДОЛ 169

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ 171

ВЪВЕДЕНИЕ

Планът за интегрирано развитие на община (ПИРО) е основен документ за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие на местно ниво. ПИРО за периода 2021–2027 г. съвместяват в един документ елементите на действащите в периода 2014–2020 г. Общински планове за развитие (ОПР) и Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие (ИПГВР).

Прилагането на единен поход на планиране на регионалното и пространствено развитие, както и взаимната обвързаност и йерархична съподчиненост на системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие, следва да се постигне посредством използването на:

- механизми за широко партньорство и координация между органите и институциите, бизнеса и гражданското общество;
- общи инструменти за финансово подпомагане.

Възприетият подход е насочен към постигането на по–значим ефект и ефикасност при реализацията на целите за развитие на местно ниво.

ПИРО определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината и връзките ѝ с други общини, в съответствие с Интегрираната териториална стратегия за развитие (ИТСР) на съответния регион за планиране от ниво 2 и Общия устройствен план (ОУП) на общината.

ПИРО осигурява пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия.

Документът интегрира регионалното и пространственото развитие, служейки за определяне на актуалните проблеми, нужди и потенциали за развитие на районите, общините и населените места. Те от своя страна се отчитат при разработването на инвестиционни програми и финансови инструменти, включително съфинансирани от фондовете на ЕС.

Разработването на ПИРО се извършва за цялата територия на общината, като могат да се определят т.нар. зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на

идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за коопериране със съседни общини.

Прилагането на интегриран подход на развитие, е в ролята на основно изискване по отношение на ПИРО за периода 2021–2027 г. В процеса на тяхното разработване следва да се приложи подход на тясна координация на различните публични политики, при отчитане местните специфики на територията. Важен компонент на политиката, съобразена с конкретните потребности и особености на дадена територия, е интегрирането на различни секторни дейности за въздействие. Така например, жилищното строителство, транспортът, заетостта, качеството на околната среда и множество социални елементи си взаимодействат, за да окажат влияние на икономическото развитие.

Разработването на ПИРО следва да се извърши и в съответствие с целите на кохезионната политика на ЕС за периода 2021–2027 г., допринасяйки в максимална степен към цел на политиката 5 *„Европа по–близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи“*.

ПИРО се приема от Общинския съвет по предложение на кмета на общината. Одобреният план се представя от кмета на общината пред съответния Областен съвет за развитие в срок до три месеца от неговото приемане от съответния общински съвет.

Настоящият План за интегрирано развитие на община Бобов дол за периода 2021–2027 г. е разработен в изпълнение на договор между Община Бобов дол и „Регионплан“ ЕООД.

Структура на Плана за интегрирано развитие на община Бобов дол за периода 2021–2027 г.:

Планът за интегрирано развитие на община Бобов дол за периода 2021–2027 г. е структуриран спрямо разпоредбите на чл. 13 от Закона за регионалното развитие (ЗРР). Включените необходими елементи разкриват състоянието и актуалната ситуация в социално–икономическото развитие на територията, предвидената визия и стратегия за развитие в периода до 2027 г. и начините за нейното реализиране, включително конкретни проекти.

ПИРО като стратегически документ обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за развитие, свързани общо от стремежа към по–висок жизнен стандарт на хората в общината и устойчиво развитие на територията.

Настоящият План за интегрирано развитие на община Бобов дол за периода 2021–2027 г. е разработен в съответствие с Методическите указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021–2027 г.[1]

Съгласно Указанията общата структура на стратегическия документ е организирана в следните раздели:

Част I. Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на съответната община;

Част II. Цели и приоритети за развитие на общината за периода 2021–2027 г.;

Част III. Описание на комуникационната стратегия, на партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност;

Част IV. Определяне на зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за сътрудничество с други общини – приоритетни зони за въздействие;

Част V. Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие;

Част VI. Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия;

Част VII. Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО;

Част VIII. Предварителна оценка, съгласно условията на чл. 32 от ЗРР – по преценка на кмета на общината.

Отделните структурни елементи на плана се отличават с логическа последователност и взаимна обвързаност помежду си. Аналитичната част на ПИРО изпълнява ролята на основа за формулиране на неговата стратегическа част, а подходите и механизмите за управление, наблюдение и оценка осигуряват практическото изпълнение и постигането на дефинираните цели и приоритети.

[1] Указанията са издадени на основание на чл. 17, т. 9 от Закона за регионално развитие (ЗРР), изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 март 2020 г.

ЧАСТ I – ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ

1.1. Обща характеристика/профил на община Бобов дол

Община Бобов дол се намира в Югозападна България, като в административно отношение попада в район от ниво 2 – Югозападен (NUTS 2), административна област – Кюстендил (NUTS 3), а общината отговаря на европейската класификация LAU. В териториалния ѝ обхват се включват 18 населени места, в т.ч. 1 град – общинският център гр. Бобов дол и 17 села. По данни на НСИ , общият брой на населението на общинско ниво към 31.12.2020 г. е 7158 д.

Община Бобов дол заема площ от 206,2 км^2, равняващи се на 6,8% от територията на област Кюстендил (3 051,5 км^2) и на 1,0% от тази на Югозападен район от ниво 2 (20 040 км^2). Посочената стойност отрежда на общината шесто място в структурата на показателя сред деветте общини в областта (след общините Кюстендил, Невестино, Рила, Дупница и Трекляно).

В западна посока община Бобов дол граничи с община Кюстендил, а в посока югозапад – с община Невестино. В северна посока има обща граница с разположената в област Перник община Радомир. В посока изток – югоизток общината граничи с община Дупница, а в южна посока – с община Бобошево.

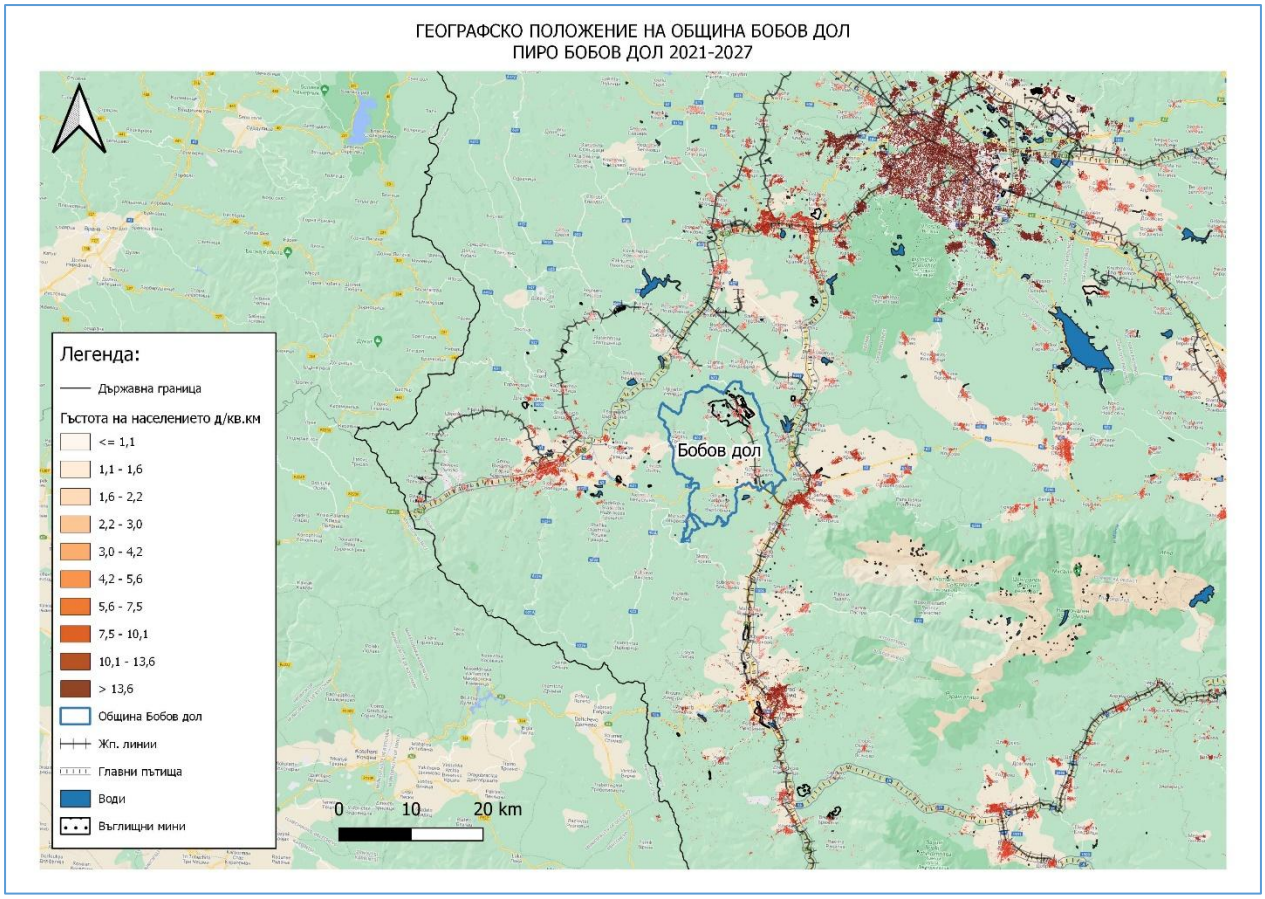

Източник: Регионплан ГИС Анализ

По данни на НСИ[2], най–голям дял в баланса на територията на общината заемат земеделските територии, равняващи се на 65,0% (134 126 дка). На второ място се нареждат горските територии – с дял от близо 28,0% (57 529 дка), следвани от териториите, отнасящи се към населени места и други урбанизирани територии – 4,7% (9 799 дка).

Общинският център гр. Бобов дол е разположен на 73 км от столичния град София[3], на около 40 км от областния център гр. Кюстендил и на 54 км от втория най–близко разположен областен град – Перник. Разстоянието до втория по значимост общински център в областта след областния център гр. Кюстендил – гр. Дупница, е около 20 км.

Географското местоположение на изследваната територия в югозападната част на страната, предопределя неголямата ѝ отдалеченост до две държавни граници на Република

[2] Показател „баланс на територията – територия по вид“ съгласно източник: Районите, областите и общините в Република България 2018 г.

[3] Посочени разстояния по критерий „най–малко време за пътуване“ и/или „най–висок клас път за придвижване“

България – с Република Северна Македония и с Република Сърбия. Най–близко разположените гранични контролно–пропускателни пунктове с двете страни, са:

- ГКПП Гюешево, свързващ територията на България с Република Северна Македония. Разположен на територията на община Кюстендил. Намира се на около 60 км от гр. Бобов дол;
- ГКПП Калотина, който свързва територията на България с Република Сърбия. Разположен в териториалния обхват на община Драгоман, област София. Намира се на разстояние от 120 км от гр. Бобов дол.

Републиканската пътна мрежа в обхвата на изследваната територия е представена от второ– и третокласни пътища. През общинската територия не преминават магистрали и първокласни пътища. Територията на община Бобов дол се пресича от железопътна линия 51 в направление Дупница – Бобов дол, която се явява разклонение на главна железопътна линия № 5 София – Кулата.

1.1.1. Анализ на природноресурсния потенциал на територията

1.1.1.1. Морфоложки и литогенни особености

Според физикогеографската подялба на България (по Гълъбов, 1966), изследваната територия се отнася към Македоно–Тракийска физикогеографска подпровинция, Преходна област, Западна планинско–котловинна подобласт (фиг. 1).

Община Бобов дол се отличава с разнообразен планинско–котловинен релеф, представен от котловини, долинни разширения, ниски и средновисоки планини и възвишения. Съгласно подялбата на страната на природно–географски области (по Пенин, 2007), разглежданата територия попада в обхвата на природно–географска област Краище (фиг. 2).

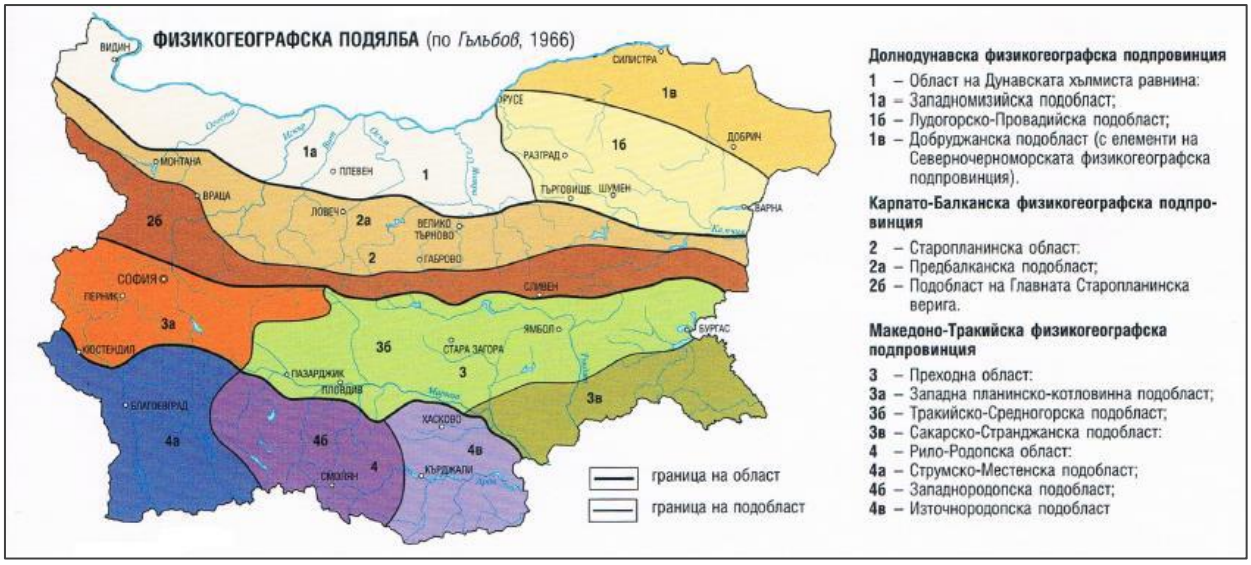

Фигура 1. Физикогеографска подялба на България (по Гълъбов, 1966)
Източник: Министерство на туризма – Природно–географски подялби на България,
https://www.tourism.government.bg/sites/tourism.government.bg/files/uploads/raionirane/p6.pdf

Фигура 2. Природно–географски области на България (Пенин, 2007)
Източник: Министерство на туризма – Природно–географски подялби на България,
https://www.tourism.government.bg/sites/tourism.government.bg/files/uploads/raionirane/p6.pdf

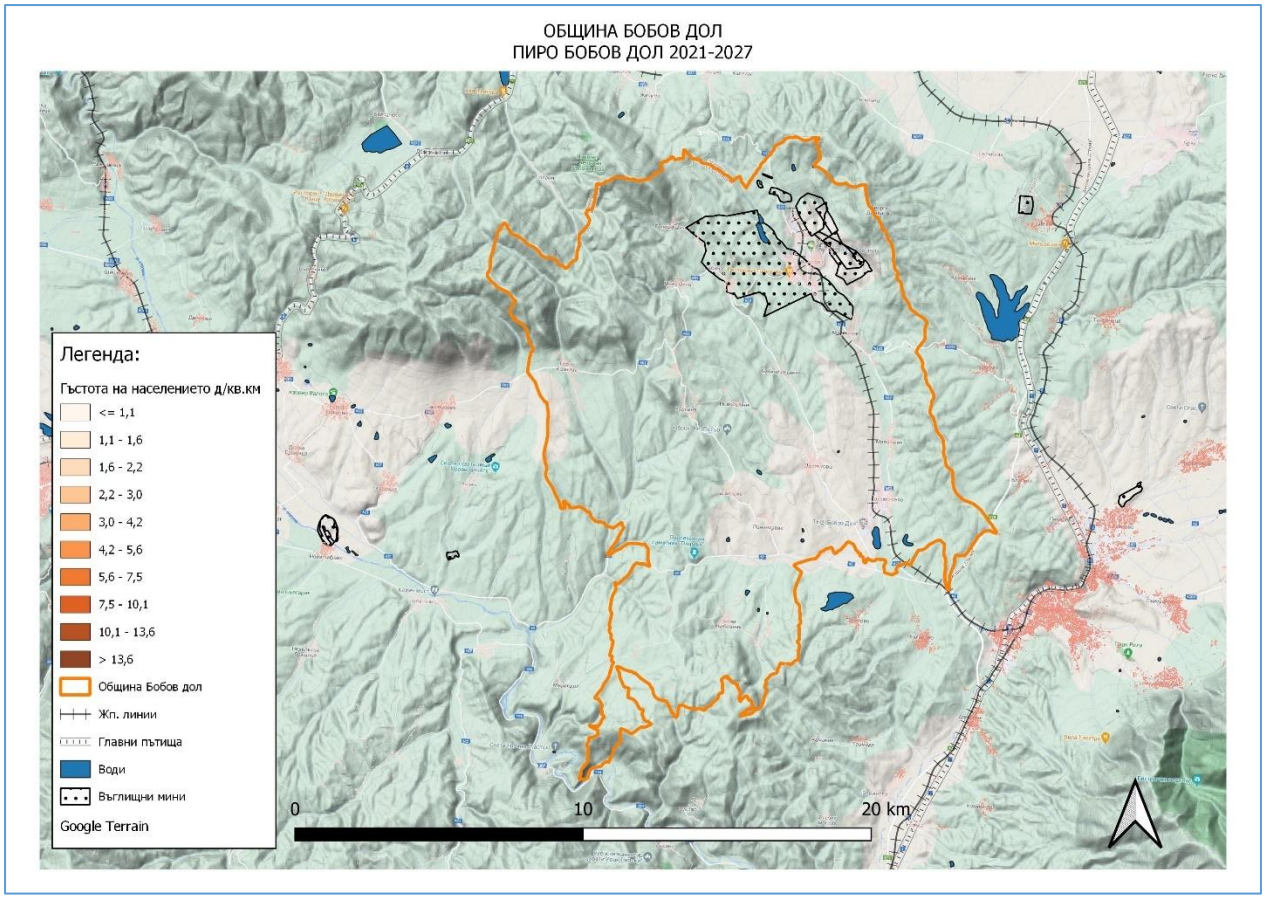

Източник: Регионплан ГИС Анализ

Основна морфоструктурна единица в общината са Краищидите, отличаващи се със сложен релеф, представен от котловини и планински редици. Разломните структури се отличават с главна посока от север – северозапад към юг – югоизток. Основните скали са магмени и метаморфни с палеозойска възраст и седименти от мезозоя.

В резултат на късноалпийските и неотектонски движения, е образуван Бобовдолският грабен, запълнен с палеогенски седименти.

В обхвата на общината попада голяма част от западната Дупнишка котловина – Разметанишко поле, отличаваща се с равнинен релеф и слаб наклон в посока юг – югоизток. В тази част от изследваната територия, на юг от с. Големо село, се намира най–ниската точка в административния обхват на община Бобов дол с надморска височина от 482 м, разположена в коритото на р. Разметаница.

Общинският център гр. Бобов дол се намира в северната част на полето (нар. и котловина, котловинно понижение) Разметаница, разположено по поречието на едноименната река.

В западна посока Разметаница се свързва с Кюстендилската котловина, посредством ниска седловина. В териториалния обхват на община Бобов дол (в землището на с. Горна Козница) попада най–източната част на Кюстендилската котловина.

С най–изразителен релеф се отличават северните части на общинската територия, представени от оградни ниски и средновисоки планински възвишения. Тези части се отнасят към източния дял на Конявска планина, ограждаща котловинното понижение Разметаница от север, юг и изток. В северозападната част на община Бобов дол, на север от с. Горна Козница, е разположена югоизточната част на Същинския дял на Конявска планина, достигащ надморска височина до 1 295 м. В източна посока, на северозапад от с. Голема Фуча, е разположена най–високата точка в общината – връх Колош с надморска височина 1 314 м.

Изразителни са нископланинските и хълмисти Гологлавски възвишения, явяващи се източно продължение на Конявска планина. Техен най–висок връх в обхвата на изследваната територия е връх Манастирище с надморска височина 1 094 м.

Средната надморска височина на територията на община Бобов дол е 694 м.

Преобладаващите земеделски земи в община Бобов дол, заемащи 65,0% от общинската територия, благоприятстват стопанското усвояване на територията – развитие на транспортната инфраструктура и селищната мрежа.

1.1.1.2. Полезни изкопаеми

На територията на община Бобов дол е разположен най–големият въглищен басейн с кафяви въглища в България – Бобовдолският въглищен басейн, в чийто обхват са концентрирани около 60% от промишлените запаси на кафяви въглища на национално ниво. Въглищният басейн заема площ от около 50 – 60 км^2 и се отличава с напреднала степен на въглефикация, обуславяща неговото голямо значение за развитието на въгледобива и топлоенергетиката.

Въглищата са относително бедни на въглерод. Топлината им на изгаряне е в рамките на 28,0 – 29,9 MJ/кг (определена на сухо безпепелно гориво). Средната обща влага варира между 11,0% и 14,95%, а средното съдържание на сяра е в порядъка на 2,3% – 3,5%. Въглищата отделят метан, поради което са податливи на самозапалване.

Максималната дълбочина, на която залягат въглищните пластове е до около 800 м в дълбоката Бабинска синклинала, което от своя страна налага закрит добив.

В различните части на въглищния басейн се наблюдава промяна в дебелината на въглищните пластове и в качеството на въглищата. В някои участъци на басейна са развити долните три пласта, а в други – само горните.

Възрастта на въгленосните наслаги датира от края на олигоцена и началото на миоцена.

1.1.1.3. Климат и климатични ресурси

Според климатичната класификация на България[4], изследваната територия се характеризира с преходно–континентален климат. Климатът на територията на общината се характеризира с влияние на Средиземноморието по поречието на р. Струма.

Териториите с по–голяма надморска височина, представени от най–високите части на Конявска планина, се отличават с планински климат. Тези части от общинската територия се характеризират с по–студена и по–продължителна зима, по–кратко и прохладно лято, по–силни ветрове. Преобладават валежите от сняг.

Фигура 3. Климатично райониране на България – подобласти по Събев и Станев (1959 г.)
Източник: Национален институт по метеорология и хидрология, Българско списание по метеорология и хидрология, http://global-change.meteo.bg/files/2015/00_BJMH_2015_05.pdf

[4] Разработена от климатолозите Събев и Станчев през 1959 г.

Средната годишна температура в обхвата на изследваната територия е 10,2ºС. Средната температура през най–студения месец януари е около 0ºС. Понякога за студеното полугодие е характерно по–топло време, в резултат на нахлуващия от юг средиземноморски въздух по долината на р. Струма. Средната температура през най–топлия месец юли е в порядъка на 20–21ºС.

Територията на общината се отличава с топло и сухо лято, с максимални температури към края на месец юли и началото на месец август, достигащи до 35–36ºС. Наблюдават се и абсолютни максимални температури, достигащи 38–39°С. Стойността на средногодишната температурна амплитуда е в порядъка на 20–21ºС.

Зимата е умерено студена, със средно около 5–6 дни валежи от сняг месечно.

Средната годишна сума на валежите в обхвата на изследваната територия е 676 л/м^2. Влияние върху годишното разпределение на валежите оказват особеностите на атмосферната циркулация. Сезонното разпределение на валежните суми се характеризира със следните особености:

- 20% от валежите са през зимата;
- 24% падат през есента;
- 56% от валежните количества падат през останалите сезони.

Налице в ясно изразен главен максимум на валежите в периода май–юни, обусловен от активността на атлантическите циклони през топлото полугодие. Характерен е и вторичен максимум през месеците октомври–ноември, свързан с активността на средиземноморските циклони през студеното полугодие.

Територията на община Бобов дол е оградена с възвишения от всички страни, явяващи се орографска преграда за преминаващите през територията ветрове.

Относителната влажност на въздуха в обхвата на изследваната територия е 72%. Фигури 4 и 5 представят пространственото разпределение на индекса на почвеното засушаване (SMI) на територията на страната през пролетта (месец март 2016 г. и 2017 г.)

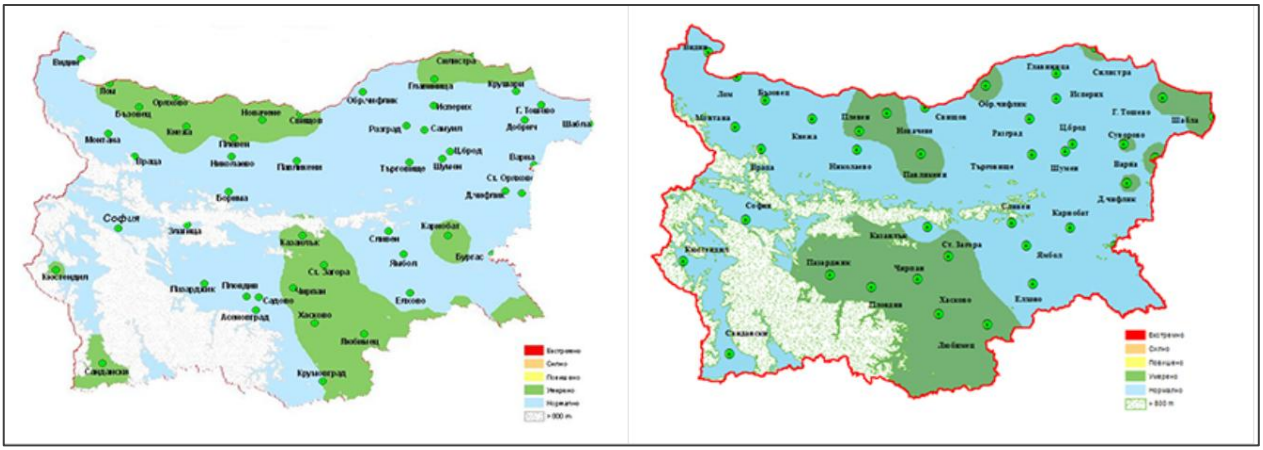

и през лятото (месец юли 2016 г. и 2017 г.).

Фигура 4. Пространствено разпределение на индекса на почвено засушаване (SMI) – месец март 2016 г. (вляво) и месец март 2017 г. (вдясно)
Източник: Национален институт по метеорология и хидрология

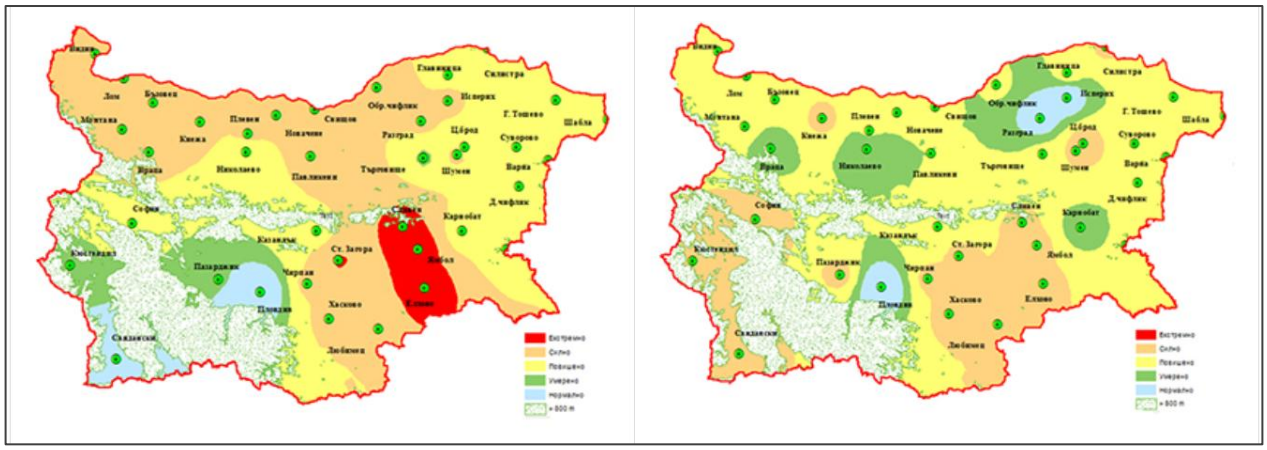

Фигура 5. Пространствено разпределение на индекса на почвено засушаване (SMI) – месец юли 2016 г. (вляво) и месец юли 2017 г. (вдясно)
Източник: Национален институт по метеорология и хидрология

– **Агроклиматични ресурси**

Според агроекологичното райониране на селскостопанските култури, територията на община Бобов дол попада в обхвата на X–ти Пшеничен район на България. Общият брой на пшеничните райони в страната е 16, като техният териториален обхват е определен съобразно почвените характеристики и климатични условия за развитието на пшеницата.

Фигура 6. Агроклиматично райониране на пшеницата
Източник: Национална почвена служба, http://nationalsoils.com

Десети пшеничен район включва почви от групата на смолниците и канелените горски почви. Смолниците се отличават с мощен хумусен хоризонт между 80 и 100 см,

много тежък механичен състав и съдържание на хумус 3%. За излужените канелени горски почви е характерен слабомощен хумусен хоризонт от 20–25 см, мощен профил, средно до тежко песъчливо–глинест механичен състав и слабо кисела реакция.

Влагозапасяването на почвите с нормален профил в десети пшеничен район е много добро и при засушлива пролет влагоснабдяването е почти нормално.

Смолниците се характеризират с бонитет 86 бала, отличавайки се „с добри“ до „много добри“ продуктивни възможности за пшеницата. Бонитетът на канелените горски почви е 60–80 бала и се оценяват „с добри“ продуктивни възможности за пшеницата.

Съгласно почвено–климатичното райониране на соята[5], община Бобов дол се отнася към районите в страната, определени като „малко подходящи“ за отглеждане на соя.

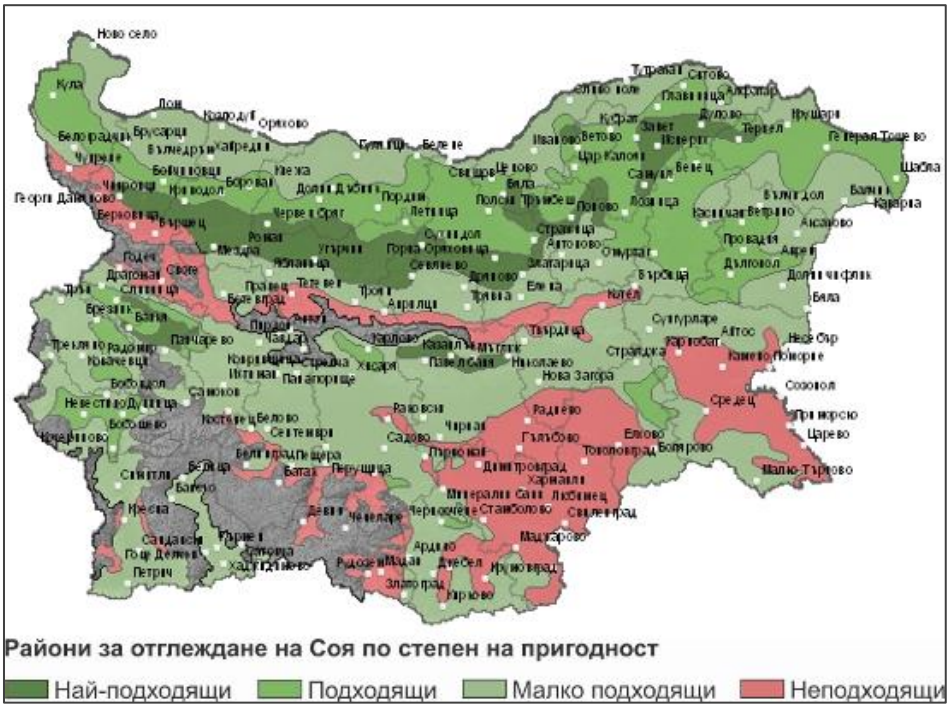

Фигура 7. Райони за отглеждане на соя в България – по степен на пригодност
Източник: Национална почвена служба, http://nationalsoils.com

[5] Извършено от Националната почвена служба.

– **Използване на възобновяеми енергийни източници (ВЕИ)**

Представената фигура разкрива потенциала за производство на фотоволтаична

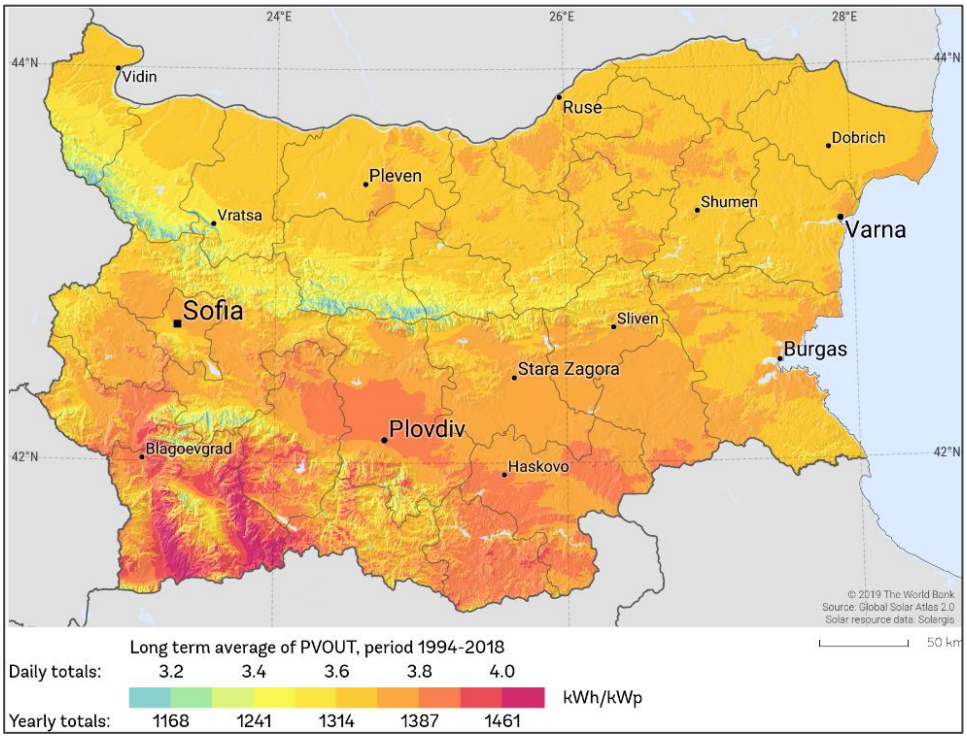

енергия на територията на страната на база осреднени стойности за периода 1994–2018 г.

Фигура 8. Потенциал за производство на фотоволтаична енергия на територията на България – осреднени стойности за периода 1994–2018 г.
Източник: https://solargis.com/maps-and-gis-data/download/bulgaria

По данни на ИТСР на Югозападен регион за периода 2021–2027 г., към края на месец юни 2018 г. на територията на община Бобов дол, са изградени следните мощности по видове ВЕИ:

- Водноелектрически централи (ВЕЦ) мощност: **0,3 MW**;
- Фотоволтаични електрически централи (ФтЕЦ) мощност: **0,1 MW**;
- ВИ – общ брой: **3 бр.**;

- ВИ – общо мощност: **0,4 MW**;
- Плътност: **1,98 MW/1000 km^2**.

Общата мощност от ВЕИ в община Бобов дол е 0,4 MW и формира 0,9% в структурата на показателя на областно ниво (44,7 MW), отреждайки на общината

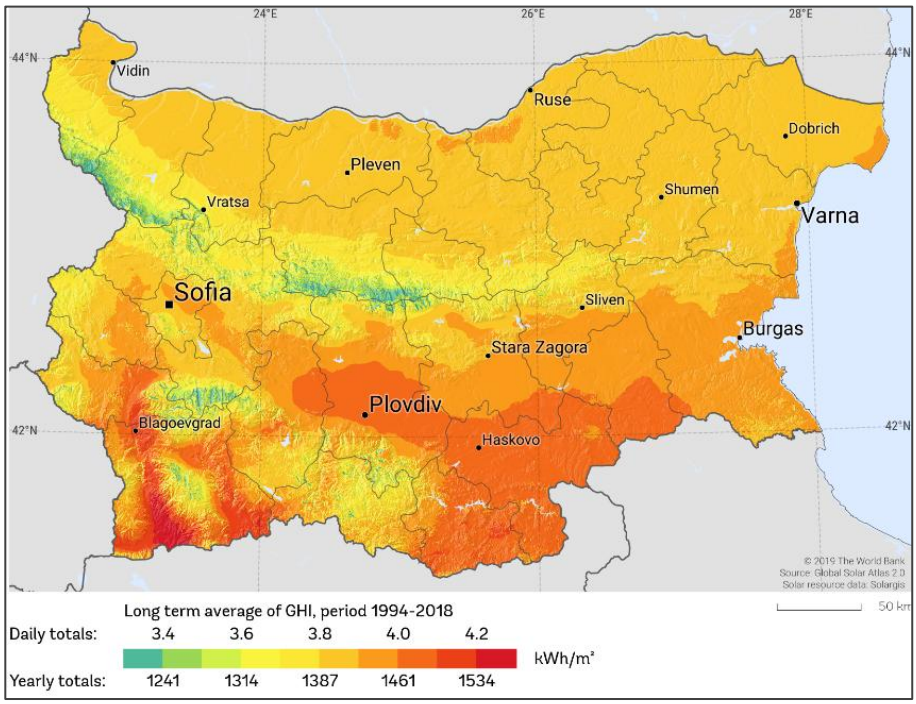

предпоследно място сред деветте общини в област Кюстендил по мощност на изградените централи. Общината си поделя предпоследното място с общините Кочериново и Трекляно, на чиято територия също са изградени по 0,4 MW мощности от ВЕИ. С по–ниска стойност на разглеждания показател се отличава община Невестино (0,1 MW).

Фигура 9. Глобална хоризонтална слънчева радиация на територията на България – осреднени стойности за периода 1994–2018 г.

Източник:

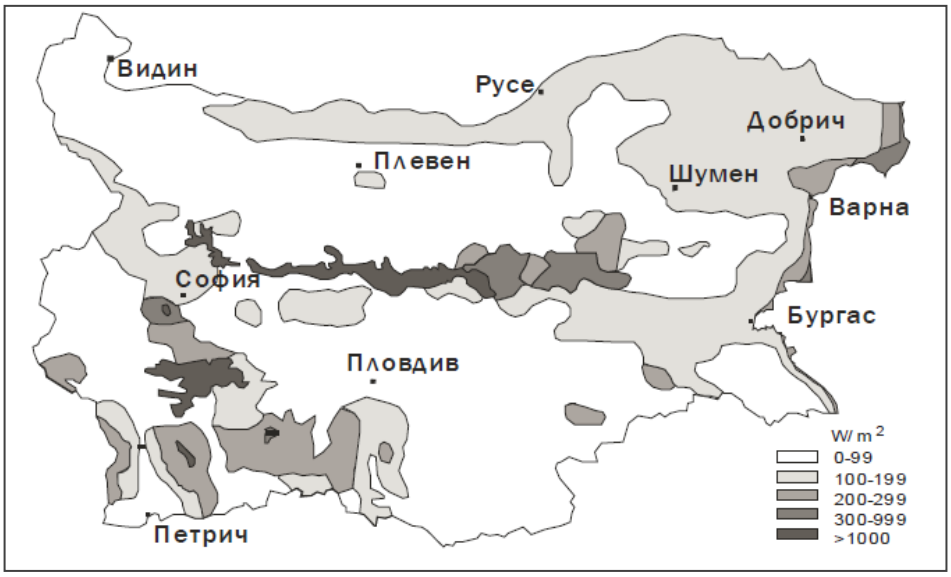

https://solargis.com/maps-and-gis-data/download/bulgaria

Фигура 10. Плътност на енергийния поток на вятъра по зони

1.1.1.4. Води и водни ресурси

Територията на община Бобов дол се отнася към Егейската отточна област. Главна отводнителна артерия на района е р. Струма, в която се вливат всички реки, протичащи през изследваната територия.

Общината се пресича от протичащия в направление от север на юг десен приток на р. Джерман – р. Разметаница, която заедно с десния си приток Бабинска река отводнява повече от 2/3 от общинската територия. През западната част на общината протича р. Лява, която е ляв приток на р. Струма.

Реките, преминаващи през общината са сравнително къси и маловодни. Отточният им режим се отличава с пролетен максимум – през месец май и есенен минимум. Изследваната територия спада към хидроложка област, характеризираща се с умерено климатично влияние върху оттока. Реките се отличават със значително снежно подхранване.

В териториалния обхват на общината са изградени няколко микроязовира, сред които: „Долистово“, „Големо село“ и др., чиито води се използват основно за напояване.

В хидроложко отношение изследваната територия се отличава с добре развита, гъста хидрографска мрежа. Формирани са различни подземни води, сред които най–вече грунтови, пукнатинни и карстови. Грунтовите води са акумулирани преобладаващо в пролувиалните отложения и кватерните алувиални отложения на Бобовдолското поле. Карстовите води са образувани в изграждащите Конявска планина средно–горнотраски варовици и доломити. Карстовите води в Конявска планина са свързани към напукани варовити скали с разчленена повърхност с множество кари и понори. Те се отличават с хидрокарбонатен, калциев и магнезиев химичен състав, минерализация в рамките на 0,3–0,5 г/л и сумарни минимални водни количества, определени на 245 л/сек.

1.1.1.5. Почвени ресурси

Според почвено–географското райониране на България, територията на община Бобов дол попада в обхвата на Софийско–Краищенска провинция на Балкано–Средиземноморската почвена подобласт на Средиземноморската почвена област[6].

[6] По данни на: Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми енергийни източници и биогорива на територията на община Бобов дол в периода 2019–2022 г.

Разпространените основни почвени типове в обхвата на изследваната територия, са:

- **От клас Лесивирани почви (Luvisols)** => канелени горски почви (Chromic Luvisols);
- **От клас Метаморфни почви (Cambisols)** => кафяви горски почви (Dystric–Eutric Cambisols);
- **От клас Наносни почви (Fluvisols)** => алувиални почви (Alluvial Fluvisols);
- **От клас Примитивни почви (Leptosols)** => рендзини (Rendzinas).

По данни на: Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми енергийни източници и биогорива на територията на община Бобов дол в периода 2019–2022 г.

С най–широко териториално разпространение се отличават каналените горски почви.

Преобладаваща част от Бобовдолското поле е заета от много уплътнени, тежко песъкливо–глинести почви, които през влажния период се заблатяват, а при сух период се напукват.

Сред типичните за територията зонални почвени типове са излужените канелени горски почви. За тях е характерен слабо мощен хумусен хоризонт, средно до тежко песъчливо–глинест механичен състав, средна текстурна диференциация и средно до слабо кисела реакция.

В най–северните части на общината се срещат плитки ерозирани канелени почви, които понякога са разпространени в комплекс с хумусно–карбонатни песъкливо–глинести почви.

В южните части на територията са разпространи алувиални и алувиално–ливадни азонални почвени типове. Те са предимно неутрални, песъкливи и песъкливо–глинести почви, карбонатни и наситени, като част от тях са засегнати от ерозионни процеси.

В останалата част на изследваната територия са разпространени предимно плитки канелени горски почви.

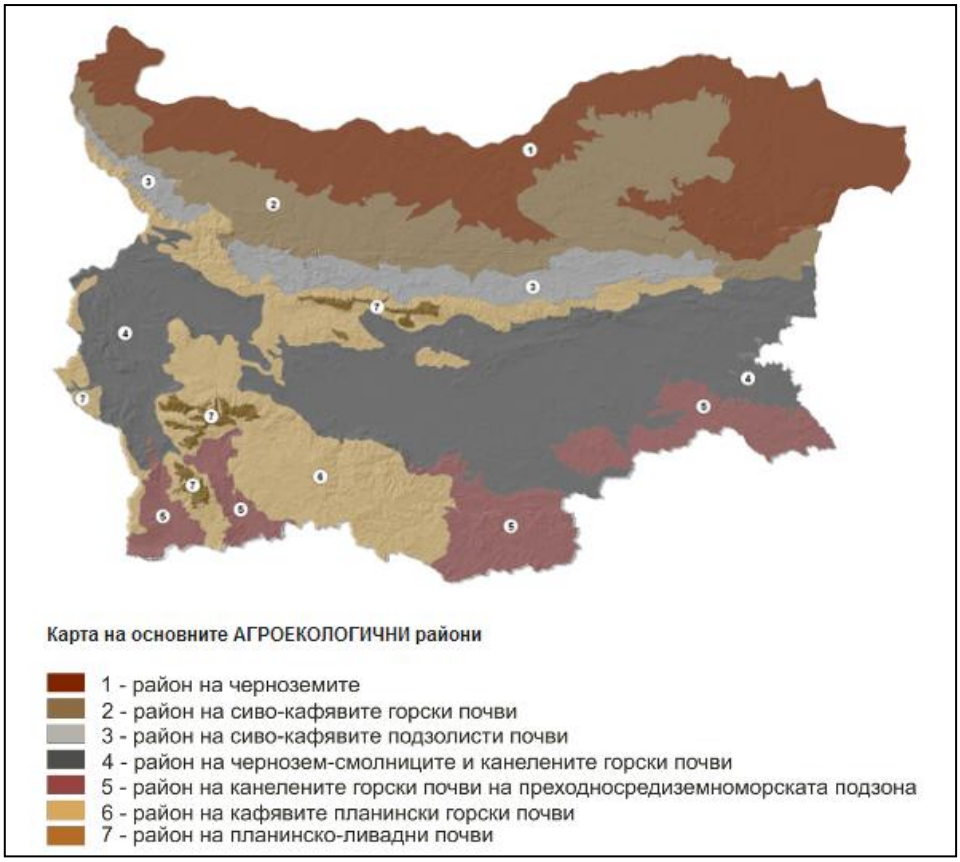

Фигура 11. Основни агроекологични райони в България
Източник: Национална почвена служба, http://nationalsoils.com

1.1.1.6. Биологично разнообразие и горски ресурси

Характерните за територията на община Бобов дол растителни видове се свързват с особеностите на преобладаващия котловинно–планински релеф. Горската растителност от естествен произход е характерна за югозападната част на страната и е представена от следните видове: космат дъб, цер, благун, горун, бук, габър, клен, ясен, явор, леска и др. Сред най–добре запазените горски формации от естествен произход в обхвата на изследваната територия, се открояват тези от: космат дъб, цер, благун, горун, бук, обикновен келяв и воден габър.

Сред срещаните множество тревисти и храстови съобщества, се открояват: смрадлика, люляк, ливадна власатка, обикновена леска и др.

Сред характерните за територията ендемични видове са: червен и розов божур, жълто и червено урумово лале, жълт планински крем, източна ведрица, персийска морина,

златиска раменка, царско пропадниче, сръбско звънче, жълт равнец, ботурче, дива циклама и др.

Сред билките се срещат: мащерка, риган, жълт кантарион, бял равнец, мента и др. В планинските части са разпространени различни видове гъби: булка, манатарка, горска печурка, сърнела, челадинка и др.

Изследваната територия попада в обхвата на Рило–Родопския зоографски район, в който евросибирските и европейските видове преобладават над средиземноморските. Сред разпространените животински видове, са: елен, сърна, горска мишка, горски гълъб, гургулика, забулена сова и др.

С голямо разнообразие на разпространените животински видове се отличава Конявска планина. Срещат се сърни, елени, глигани, лисици, зайци, и по–рядко вълци, белки, златки и др. Сред представителите на птиците се срещат соколи, орли, гълъби, гургулици, яребици, славеи, диви патици и др.

В резултат на голямото антропогенно въздействие върху околната среда, ареалът на фаунистичните видове в обхвата на изследваната територия, е силно стеснен.

1.1.1.7. Елементи на националната екологична мрежа

По данни на Информационната система за защитени зони от екологична мрежа Натура 2000, на територията на община Бобов дол попадат 4 защитени зони (ЗЗ), обявени по Закона за биологичното разнообразие (ЗБР):

ЗЗ „Долна Козница“ – BG0002100 – Тип на ЗЗ: Защитена зона по директивата за птиците
ЗЗ „Конявска планина“ – BG0000298 – Тип на ЗЗ: Защитена зона по директивата за местообитанията
ЗЗ „Скрино“ – BG0002108 – Тип на ЗЗ: Защитена зона по директивата за птиците
ЗЗ „Скрино“ – BG0001013 – Тип на ЗЗ: Защитена зона по директивата за местообитанията

Таблица 1. Защитени зони на територията на община Бобов дол
По данни на: Информационна система за защитени зони от екологична мрежа Натура 2000, http://natura2000.moew.government.bg/

В административния обхват на община Бобов дол не попадат защитени територии, обявени по Закона за защитените територии (ЗЗТ).

Съхраняването и поддържането на защитените зони в обхвата на общината, се свързва с необходимостта от повишено внимание за тяхното интегриране в стопанската организация на територията. Биологичното разнообразие е фактор за развитието на природен (екотуризъм) и някои специализирани алтернативни форми на туризъм.

1.1.1.8. Основни изводи от извършената обща характеристика на община Бобов дол

В резултат на извършената обща характеристика, включваща анализ на местоположението и компонентен анализ на природноресурсния потенциал на община Бобов дол, можем да направим следните изводи:

- Географското местоположение на изследваната територия обуславя нейната неголяма отдалеченост до две държавни граници на България – с Република Северна Македония и с Република Сърбия;
- Републиканската пътна мрежа в общината е представена от второ– и третокласни пътища. Общинската територия не се пресича от магистрали и от първокласни пътища. През територията преминава започващата от жп гара Дупница железопътна линия 51, която е разклонение на главна железопътна линия № 5 в направление София – Кулата;
- Територията се характеризира с предимно планинско–котловинен релеф. Най–висока точка в общината е намиращият се в Конявска планина връх Колош – 1 314 м, разположен в северозападната част на общинската територия (на север от с. Голема Фуча). Най–ниската точка е с надморска височина от 482 м, разположена в коритото на р. Разметаница, на юг от с. Големо село;
- Преобладаващите земеделски земи в обхвата на изследваната територия благоприятстват нейното стопанско усвояване – в т.ч. развитие на транспортната инфраструктура селищната мрежа и др.;
- В общината се намира Бобовдолският въглищен басейн, който е най–големият въглищен басейн с кафяви въглища в България, заемащ площ от около 50 – 60

км^2. В него са концентрирани около 60% от промишлените запаси на кафяви въглища в страната. Напредналата степен на въглефикация на въглищния басейн обуславя неговото голямо значение за развитието на въгледобива и топлоенергетиката на национално ниво;

- Изследваната територия се отличава с преходно–континентален климат, характеризиращ се със средиземноморско влияние по поречието на р. Струма. За териториите, намиращи се на по–голяма надморска височина, представени от най–високите части на Конявска планина, е характерен планински климат. Средната януарска температура в обхвата на територията е около 0ºС, а средната юлска се характеризира със стойности от 20–21ºС. Средната годишна температура е 10,2ºС. Характерно е топло и сухо лято, с максимални температури към края на месец юли и началото на месец август, достигащи до 35–36ºС. Средната годишна валежна сума е 676 л/м^2, като валежите се отличават с ясно изразен главен максимум в периода май–юни и вторичен максимум през октомври–ноември;
- Изследваната територия попада в обхвата на Егейската отточна област. Всички реки, преминаващи през общината се вливат в главната отводнителна артерия в района – р. Струма. Основни водни артерии в община Бобов дол са реките Разметаница – десен приток на р. Джерман; Бабинска река – десен приток на р. Разметаница; Лява – ляв приток на Струма. Протичащите през общината реки са сравнително къси и маловодни, чийто отточен режим се отличава с пролетен максимум (през месец май) и есенен минимум. На територията на общината са формирани различни подземни води – грунтови, пукнатинни, карстови;
- Сред разпространените зонални почвени типове са: тежко песъкливо–глинести почви, покриващи преобладаваща част от Бобовдолското поле; излужени канелени горски почви; плитки ерозирани канелени почви, разпространи в най–северните части на общината. Сред азоналните почвени типове се срещат алувиални и алувиално–ливадни почви, част от които са засегнати от ерозионни процеси. За останалата част от територията са характерни предимно плитки канелени горски почви;

- В общината попадат 4 защитени зони по Натура 2000, обявени по Закона за биологичното разнообразие, в т.ч. 2 – по директивата за птиците и 2 – по директивата за местообитанията. В община Бобов дол не са разположени защитени територии, обявени по Закона за защитените територии;
- Съхраняването и поддържането на защитените зони се свързва с необходимостта от повишено внимание при интегрирането им в стопанската организация на територията. Биологичното разнообразие благоприятства развитието на природен (екотуризъм) и други алтернативни видове туризъм на територията на общината.

1.2. Състояние на местната икономика

Особеностите на икономическото развитие на община Бобов дол са резултат от влиянието на редица фактори от природно, социално и демографско естество. Сред най–важните фактори, оказващи влияние върху местната икономика се открояват: особеностите на природноресурсния потенциал, характерът на протичащите демографски процеси, степента на изграденост на различните видове инфраструктура (количествени и качествени параметри), наследените производствени традиции на местното население и др.

На база съществуващата връзка в развитието между отделните териториални нива в страната, икономическото развитие на общинско ниво следва да се разглежда като част от процесите, проявяващи се на по–високи териториални нива – областно, регионално[7], национално.

Водещо място в структурата на брутната добавена стойност (БДС) по икономически сектори на територията на област Кюстендил формира сектор „Услуги“ – 61,9% (597 млн. лв.) през 2018 г. (при общ размер на БДС в областта – 964 млн. лв.). Второ място заема сектор „Индустрия“ с дял от 29,0% (279 млн. лв.) от БДС. През посочената година за аграрния сектор се отчита дял от 9,1% (88 млн. лв.) в структурата на разглеждания показател.

Структурата на БДС по икономически сектори в област Кюстендил следва характерната за страната и за Югозападен район тенденция, изразяваща се във водещо място на сектор „Услуги“.

Икономически сектор	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
	млн. лв.			
Аграрен	91	101	78	88
Индустрия	293	287	338	279
Услуги	450	489	550	597
ОБЩО	**835**	**877**	**967**	**964**

Таблица 2. Брутна добавена стойност (БДС) по икономически сектори в област Кюстендил в периода 2016–2019 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

[7] Регионално – ниво от район 2 (NUTS 2).

В периода 2016–2019 г. стойността на БДС в област Кюстендил нараства от 835 млн. лв. през първата наблюдавана година, на 964 млн. лв. през последната година в периода. Отчетеният ръст е в рамките на 129 млн. лв., равняващи се на 15,4%. През 2019 г. за сектор „Услуги“ се отчита най–висока стойност на БДС за наблюдавания четиригодишен период. За индустриалния и аграрния сектор се отчитат съответно най–ниската (за сектор „Индустрия“) и втората най–неблагоприятна (за аграрния сектор) стойност в периода.

Стойността на БДС на областно ниво през 2019 г. отрежда на област Кюстендил последно място в структурата на показателя сред петте области в Югозападен район от ниво 2. Стойността на показателя (964 млн. лв.) представлява третата най–ниска стойност сред 28-те административни области в страната. С по–ниска стойност на БДС през 2019 г. се отличават само областите Видин (632 млн. лв.) и Силистра (721 млн. лв.).

В разглеждания период БВП на територията на областта нараства от 970 млн. лв. през 2016 г., на 1 117 млн. лв. през 2019 г. Отчетеният ръст в стойността на показателя е в размер на 147 млн. лв., равняващи се на 15,2%.

	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
БВП (млн. лв.)	970	1 016	1 115	1 117
БВП на човек от населението (лв.)	7 776	8 306	9 289	9 468

Таблица 3. БВП и БВП на човек от населението в област Кюстендил за периода 2016–2019 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Стойността на БВП на областно ниво през 2019 г., отрежда на област Кюстендил последно място в структурата на показателя сред петте области в Югозападен район от ниво 2. Отчетената стойност е третата най–ниска сред 28-те административни области в страната. С по–ниска стойност на БВП през 2019 г. се отличават областите Видин (732 млн. лв.) и Силистра (835 млн. лв.).

По отношение на относителния качествен стопански показател – БВП на човек от населението, в изследвания четиригодишен период се наблюдава ръст в размер на 1 692 лв. – от 7 776 лв. през 2016 г., на 9 468 лв. през 2019 г. Стойността на показателя през 2019 г. отрежда на област Кюстендил предпоследно място в Югозападен район от ниво 2. С по–ниска стойност се отличава област Перник с БВП на човек от населението в размер на 9 356 лв.

1.2.1. Структура на общинската икономика по икономически сектори

Извършеният структурен анализ разглежда дейности на трите икономически сектора (първичен, вторичен и третичен) на територията на община Бобов дол. Последователността и наименованията на анализираните дейности са в съответствие със секторите, определени в Класификацията на икономическите дейности (КИД) от 2008 г. (еднобуквен код = сектор A, B, C, D и т.н.).

Класификация на икономическите дейности: сектори	
Код	**Наименование на позицията**
A	Селско, горско и рибно стопанство
B	Добивна промишленост
C	Преработваща промишленост
D	Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива
E	Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване
F	Строителство
G	Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети
H	Транспорт, складиране и пощи
I	Хотелиерство и ресторантьорство
J	Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения
K	Финансови и застрахователни дейности
L	Операции с недвижими имоти
M	Професионални дейности и научни изследвания
N	Административни и спомагателни дейности
O	Държавно управление
P	Образование
Q	Хуманно здравеопазване и социална работа
R	Култура, спорт и развлечения
S	Други дейности
T	Дейности на домакинства като работодатели; недиференцирани дейности на домакинства по производство на стоки и услуги за собствено потребление
U	Дейности на екстериториални организации и служби

Таблица 4. Класификация на икономическите дейности (КИД–2008) – сектори
По данни на: https://kik-info.com/spravochnik/kid-2008.php

С водеща роля за местното икономическо развитие се отличават следните сектори по КИД–2008: D – „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“, C – „Преработваща промишленост“, H – „Транспорт, складиране и пощи“, G – „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети.

До преди няколко години, към предприятията със структуроопределящо значение за местната икономика, се отнасят „Мини – Бобов дол“ ЕАД (добив на кафяви въглища в Бобовдолския въглищен басейн, чийто основен потребител е ТЕЦ „Бобов дол“) и „Въгледобив Бобов дол“ ЕООД.

По данни на Търговския регистър, „Мини – Бобов дол“ ЕАД прекратява търговска дейност на 27.04.2012 г. Търговската дейност на дружество „Въгледобив Бобов дол“ ЕООД е прекратена на 15.10.2019 г. Актуалното състояние и на двете дружества към 17.05.2021 г. е „в несъстоятелност“.

В сектор D – „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“ осъществява дейност структуроопределящото за общинската икономика предприятие – ТЕЦ „Бобов дол“ ЕАД. Дружеството развива дейност за производство на електрическа и топлинна енергия, пренос и разпределение на топлинна енергия, строителна и ремонтна дейност в областта на електро– и топлоенергетиката, строителна и ремонтна дейност в областта на електро– и топлопроизводството и др.[8]

Сред основните отличителни черти на местната икономика се откроява наличието на сериозни структурни проблеми. Налице е силна зависимост от протичащите процеси в областта на енергетиката и въгледобива в страната и на международните пазари.

В периода 2014–2017 г. стойността на реализираните приходи от дейността на предприятията в нефинансовия сектор в община Бобов дол варира между 207 964 хил. лв. през 2017 г., отличаваща се с най–ниска стойност и 245 516 хил. лв. през 2015 г., когато е отчетен най–голям размер на реализираните проходи от дейността на местно ниво. Първо място в структурата на разглеждания показател (сред секторите по КИД–2008, за които ТСБ–Кюстендил предоставя информация) заема сектор C – „Преработваща промишленост“ с реализирани приходи от дейността през 2017 г. в размер на 11 912 хил. лв. Посочената стойност бележи ръст спрямо предходната 2016 г., но е по–ниска от тези през 2014 и 2015 г. На второ място се нарежда сектор H – „Транспорт, складиране и пощи“, който през 2017 г. реализира приходи от дейността на стойност 8 330 хил. лв. – отчетена най–висока стойност на показателя в разглеждания четиригодишен период. Трето място в структурата на разглеждания показател заема сектор G – „Търговия; ремонт на

[8] По данни на: официален уеб сайт на ТЕЦ „Бобов дол“ ЕАД, https://tecbd.com/

автомобили и мотоциклети“ с реализирани приходи от дейността през 2017 г. на стойност 7 500 хил. лв. – най–висока стойност на показателя в периода 2014–2017 г.

Разходите за дейността на предприятията от нефинансовия сектор в община Бобов дол през 2017 г. са в размер на 221 894 хил. лв. – втора най–ниска стойност в изследвания период след отчетената за 2016 г. – 216 742 хил. лв.

Стойностите на разглежданите показатели, отнасящи се до дейността на сектори B – „Добивна промишленост“ и D – „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“, попадат в категория „конфиденциални данни“.

Икономически сектор*	2014 г.		2015 г.		2016 г.		2017 г.	
	приходи от дейността	разходи за дейността	приходи от дейността	разходи за дейността	приходи от дейността	разходи за дейността	приходи от дейността	разходи за дейността
	хиляди лева							
ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ – ОБЩО	**240 266**	**252 203**	**245 516**	**247 186**	**208 100**	**216 742**	**207 964**	**221 894**
A – Селско, горско и рибно стопанство	2 936	2 602	3 135	2 670	3 457	3 121	4 237	3 489
B – Добивна промишленост	..	..	..	..	..	..	..	..
C – Преработваща промишленост	12 363	12 560	12 871	14 185	10 504	9 565	11 912	12 637
D – Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	..	..	..	..	..	..	..	..
E – Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	–	–	–	–	–	–	–	–
F – Строителство	3 080	2 412	3 455	2 585	3 803	3 411	1 820	1 487
G – Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	6 352	6 180	6 348	6 233	6 804	6 589	7 500	7 157
H – Транспорт, складиране и пощи	6 533	6 143	6 532	5 951	6 377	6 189	8 330	7 872
I – Хотелиерство и ресторантьорство	681	641	592	576	649	620	621	619
J – Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	..	..	..	..	..	..	..	..
L – Операции с недвижими имоти	..	16	..	..	..	..	..	..
M – Професионални дейности и научни изследвания	..	..	..	..	65	65	245	127
N – Административни и спомагателни дейности	..	..	..	..	..	..	..	..
Q – Хуманно здравеопазване и социална работа	384	338	373	339	359	346	521	468
R – Култура, спорт и развлечения	..	..	..	..	..	..	..	..
S – Други дейности	19	..	22	6	23	23	31	11

* КИД–2008 (еднобуквен код = сектор); „..“ – конфиденциални данни; „–“ – няма случай.

Таблица 5. Приходи и разходи по икономически дейности по КИД–2008: код сектор в община Бобов дол в периода 2014-2017 г.

Източник: Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2018 – 31.12.2018 г.

В периода 2014–2017 г. общият брой на нефинансовите предприятия на местно ниво варира между 184 бр. през 2016 г. – най–ниска стойност, и 195 бр. през 2017 г., когато е отчетен най–голям брой предприятия в община Бобов дол. Броят на нефинансовите предприятия през 2017 г. нараства с 6,0% (11 бр.) спрямо предходната 2016 г.

Икономически сектор*	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.
ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ – ОБЩО	**189**	**191**	**184**	**195**
A – Селско, горско и рибно стопанство	10	11	13	15
B – Добивна промишленост	3	2	2	
C – Преработваща промишленост	11	9	10	10
D – Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	..	..	..	..
E – Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване		–	–	
F – Строителство	14	14	14	11
G – Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	71	68	68	76
H – Транспорт, складиране и пощи	26	28	25	28
I – Хотелиерство и ресторантьорство	25	34	27	24
J – Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	..	..	..	
L – Операции с недвижими имоти	4	4	..	
M – Професионални дейности и научни изследвания	..	..	4	6
N – Административни и спомагателни дейности	5	3	..	
O – Образование	8	7	–	
Q – Хуманно здравеопазване и социална работа	..	..	6	7
R – Култура, спорт и развлечения	..	..	..	
S – Други дейности			6	7

* КИД–2008 (еднобуквен код = сектор); „..“ – конфиденциални данни; „–“ – няма случай.

Таблица 6. Брой нефинансови предприятия в община Бобов дол в периода 2014–2017 г. по икономически дейности по КИД–2008: код сектор

Източник: Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2018 г. – 31.12.2018 г.

Фигурата по–долу представя относителния дял (%) на нефинансовите предприятия в структурата на общинската икономика по икономически дейности по

КИД–2008: код сектор. Във фигурата са включени секторите по КИД–2008, за които ТСБ – Кюстендил предоставя информация.

С водещо място в структурата на показателя „брой предприятия“ на местно ниво, се отличава секторът на услугите. Първо място заемат предприятията в сектор G – „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“, чийто брой през 2017 г. – 76 формира близо 40,0% от нефинансовите предприятия в общината. На второ място в структурата на показателя се нареждат сектор H – „Транспорт, складиране и пощи“ с 28 бр. предприятия, равняващи се на 14,4% от нефинансовите предприятия в община Бобов дол през 2017 г. Сектор I – „Хотелиерство и ресторантьорство“ заема трето място с 12,3% (24 бр.) от предприятията на местно ниво.

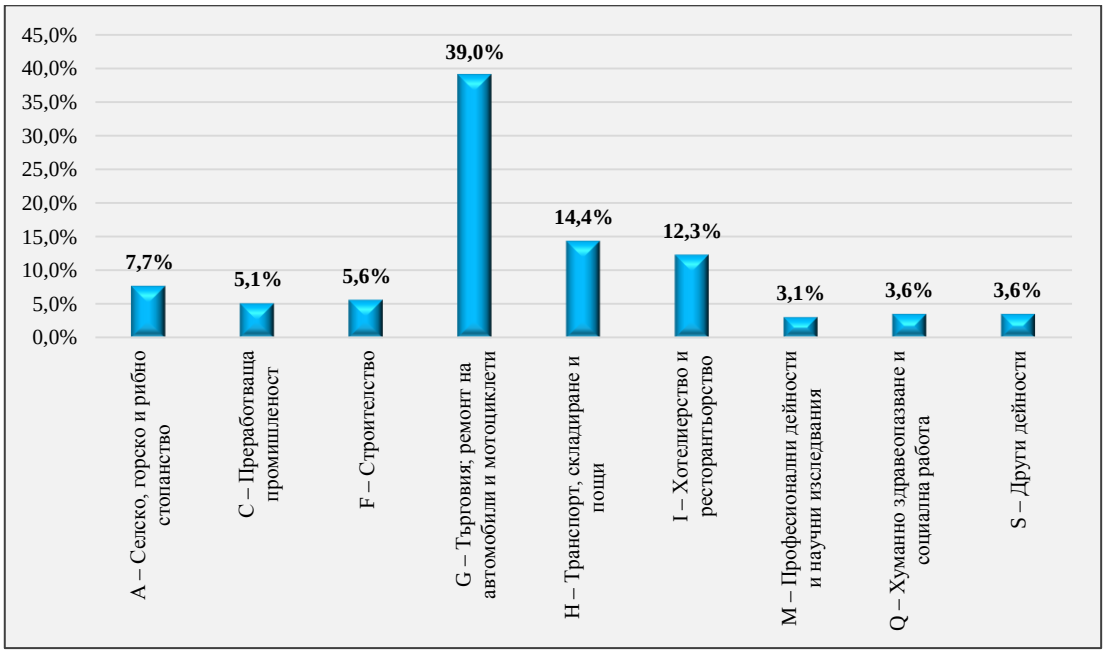

Фигура 12. Нефинансови предприятия в община Бобов дол в периода 2014–2017 г. по икономически дейности по КИД–2008: код сектор – %

По данни на: Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2018 г. – 31.12.2018 г.

Най–малък е делът на предприятията в сектори M – Професионални дейности и научни изследвания – 3,1% (6 бр.), Q – Хуманно здравеопазване и социална работа – 3,6% (7 бр.) и S – Други дейности – 3,6% (7 бр.).

В структурата на предприятията според броя на заетите в тях лица преобладават микро предприятията (с до 9 заети), чийто брой през 2017 г. – 182 се равнява на 93,3% от предприятията в община Бобов дол. Броят на малките (заети между 10 и 49 лица), средните (50–249 заети лица) и големите (заети над 250 лица) предприятия попада в категория „конфиденциални данни“.

	Предприятия (брой)	Произведена продукция (хил. лв.)	Приходи от дейността (хил. лв.)	Нетни приходи от продажби (хил. лв.)	Разходи за дейността (хил. лв.)	Заети лица (брой)	Наети лица (брой)	ДМА (хил. лв.)
Община Бобов дол – общо	**195**	**186 206**	**207 964**	**177 986**	**221 894**	**3 024**	**2 855**	**44 299**
Микро ○ **до 9 заети**	182	10 921	16 286	14 365	14 665	373	218	4 797
Малки ○ **10–49 заети**	..	6 808	10 341	8 830	9 507	.	.	3 022
Средни ○ **50–249 заети**	..	.	.	.	.	435	432	.
Големи ○ **над 250 заети**	..	.	.	.	.	.	.	.

„..“ – конфиденциални данни; „–“ – няма случай

Таблица 7. Основни стопански показатели на нефинансовия сектор в община Бобов дол през 2017 г. – по групи предприятия според броя на заетите в тях лица

Източник: Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2018 г. – 31.12.2018 г.

В периода 2014–2017 г. броят на заетите лица в нефинансовия сектор на местната икономика бележи постепенен спад – от 4 413 бр. през 2014 г., на 3 024 бр. през последната 2017 г., отличаващ се с най–ниска стойност на показателя за посочения четиригодишен период. Отчетеният спад в броя на заетите лица на местно ниво в периода, се равнява на 31,5% (1 389 бр.).

През 2017 г. се отчита ръст в размера на реализираните нетни приходи от продажби в община Бобов дол спрямо предходната 2016 г. През последната разглеждана година тяхната стойност достига 177 986 хил. лв. при 165 209 хил. лв. за 2016 г. – ръст със 7,7% (12 777 хил. лв.).

По данни на ТСБ – Кюстендил, стойността на реализираните нетни приходи от продажби в община Бобов дол през 2017 г. отрежда водещ дял на следните икономически сектори по КИД–2008 (за които е налична информация за стойността на показателя):

- **Сектор I** – „Хотелиерство и ресторантьорство“ – 27,0%
- **Сектор C** – „Преработваща промишленост“ – 23,0%
- **Сектор H** – „Транспорт, складиране и пощи“ – 20,0%
- **Сектор G** – „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ – 19,0%

За структуроопределящия за местното икономическо развитие сектор D – „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“ не е налична информация.

1.2.1.1. Първичен сектор

Отнасяйки икономическите дейности на първичния сектор към наименованията на отделните позиции в категория „сектор“ по КИД–2008, анализът обхваща сектори А – „Селско, горско и рибно стопанство“ и В – „Добивна промишленост“.

В периода 2014–2017 г. броят на предприятията в сектор А – „Селско, горско и рибно стопанство“ нараства от 10 на 15, като през 2017 г. формира 7,7% в структурата на предприятията в община Бобов дол.

Последните налични данни за броя на предприятията в сектор В – „Добивна промишленост“ се отнасят към 2016 г. – 2 бр., равняващи се на 1,1% от нефинансовите предприятия на местно ниво.

Икономически сектор*	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.
ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ – ОБЩО	**189**	**191**	**184**	**195**
А – Селско, горско и рибно стопанство	10	11	13	15
В – Добивна промишленост	3	2	2	

Таблица 8. Брой предприятия, развиващи дейност в първичния сектор на територията на община Бобов дол в периода 2014–2017 г.

Източник: Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2018 г. – 31.12.2018 г.

– **Сектор А – „Селско, горско и рибно стопанство“**

В периода 2014–2017 г. приходите от дейността в сектор А – „Селско, горско и рибно стопанство“ в община Бобов дол нарастват от 2 936 хил. лв. през 2014 г., на 4 237 хил. лв. през 2017 г., когато е отчетена най–висока стойност на показателя. През последната разглеждана година се отчита най–висока стойност и на показателя „разходи за дейността“ – 3 489 хил. лв.

Стойността на реализираните нетни приходи от продажби в сектора през 2017 г. формира 5,0% в структурата на показателя на местно ниво.

По данни на Общинска служба „Земеделие“ – Бобов дол, балансът на отделните видове територии по показател „по предназначение“, се отличава със следното разпределение:

Вид територия по предназначение	площ (дка)	дял (%)
За селско стопанство	134 009,97	68,3%
За горско стопанство	57 162,41	29,1%
Населени места	45,43	0,02%
Водни течения и площи	1 191,42	0,6%
Добив на полезни изкопаеми	2 277,30	1,2%
За нуждите на транспорта	1 439,39	0,7%
общо	**196 125,92**	**100,0%**

Таблица 9. Баланс на територията на община Бобов дол – видове територии по предназначение
По данни на: Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2019 г. – 31.12.2019 г.

Най–голям дял в структурата на общинската територия заемат териториите за селско стопанство – 68,3% (134 009,97 дка), следвани от тези за горско стопанство – 29,1% (57 162,41 дка). Териториите за добив на полезни изкопаеми се нареждат на трето място с 1,2% (2 277,30 дка).

В структурата на баланса на територията на местно ниво по видове собственост, най–голям дял заемат териториите частна собственост – 78,0%, следвани от тези в категория „общинска частна собственост“ – 13,0%.

Особеностите на агроклиматичния потенциал на територията предопределят структуроопределящото значение на растениевъдството в структурата на земеделското производство.

Водещо място в структурата на растениевъдството заема отглеждането на зърнени и технически култури. По данни на Общинска служба „Земеделие“ – Бобов дол водещо място в производствената структура на отглежданите зърнени култури в общината заемат пшеницата – с производство от около 4 600–4 700 тона, царевицата за зърно – с производство от около 500 тона, ечемикът и овесът с производство от по около 300–400 тона.[9]

[9] По данни на: Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2019 г. – 31.12.2019 г.

Структурата на отглежданите маслодайни култури е представена основно от слънчоглед – с производство от над 2 000 тона, рапица – с производство в периода 2018–2019 г. между 250–500 тона.[10]

Сред отглежданите овощни видове на територията на общината преобладават череши – 2 000 тона, ябълки – около 500 тона, сливи – около 300 тона. Структурата на зеленчукопроизводството е представена от отглеждането на картофи, пипер, фасул, домати. Производството на десертни вина в обхвата на изследваната територия през 2019 г. е близо 1 000 тона.

Животновъдството заема второ място в структурата на земеделското производство на територията на община Бобов дол. Площта на мерите и пасищата заема 12,3% от общинската територия, което благоприятства развитието на животновъдството. Структурата на отглежданите животни в обхвата на изследваната територия е представена от: говеда, кози, овце, свине, птици и пчели.

Отличителна черта по отношение конкурентоспособността на селското стопанство, се свързва с реализираните малки нетни приходи от продажби. Преобладават натуралните земеделски стопанства, а произвежданата продукция се отличава с недостатъчно добра пазарна ориентация или с насоченост към задоволяване собствените потребности на земеделските стопани. Налице е недостатъчно оползотворяване на съществуващия потенциал за развитие на сектора.

Землището на община Бобов дол попада в рамките на Държавно горско стопанство (ДГС) „Дупница“, към чийто обхват се включват общините Бобов дол, Дупница, Бобошево и Сапарева баня.

Към 2016 г. площта на горите в обхвата на ДГС „Дупница“, които са собственост на община Бобов дол е 458,8 ха, в т.ч. 99,9% (458,4 ха) – залесена площ и 0,1% (0,4 ха) – незалесена дървопроизводителна площ. Със защитни функции са 2,5% (11,5 ха), със специални функции – 30,6% (140,3 ха), със стопански функции – 66,9% (306,6 ха)[11].

Най–голям дял в баланса на горските площи по вида собственост в общината заемат площите държавна собственост – 80,0%, следвани от горските площи частна – 12,0% и общинска – 7,0% собственост.

[10] По данни на: Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2018 г. – 31.12.2018 г.

[11] По данни на: Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми енергийни източници и биогорива на територията на община Бобов дол в периода 2019–2022 г.

Особеностите на природноресурсния потенциал следва да се разглеждат в контекста на тяхната роля на благоприятна предпоставка за бъдещото развитие на сектор „Селско, горско и рибно стопанство“ в община Бобов дол. Налице са подходящи условия за развитие на интензивно земеделие – отглеждане на зърнени и технически култури, развитие на зеленчукопроизводството и овощарството. Разположените в обхвата на общината естествени пасища и ливади благоприятстват развитието на животновъдството.

– **Сектор В – „Добивна промишленост“**

Към момента на разработване на ПИРО, търговската дейност на едно от структуроопределящите до преди няколко години предприятия за местната икономика – „Мини Бобов дол“ ЕАД, е прекратена. Актуалното състояние на дружеството към 17.05.2021 г. е „в несъстоятелност“.

1.2.1.2. Вторичен сектор

В съответствие с КИД–2008 анализът на вторичния сектор следва да обхване четири сектора: C – „Преработваща промишленост“, D – „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“, E – „Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване“ и F – „Строителство“.

Водещо място в производствената структура на вторичния сектор на местно ниво заемат сектори D – „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“ и C – „Преработваща промишленост“.

През 2017 г. реализираните приходи от дейността на сектор C – „Преработваща промишленост“ са в размер на 11 912 хил. лв. Посочената стойност бележи ръст спрямо предходната 2016 г. – 10 504 хил. лв., но е по–ниска спрямо първите две години в периода 2014 – 12 363 хил. лв. и 2015 – 12 871 хил. лв.

Реализираните приходи от дейността на сектор F – „Строителство“ през 2017 г. са в размер на 1 820 хил. лв. – най–ниска стойност в периода 2014–2017 г. Най–благоприятна стойност се отчита през предходната 2016 г. – 3 803 хил. лв.

Стойностите на разглеждания показател, отнасящи се до дейността на сектори D и E попадат в категории „конфиденциални данни“ и „няма случай“.

През 2017 г. предприятията в сектори C (10 бр.) и F (11 бр.) формират съответно 5,1% и 5,6% в структурата на показателя на общинско ниво.

Икономически сектор*	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.
ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ – ОБЩО	**189**	**191**	**184**	**195**
C – Преработваща промишленост	11	9	10	10
D – Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	..	..	..	..
E – Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване		–	–	
F – Строителство	14	14	14	11

Таблица 10. Брой предприятия, развиващи дейност във вторичния сектор на територията на община Бобов дол в периода 2014–2017 г.
Източник: Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2018 г. – 31.12.2018 г.

Структуроопределящо предприятие за местното икономическо развитие е ТЕЦ „Бобов дол“ ЕАД, развиващо дейност в сектор D – „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“. Централата произвежда електрическа и топлинна енергия от различни въглищни басейни в България.

Общата мощност на ТЕЦ „Бобов дол“ е 630 MW, въведена е в експлоатация в периода 1973–1975 г.

Към разглеждания сектор се отнася и друго структуроопределящо предприятие за местната икономика „Енергоремонт – Бобов дол“ ЕАД. Предприятието е открито с пускането в експлоатация на ТЕЦ „Бобов дол“ през 1974 г. и е специализирано в извършването на основен и капитален ремонт на инсталираните мощности. Понастоящем дейността на предприятие „Енергоремонт – Бобов дол“ ЕАД е спряна, а дружеството е обявено в ликвидация. Търговската дейност на дружеството е прекратена на 03.12.2018 г.

1.2.1.3. Третичен сектор

Съгласно класификацията по КИД–2008 анализът обхваща няколко икономически сектора, включващи дейности, отнасящи се към третичния стопански сектор, сред които водещо място в структурата на показателя „приходи от дейността“

заемат сектори H – Транспорт, складиране и пощи“ – 8 330 хил. лв. и G – „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ – 7 500 хил. лв. през 2017 г. Посочените стойности на показателя, отнасящи се и за двата сектора по КИД–2008, са най–високите стойности в периода 2014–2017 г. На трето място в структурата на третичния сектор се нарежда сектор I – „Хотелиерство и ресторантьорство“ с реализирани приходи от дейността през 2017 г. в размер на 621 хил. лв.

Секторът на услугите се отличава с водещо място в структурата на показателя „брой предприятия“ на територията на община Бобов дол. Предприятията в сектор G – „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ формират 39,0% от нефинансовите предприятия на общинско ниво. На следващо място не само сред дейностите на третичния сектор, но и в структурата на показателя на местно ниво се нарежда сектор H – „Транспорт, складиране и пощи“, в който през 2017 г. функционират 14,4% от предприятията в общината. Предприятията в сектор I – „Хотелиерство и ресторантьорство“ заемат трето място – 12,3%.

Икономически сектор*	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.
ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ – ОБЩО	**189**	**191**	**184**	**195**
G – Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	71	68	68	76
H – Транспорт, складиране и пощи	26	28	25	28
I – Хотелиерство и ресторантьорство	25	34	27	24
J – Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	..	..	..	
L – Операции с недвижими имоти	4	4	..	
M – Професионални дейности и научни изследвания	..	..	4	6
N – Административни и спомагателни дейности	5	3	..	
O – Образование	8	7	–	
Q – Хуманно здравеопазване и социална работа	..	..	6	7
R – Култура, спорт и развлечения	..	..	..	
S – Други дейности			6	7

Таблица 11. Брой предприятия, развиващи дейност в третичния сектор на територията на община Бобов дол в периода 2014–2017 г.

Източник: Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2018 г. – 31.12.2018 г.

Възможности за развитие на туризма в община Бобов дол

Територията на община Бобов дол се отличава с потенциал за развитието на някои традиционни и алтернативни видове туризъм: природен/екотуризъм (вкл. пешеходен), културно–исторически, културно–събитиен, селски, ловен и риболовен туризъм.

Съхранената природна среда и разположените в обхвата на изследваната територия защитени зони (ЗЗ) благоприятстват развитието на природния/екотуризъм. Това са „Конявска планина“ и „Скрино“ – ЗЗ по директивата за местообитанията, както и „Долна Козница“ и „Скрино“ – ЗЗ по директивата за птиците.

Сред обектите, благоприятстващи развитието на природния (еко, пешеходен) туризъм се открояват:

- връх Връм – разположен над с. Коркина
- връх Колош (1 314 м – най–висока точка на територията на общината) – част от Конявско–Милевската планинска система, намиращ се в близост до с. Мала Фуча, на 8 км от общинския център
- Ранков камък – скални образувания в полите на Конявска планина, над с. Мала Фуча
- Скален феномен „Куклата“ – на 20 км от гр. Бобов дол

По данни на: Актуализирана стратегия за развитие на туризма в община Бобов дол 2014–2020 г.

С туристически потенциал се отличава и пещерата „Асан Делия“, разположена до с. Горна Козница (на 15 км от Бобов дол). Пещерата представлява пропаст, характеризира се с многоетажност и неразклоненост. Понастоящем все още се проучва от специалисти.

На територията на общината не функционират музеи.

В село Мламолово е организирана етнографска сбирка, представяща различни предмети с историческа и етнографска стойност – съдове от бита на местните жители, тъкачен стан, инструменти, предмети за обзавеждане, местни дамски и мъжки носии, украшения, сурвакници и др. Експонатите са добре поддържани. Налице е необходимост от популяризиране на музейната сбирка сред посетителите на района.

На територията на община Бобов дол се провеждат различни културни мероприятия, включени в културния календар на общината, които създават предпоставка за развитие на културно–събитиен туризъм[12].

С потенциал за привличане на туристически интерес се отличават намиращите се в общината девет църкви, които през 1976 г. са декларирани като художествени паметници на културата с предварителна категория „местно значение“.

Исторически, архитектурен и художествен интерес представлява построената в периода 1860–1869 г. църква „Св. Теодор Тирон“, намираща се в с. Новоселяне (на 17 км от гр. Бобов дол).

Сред обектите, благоприятстващи развитието на природния/екотуризъм (познавателен, пешеходен), се открояват поречията на реките Разметаница, Бабинска, Лява.

Практикуване на ловен туризъм е възможно на територията на ДГС „Дупница“, в чийто териториален обхват попада община Бобов дол.

Особеностите на селищната мрежа на общината, включваща 17 населени места – села, в съчетание със съхранената природна среда, благоприятстват развитието на селски туризъм на територията на общината.

Важен елемент от анализа на възможностите за развитие на различни видове туризъм на дадена територия, е свързан със съществуващите възможности за настаняване. Съгласно водената от НСИ статистика[13], през 2018 г. в община Бобов дол не функционират места за настаняване и хотели.

На база извършения анализ можем да обобщим, че община Бобов дол се отличава с потенциал за развитие на различни традиционни и алтернативни видове туризъм, който към момента е недостатъчно оползотворен. В общината не е наличен цялостен/завършен туристически продукт, предоставящ възможности за:

- практикуване на даден вид туризъм;
- изхранване и настаняване на туристите;
- предлагане на допълнителни услуги – атракции и анимации, имащи пряко отношение към удовлетвореността на туристите от техния престой.

[12] Виж т. 1.3.6. Дейности в областта на културата.

[13] Представя информация за категоризирани места за настаняване/хотели с 10 и повече легла, функционирали през съответната година.

В периода 2014–2020 г. общината изпълнява Стратегия за развитие на туризма в община Бобов дол, разработена в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в община Бобов дол“. Проектът е финансиран по линия на Оперативна програма „Административен капацитет“. В документа е извършен анализ на потенциала за развитие на различни видове туризъм в общината, формулирана е визия за туристическото развитие, дефинирани са главна и специфични цели, както и приоритети и мерки за тяхното изпълнение.

Като успешен подход в стремежа към подобряване на възможностите за оползотворяване на туристическия потенциал, може да посочим реализацията на съвместни инициативи за сътрудничество между община Бобов дол и съседни на нея общини. Формулирането на обща визия за развитие на туризма в рамките на партниращите си общини, може да се разглежда като ключов момент за тяхното общо развитие като туристическа дестинация, предлагаща възможности за практикуване на различни традиционни и алтернативни видове туризъм, както и достъп до различни основни и допълнителни туристически услуги.

1.2.1.4. Основни изводи за икономическото развитие на община Бобов дол

В резултат на извършения анализ на местното икономическо развитие на община Бобов дол, можем да направим следните основни изводи:

- Водещо значение в структурата на местната икономика заемат сектори D – „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“, C – „Преработваща промишленост“, H – „Транспорт, складиране и пощи“, G – „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети.
- Със структуроопределяща роля за местното икономическо развитие се отличава развиващото дейност в сектор D предприятие ТЕЦ „Бобов дол“ ЕАД;
- Сред характерните черти на икономиката се явява силната зависимост от протичащите процеси в енергетиката и въгледобива в страната и на международните пазари. Налице са сериозни структурни проблеми, съпътстващи местното икономическо развитие;

- В периода 2014–2017 г. реализираните приходи от дейността на нефинансовия сектор в общината са между 207 964 хил. лв. през 2017 г. – най–ниска стойност в периода и 245 516 хил. лв. през 2015 г. – най–висока стойност на показателя;
- Водещо място в структурата приходите от дейността (сред секторите по КИД–2008, за които ТСБ–Кюстендил предоставя информация) заема сектор С – „Преработваща промишленост“ – 11 912 хил. лв. през 2017 г. Второ място заема сектор Н – „Транспорт, складиране и пощи“ – 8 330 хил. лв., следван от сектор G – „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ – 7 500 хил. лв.;
- В периода 2014–2017 г. броят на нефинансовите предприятия в община Бобов дол е между 184 бр. през 2016 г. и 195 бр. през 2017 г., когато са отчетени съответно най–ниска и най–висока стойност на показателя;
- Водещо място по брой предприятия заема секторът на услугите, като първо място формират тези в сектор G – „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ – 39,0% (76 бр.) от нефинансовите предприятия в общината през 2017 г., следвани от предприятията в сектор Н – „Транспорт, складиране и пощи“ – 14,4% (28 бр.). На трето място в структурата на предприятията на общинско ниво се нареждат тези в сектор I – „Хотелиерство и ресторантьорство“ – 12,3% (24 бр.);
- Особеностите на агроклиматичния потенциал на територията предопределят водещата роля на растениевъдството в структурата на земеделското производство. Водещо място в структурата на отглежданите земеделски култури заемат зърнените и техническите култури;
- Развитието на сектор А – „Селско, горско и рибно стопанство“ се свързва с недостатъчна конкурентоспособност и с реализирани малки нетни приходи от продажби. Пазарната ориентация на произвежданата продукция не е достатъчно добре развита. Налице е насоченост на земеделското производство предимно към задоволяване собствените потребности на стопаните;
- Територията на община Бобов дол притежава потенциал за развитието на някои традиционни и алтернативни видове туризъм, който към момента можем да определим като неоползотворен.

1.3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси

1.3.1. Демографска характеристика на територията

Развитието на социалната сфера и човешките ресурси на територията на община Бобов дол е съпътствано с проявата на различни проблеми с икономически и социален характер. В резултат на цялостното негативно демографско развитие, наблюдаваната ситуация на общинско ниво, не прави изключение от проявяващите се национални тенденции, характеризиращи демографското развитие.

Настоящият анализ поставя акцент върху състоянието на човешките ресурси в ролята на ключов елемент за развитието на дадена територия. Анализът на основните демографски показатели[14] е неотменен елемент, на основата на който можем да определим наблюдаваните тенденции в развитието, както и да обвържем протичащите демографски процеси с възможностите за развитие на територията.

Наблюдаваният основно негативен темп на демографските процеси на национално ниво, се проявява и на по–ниските териториални нива в страната – регионално (ниво от район 2 – NUTS 2), областно, общинско. Неблагоприятните процеси на обезлюдяване, застаряване, стеснена репродуктивна нагласа и нестабилна социална сигурност на населението, съпътстват развитието на голяма част от териториалните единици в страната. Тревожно е, че успоредната проява на тези негативни процеси, ще окаже цялостен неблагоприятен ефект върху демографското развитие на голяма част от териториалните единици в страната.

Стойностите на показателите, характеризиращи динамиката на населението, раждаемостта, смъртността, естествения и механичен прираст в община Бобов дол свидетелстват, че изследваната територия не прави изключение от негативната тенденция на демографско развитие на национално ниво.

[14] Брой и гъстота на населението, раждаемост, смъртност, естествен и механичен прираст, полово–възрастова, етническа, конфесионална, образователна структура на населението.

Всички данни, използвани при разработването на настоящия структурен елемент, са предоставени от официални публикации на Националния статистически институт (НСИ).

1.3.1.1. Брой и гъстота на населението

По данни от последното преброяване на населението, към 01.02.2011 г. в община Бобов дол живеят 9 067 д., в т.ч. 4 779 д. (52,7%) мъже и 4 288 д. (47,3%) жени. Посоченият брой население на местно ниво формира 6,6% от жителите на област Кюстендил, 0,4% от населението на Югозападен район от ниво 2 и 0,1% от това на национално ниво.

В периода между последните две преброявания на населението през 2001 г. и 2011 г., жителите на община Бобов дол намаляват с 2 688 д., равняващи се на спад от близо 23,0% (от 11 755 д. към 01.03.2001 г., на 9 067 д. към 01.02.2011 г.). Посочената относителна стойност в динамиката на населението отрежда на общината съотнасяща се позиция спрямо тази за България (–7,1%), за Югозападен район от ниво 2 (–1,7%) и за област Кюстендил (–15,9%).

	Брой на населението към:			Прираст	Прираст
				%	
	01.03.2001 г.	01.02.2011 г.	31.12.2020 г.	2001-2011 г.	2001-2020 г.
България	7 928 901	7 364 570	6 916 548	– 7,1%	– 12,8%
Югозападен район	2 097 621	2 132 848	2 085 071	– 1,7%	– 0,6%
Област Кюстендил	162 534	136 686	116 619	– 15,9%	– 28,2%
Община Бобов дол	11 755	9 067	7 158	– 22,9%	– 39,1%

Таблица 12. Динамика на населението в периода 2001–2020 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

В периода 01.03.2001 г. – 31.12.2020 г. населението на община Бобов дол намалява с 4 597 д., които формират отрицателен прираст от 39,1%. Посоченият темп на прираст се отличава с по–неблагоприятна отрицателна стойност спрямо тази за страната, за района от ниво 2 и за областта.

Към 31.12.2020 г. броят на жителите в общината е 7 158 д., които формират 6,1% от населението на област Кюстендил, 0,3% от населението на Югозападен район и 0,1% от това на страната.

Важен момент от демографския анализ е определяне мястото на общината сред деветте общини в област Кюстендил в структурата на показателя „брой население“. Към 31.12.2020 г. броят на жителите на местно ниво (7 158 д.) отрежда на община Бобов дол трето място в структурата на населението на областно ниво. С по–голям брой население към посочената дата, се отличават общините Кюстендил (52 269 д.) и Дупница (38 480 д.).

С цел очертаване на проявяващата се тенденция в демографското развитие на местно ниво, динамиката в броя на населението следва да се проследи за достатъчно дълъг времеви период. Представената фигура проследява броя на жителите на община Бобов дол към датите на всички девет преброявания на населението в страната, извършени в периода 1934–2011 г.

Броят на населението в общината нараства до 1965 г., когато е отчетен най–голям брой население на местно ниво – 18 119 д. След това настъпва период на негативен прираст, последователно отчетен при проведените следващи пет преброявания на населението в периода 1975–2011 г. Към датата на последното преброяване, броят на жителите на община Бобов дол достига най–ниска стойност за изследвания 77 годишен период – 9 067 д. Намалението между годината с най–голям брой население и тази с най–неблагоприятна стойност на показателя е 9 052 д., равняващи се на близо 50,0%.

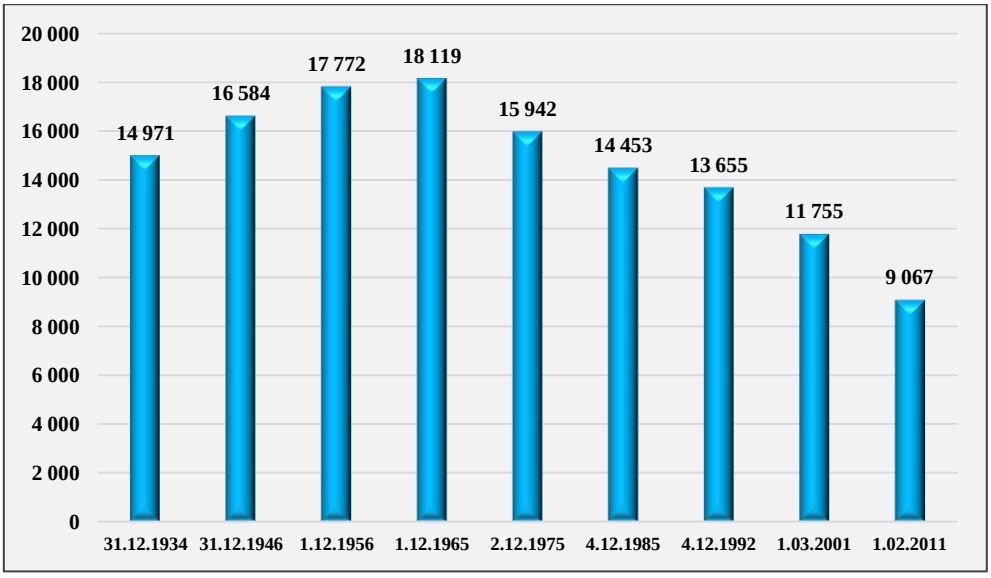

Фигура 13. Динамика на населението на община Бобов дол по преброявания за периода 1934–2011 г.
* Посочените данни в периода 1934–1965 г. отговарят на показателя „налично население“. Данните в периода 1965–2011 г. се отнасят до показателя „постоянно население“ към датата на проведеното преброяване.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Намалението на населението следва да се проследи от гледна точка на неговия абсолютен (бр.) и относителен (%) прираст. В периода 2001–2020 г. жителите на община Бобов дол намаляват с 4 597 д., равняващи се на 39,1%.

В рамките на посочения период се разглежда броят на населението към:

- **01.03.2001 г.** – предпоследно преброяване на населението в страната;
- **31.12.2007 г.** – реперна година (членство на България в Европейския съюз);
- **01.02.2011 г.** – последно преброяване на населението;
- **31.12.2020 г.** – последни налични статистически данни.

В периода между предпоследното преброяване на населението в страната от 2001 г. и годината на членство на България в ЕС (2007 г.), жителите на община Бобов дол намаляват с 1 515 д., които формират спад от 12,9%. В периода 31.12.2007 г. – 01.02.2011 г. населението отново намалява с 12,9% (1 173 д.) – от 10 240 д. към 31.12.2007 г., на 9 067 д. към 01.02.2011 г. В резултат на протичащите неблагоприятни демографски процеси в общината, броят на населението продължава да намалява – в периода между последното преброяване и последните статистически данни за демографските процеси в страната, отчетеният спад е с 1 909 д., равняващи се на 21,1%.

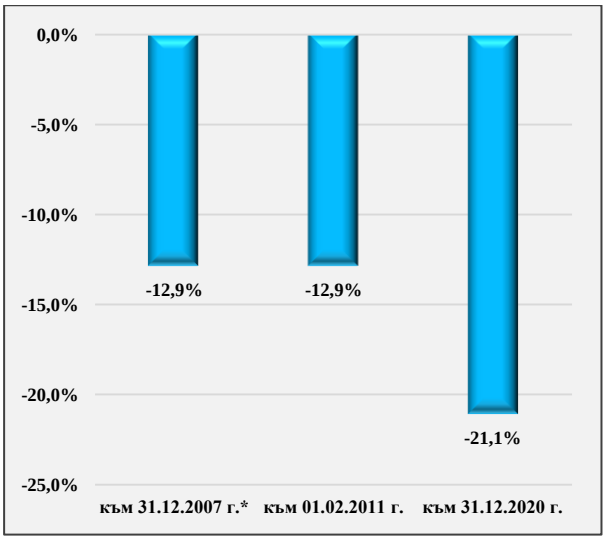

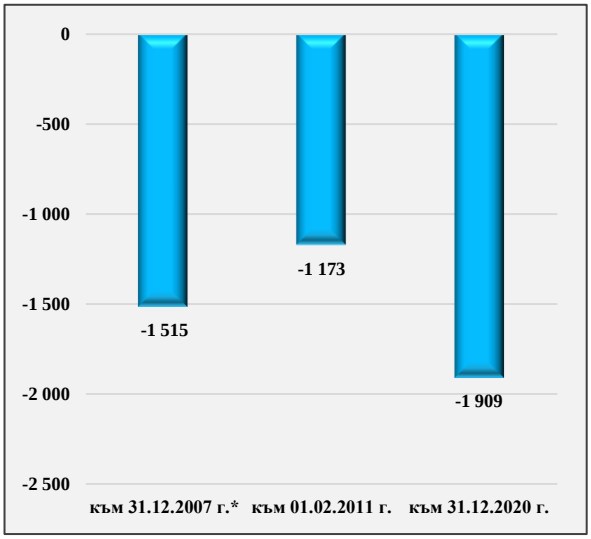

Фигура 14. Относителен прираст на населението на община Бобов дол в периода 2001–2020 г. (вляво)
Фигура 15. Абсолютен прираст на населението на община Бобов дол в периода 2001–2020 г. (вдясно)
* спрямо 01.03.2001 г.; към 01.02.2011 г. – спрямо броя към 31.12.2007 г.; към 31.12.2020 г. – спрямо броя към 01.02.2011 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Важен структурен елемент на демографския анализ представляват териториалните особености в разпределението на населението по населени места. Към 01.02.2011 г. с най–голям брой жители се отличава общинският център – гр. Бобов дол (5 737 д.). В общината има 17 села, най–значими сред които към посочената дата, са Мламолово (742 д.), Големо село (488 д.), Мало село (328 д.), Долистово (280 д.), Бабино (229 д.).

В периода 01.02.2011 г. – 31.12.2020 г., броят на населението намалява на територията на всички 18 населени места в община Бобов дол. Най–тревожни относителни стойности (%), характеризиращи динамиката на населението в периода, се отчитат за селата Мали Върбовник (–47,2%), Блато (–43,3%), Новоселяне (–38,7%), Локвата (–37,5%), Горна Козница (–36,1%), Голема Фуча (–32,2%). С най–неблагоприятни абсолютни стойности (бр.) се отличава общинският център – гр. Бобов дол (–1 072 д.), следван от селата Мламолово (–183 д.) и Големо село (–106 д.).

Населено място	Брой на населението		Прираст (%)	Прираст (бр.)
	към 01.02.2011 г.	към 31.12.2020 г.	2011–2020 г.	2011–2020 г.
с. Бабино	229	179	– 21,8%	– 50
с. Бабинска река	97	82	– 15,5%	– 15
с. Блато	30	17	– 43,3%	– 13
гр. Бобов дол	**5 737**	**4 665**	**– 18,7%**	**– 1 072**
с. Голема Фуча	118	80	– 32,2%	– 38
с. Големо село	488	382	– 21,7%	– 106
с. Голям Върбовник	175	123	– 29,7%	– 52
с. Горна Козница	144	92	– 36,1%	– 52
с. Долистово	280	224	– 20,0%	– 56
с. Коркина	175	154	– 12,0%	– 21
с. Локвата	8	5	– 37,5%	– 3
с. Мала Фуча	145	110	– 24,1%	– 35
с. Мали Върбовник	108	57	**– 47,2%**	– 51
с. Мало село	328	246	– 25,0%	– 82
с. Мламолово	742	559	– 24,7%	– 183
с. Новоселяне	75	46	– 38,7%	– 29
с. Паничарево	71	50	– 29,6%	– 21
с. Шатрово	117	87	– 25,6%	– 30

Таблица 13. Динамика на населението на община Бобов дол по населени места в периода 01.02.2011 г. – 31.12.2020 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Към 31.12.2020 г. жителите на гр. Бобов дол (4 665 д.) формират 65,2% от населението на общинско ниво (7 158 д.), при стойност от 34,8% (2 493 д.) за територията на останалите 17 населени места – села в общината. Следователно,

съотношението между градското и селското население в община Бобов дол към посочената дата, е 65,2% към 34,8% в полза на градското население.

Гъстотата на населението (д/км^2) е основен показател, който разкрива характера на протичащите демографски процеси на дадена територия.

	Територия (км^2)	Население – брой		Гъстота на населението (д/км^2)	
		01.02.2011 г.	31.12.2020 г.	01.02.2011 г.	31.12.2020 г.
България	111 001,9	7 364 570	6 916 548	66,3	62,3
Югозападен район	20 040,0	2 132 848	2 085 071	106,4	104,0
Област Кюстендил	3 051,5	136 686	116 619	44,8	38,2
Община Бобов дол	206,2	9 067	7 158	44,0	34,7

Таблица 14. Средна гъстота на населението към 01.02.2011 г. (данни от последното преброяване) и промяна в стойностите на показателя към 31.12.2020 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Към 01.02.2011 г. средната гъстота на населението на община Бобов дол е 44,0 д/км^2. Отчетената стойност е по–ниска от тази за България (66,3 д/км^2), за Югозападен район (106,4 д/км^2) и за област Кюстендил (44,8 д/км^2).

В резултат на отчетеното намаление в броя на жителите на общината в периода 01.02.2011 г. – 31.12.2020 г., е налице промяна и в гъстотата на населението, която към края на 2020 г. е 34,7 д/км^2. Следователно, в периода между последното преброяване на населението и последните налични данни за демографските процеси в страната, средната гъстота на населението в община Бобов дол намалява с 9,3 д/км^2.

1.3.1.2. Раждаемост и смъртност на населението

Стойностите на показателите, разкриващи тенденциите в протичащите процеси на раждаемост и смъртност на населението, са в пряка връзка от влиянието на редица фактори със социално–икономически характер. Сред основните показатели, анализирани в настоящия структурен елемент на анализа, са: брой живородени деца, брой живородени брачни и извънбрачни деца, коефициент на раждаемост, брой умирания, коефициент на смъртност.

Стойностите на посочените показатели следва да се разглеждат в контекста на тяхната роля на пряко отражение на средата на живот на хората – жизнен стандарт и качество на живот, образование, достъп до здравеопазване, социална стабилност, както и на особеностите на репродуктивните нагласи на населението.

В периода 2011–2020 г. броят на живородените деца в община Бобов дол варира между 61 през 2015 г. (най–висока стойност) и 33 през 2018 г., когато е отчетена най–ниска стойност на показателя. През последната изследвана 2020 г. броят на живородените деца в общината е 47, като посочената стойност формира 5,9% от живородените деца в област Кюстендил (793 бр.). Отчетеният брой на живородените на местно ниво отрежда на община Бобов дол трето място сред деветте общини в областта (след общините Кюстендил и Дупница).

Отчетените устойчиво ниски стойности, характеризиращи раждаемостта на населението в общината в периода 2011–2020 г., предопределят продължаващата проява на бъдеща негативна демографска ситуация на местно ниво. Тази ситуация се свързва с проявата на продължаващ спад в броя на населението, както и със застрашаване възможността за предлагане на различни обществено значими публични социални услуги на хората.

В изследвания десетгодишен период, съотношението между живородените деца по пол варира – години с по–голям брой живородени момичета се редува с такива, в които живородените момчета вземат превес. През 2020 г. отчетеното съотношение е почти поравно, като момичетата формират 51,1% (24 бр.) от живородените, при стойност от 48,9% (23 бр.) за момчетата.

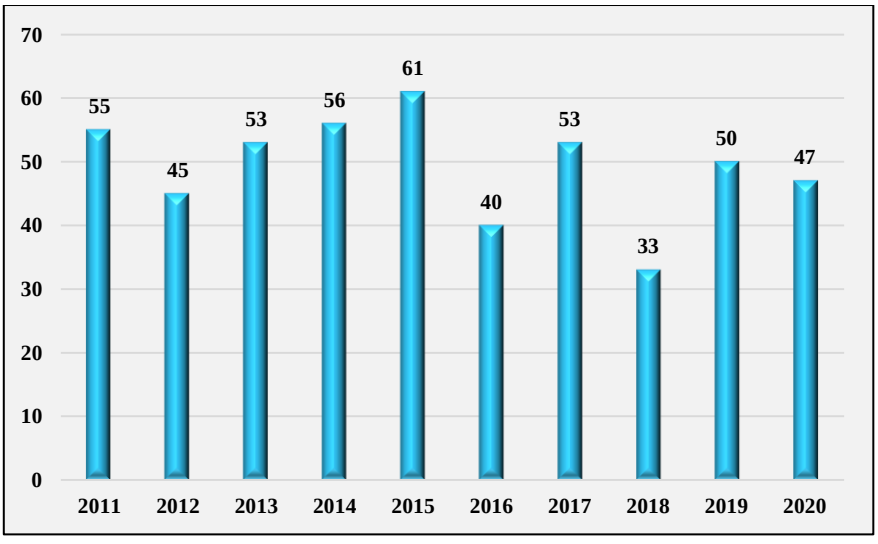

Фигура 16. Брой живородени деца в община Бобов дол в периода 2011–2020 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Особеностите на репродуктивните нагласи на населението, следва да се проследят от гледна точка на съотношението между живородените брачни и извънбрачни деца. Делът на живородените извънбрачни деца в община Бобов дол е по–висок от този на живородените брачни през всички десет години в изследвания период.

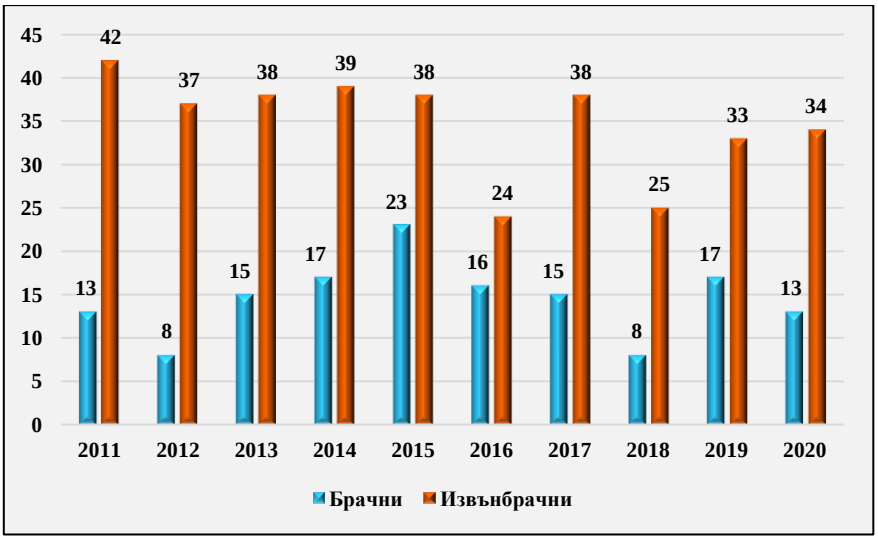

Фигура 17. Брой живородени брачни и извънбрачни деца в община Бобов дол в периода 2011–2020 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

През 2020 г. съотношението между брачните и извънбрачните деца е 13 бр. брачни деца, съставляващи 27,7% от живородените на местно ниво, при 34 бр. извънбрачни деца, формиращи дял от 72,3%

В периода 2011–2020 г. коефициентът на раждаемост на населението в община Бобов дол варира между 4,3‰ през 2018 г. (най–ниска стойност) и 7,4‰ през 2015 г. (най–висока стойност).

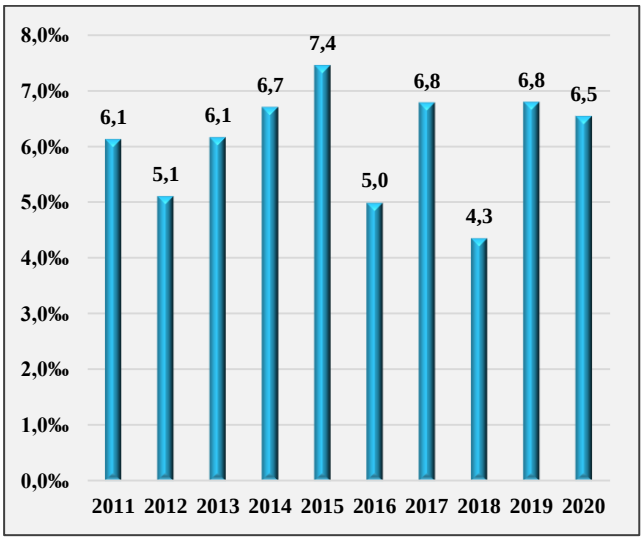

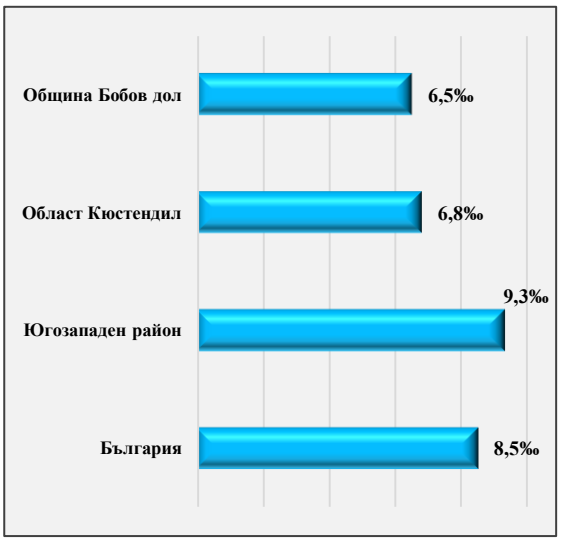

Фигура 18. Коефициент на раждаемост на населението на община Бобов дол в периода 2011–2020 г.
Фигура 19. Коефициент на раждаемост на населението през 2020 г. – национално ниво, ниво район от ниво 2, областно ниво, общинско ниво
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Коефициентът на раждаемост на населението в община Бобов дол през 2020 г. (6,5‰), се отличава с по–ниска стойност от средната за страната (8,5‰), за района от ниво 2 (9,3‰) и за областта (6,8‰).

В изследвания период, броят на умиранията в общината варира между 161 през 2018 г. и 212 през 2020 г., когато са отчетени съответно най–ниската и най–високата стойност на показателя. Умиранията през 2020 г. формират 7,6% от всички умирания в област Кюстендил (2 807 бр.). Посочената стойност отрежда на общината трето място по брой умирания сред деветте общини в областта (след общините Кюстендил и Дупница).

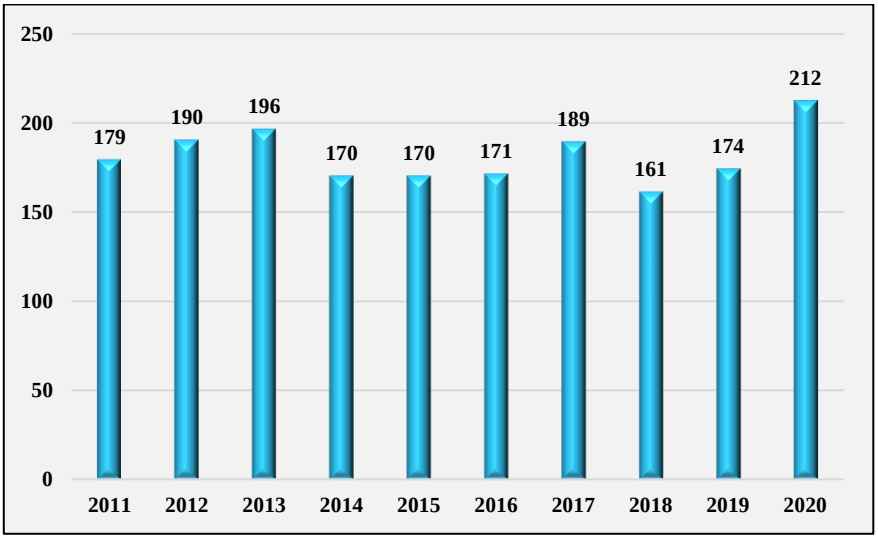

Фигура 20. Умирания в община Бобов дол в периода 2011–2020 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Съотношението на умиранията в общината по пол се отличава с по–голям дял на умиранията при мъжете през осем години в периода 2011–2020 г. През 2020 г. разглежданото съотношение отново отрежда по–голям дял на умиранията при мъжете – 52,4% (111 бр.), при стойност от 47,6% (101 бр.) за жените.

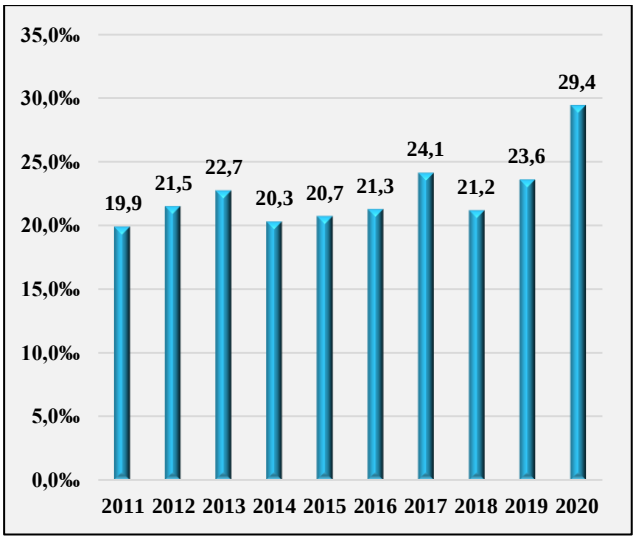

Фигура 21. Коефициент на смъртност на населението на община Бобов дол в периода 2011–2020 г.
Фигура 22. Коефициент на смъртност на населението през 2020 г. – национално ниво, ниво район от ниво 2, областно ниво, общинско ниво
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Коефициентът на смъртност на населението в община Бобов дол варира между 19,9‰ през 2011 г. (най–ниска стойност) и 29,4‰ през последната разглеждана 2020 г., когато е отчетена най–висока стойност на показателя за десетгодишния период 2011–2020 г.

Коефициентът на смъртност на населението на местно ниво през 2020 г. отрежда на общината по–неблагоприятна позиция спрямо тази за страната (18,0‰), за Югозападен район (15,9‰) и за област Кюстендил (24,0‰).

1.3.1.3. Естествен и механичен прираст на населението

Естественият прираст на населението (разликата между броя на живородените и броя на умиранията) в община Бобов дол се отличава с отрицателна стойност през всички десет години в изследвания период 2011–2020 г. Най–ниска отрицателна стойност е отчетена през 2015 г., когато броят на умиранията надвишава този на живородените със 109 д. С най–тревожна стойност на показателя се отличава последната разглеждана 2020 г., когато е отчетена стойност от –165 д.

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Живородени									
55	45	53	56	61	40	53	33	50	47
Умирания									
179	190	196	170	170	171	189	161	174	212
Естествен прираст									
– 124	– 145	– 143	– 114	**– 109**	– 131	– 136	– 128	– 124	**– 165**

Таблица 15. Естествено движение на населението на община Бобов дол в периода 2011–2020 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

По–големият брой умирания спрямо броя на живородените в общината, е причина за отрицателните стойности на коефициента на естествен прираст на населението в община Бобов дол през всички години в разглеждания десетгодишен период. Най–ниска отрицателна стойност на показателя от –13,3‰ е отчетена през 2015 г., докато с най–неблагоприятна стойност се отличава 2020 г., когато стойността на показателя е –22,9‰.

Стойността на коефициента на местно ниво през 2020 г. отрежда на община Бобов дол по–неблагоприятна позиция спрямо тази за България (–9,5‰), за Югозападен район (–6,6‰) и за област Кюстендил (–17,2‰).

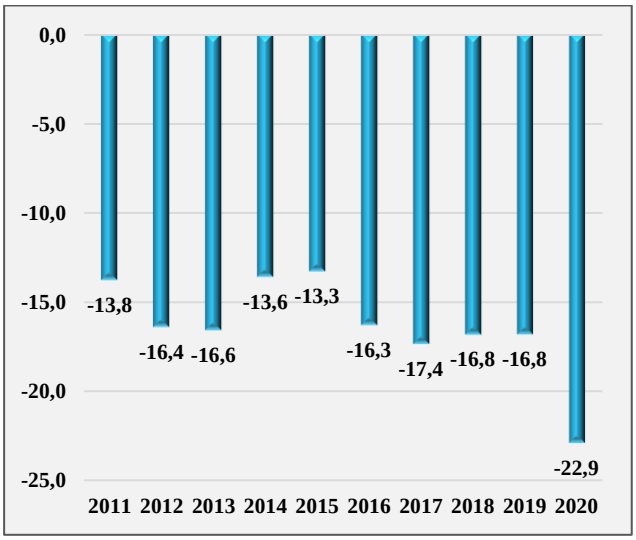

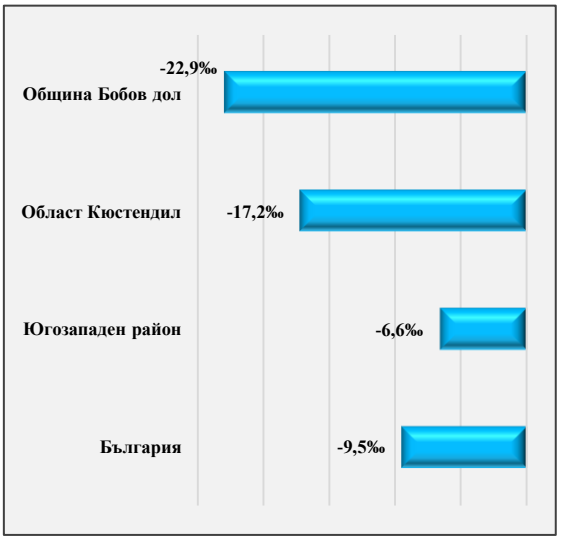

Фигура 23. Коефициент на естествен прираст на населението на община Бобов дол в периода 2011–2020 г.
Фигура 24. Коефициент на естествен прираст на населението през 2020 г. – национално ниво, ниво район от ниво 2, областно ниво, общинско ниво
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

В периода 2011–2020 г. механичният прираст на населението (разликата между броя заселени и броя изселени лица) в община Бобов дол се характеризира с положителна стойност само през последната разглеждана 2020 г., когато броят на заселените (278) надвишава този на изселените (217) с 61 д.

Останалите девет години в периода се отличават с отрицателна стойност на механичния прираст, като най–неблагоприятна стойност е отчетена през 2013 г., когато броят на изселените (239) надвишава този на заселените (109) лица със 130 д.

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Заселени									
125	117	109	133	215	161	145	160	168	278
Изселени									
160	139	239	229	244	220	236	259	280	217
Механичен прираст									
– 35	– 22	**– 130**	– 96	– 29	– 59	– 91	– 99	– 112	**61**

Таблица 16. Механично движение на населението на община Бобов дол в периода 2011–2020 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

1.3.1.4. Полово–възрастова структура на населението

По данни от последното преброяване, към 01.02.2011 г. разпределението на населението в община Бобов дол по пол, се отличава с по–голям брой на мъжете 4 779 д. (52,7%), при стойност от 4 288 д. (47,3%) за жените. Към 31.12.2020 г. съотношението между мъжете и жените на общинско ниво се запазва – делът на мъжете е 52,0% (3 719 д.), при стойност от 48,0% (3 439 д.) за жените.

Към 31.12.2020 г. най–голям дял в структурата на населението на местно ниво формират лицата, попадащи във възрастовата група „55–59“ години, равняващи се на 9,0% (647 д.), следвани от лицата на възраст „50–54“ години – с дял от почти 9,0% (642 д.). Отчетените стойности разкриват, че превес във възрастовата структура в общината заемат лицата, за които в близките няколко години предстои излизане от трудоспособна възраст.

Броят на лицата между 0 и 4 години – 201 д., отрежда на представителите на тази възрастова група дял от 2,8% в структурата на населението на местно ниво.

Възраст	Общо	Мъже	Жени	% мъже	% жени
0 - 4	201	101	100	50,2%	49,8%
5 - 9	233	122	111	52,4%	47,6%
10 - 14	274	153	121	55,8%	44,2%
15 - 19	276	140	136	50,7%	49,3%
20 - 24	220	125	95	56,8%	43,2%
25 - 29	274	154	120	56,2%	43,8%
30 - 34	407	246	161	60,4%	39,6%
35 - 39	441	282	159	63,9%	36,1%
40 - 44	475	278	197	58,5%	41,5%
45 - 49	490	263	227	53,7%	46,3%
50 - 54	642	342	300	53,3%	46,7%
55 - 59	647	344	303	53,2%	46,8%
60 - 64	623	331	292	53,1%	46,9%
65 - 69	521	262	259	50,3%	49,7%

Възраст	Общо	Мъже	Жени	% мъже	% жени
70 - 74	553	250	303	45,2%	54,8%
75 - 79	418	155	263	37,1%	62,9%
80 +	463	171	292	36,9%	63,1%
Общо	**7 158**	**3 719**	**3 439**	**52,0%**	**48,0%**

Таблица 17. Полово–възрастова структура на населението на община Бобов дол към 31.12.2020 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Разпределението на лицата в отделните възрастови групи по пол, се отличава с по–голям дял на мъжете във всички 14 възрастови групи, включващи лицата от 0–4 до 65–69 години. С най–съществена разлика се отличава превесът на мъжете на възраст между 35 и 39 години, където техният дял е 63,9% (282 д.), при стойност от 36,1% (159 д.) за жените. Най–голям дял на жените се отчита за възрастовата група „80 +“ години – 63,1% (292 д.).

Анализираните особености на полово–възрастовата структура на населението на община Бобов дол към 31.12.2020 г. (брой и съотношение по пол на хората в отделните възрастови групи), са визуализирани посредством представената полово–възрастова пирамида на населението.

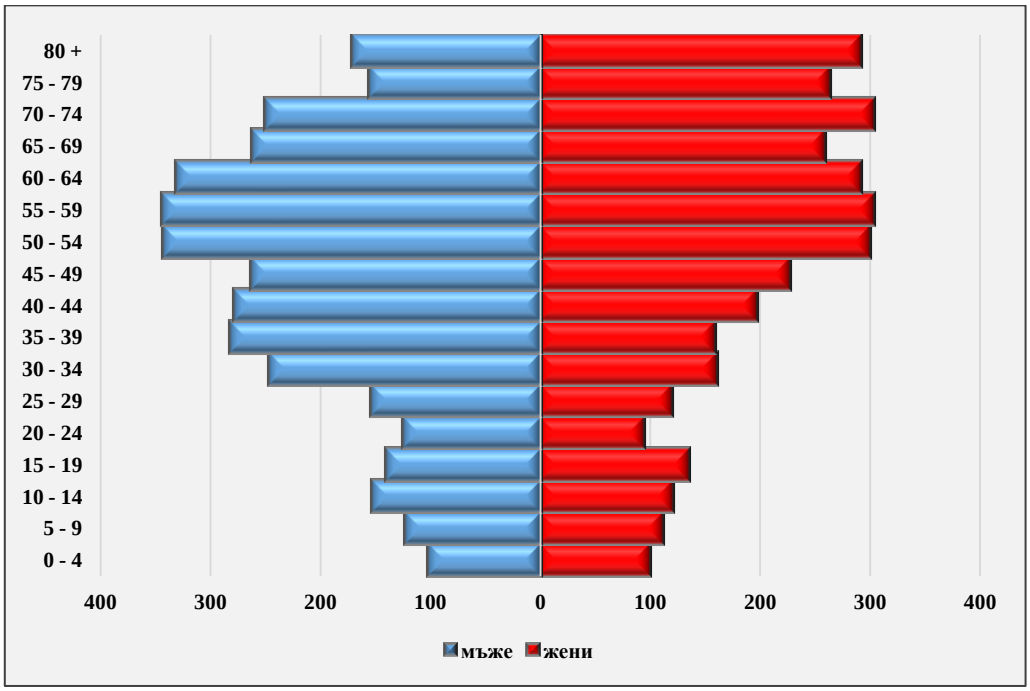

Фигура 25. Полово–възрастова пирамида на населението на община Бобов дол към 31.12.2020 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Възрастовата структура на населението следва да се проследи и от гледна точка на разпределението на жителите на общината в под, във и над трудоспособна възраст. Към 01.02.2011 г. лицата в трудоспособна възраст в община Бобов дол заемат първо

място в структурата на населението с дял от 60,8% (5 509 д.). На второ място се нареждат хората в над трудоспособна възраст с 28,4%, равняващи се на 2 578 д. от жителите на местно ниво. С най–нисък дял се отличават лицата в под трудоспособна възраст – 10,8% (980 д.).

	Население (брой)	Структура (%)
Под трудоспособна възраст	980	10,8%
В трудоспособна възраст	5 509	60,8%
Над трудоспособна възраст	2 578	28,4%
Общ брой население	**9 067**	**100,0%**

Таблица 18. Население под, във и над трудоспособна възраст в община Бобов дол към 01.02.2011 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

В резултат на динамиката на населението на община Бобов дол, в периода 01.02.2011 – 31.12.2020 г. се отчита промяна в дела и на трите категории население. Делът на лицата в под трудоспособна възраст бележи спад с 0,3%, като към 31.12.2020 г. формира 10,5% от жителите на местно ниво. Лицата в трудоспособна възраст намаляват с 1,9% спрямо 2011 г., достигайки 58,9% към края на 2020 г. Делът на лицата в над трудоспособна възраст нараства с 2,1%.

	Население (брой)	Структура (%)
Под трудоспособна възраст	754	10,5%
В трудоспособна възраст	4 219	58,9%
Над трудоспособна възраст	2 185	30,5%
Общ брой население	**7 158**	**100,0%**

Таблица 19. Население под, във и над трудоспособна възраст в община Бобов дол към 31.12.2020 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Към 31.12.2020 г. делът на лицата в трудоспособна възраст на общинско ниво (58,9%), се отличава с по–ниска стойност спрямо средната за страната (59,8%) – разлика с 0,9%.

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
49,3%	49,8%	50,9%	51,4%	53,1%	55,3%	56,8%	58,2%	**60,1%**	59,3%

Таблица 20. Коефициент на възрастова зависимост на населението на община Бобов дол 2010–2019 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

В периода 2010–2019 г. коефициентът на възрастова зависимост[15] на населението на община Бобов дол варира между 49,3% към края на 2010 г. (най–ниска стойност) и 60,1% към 31.12.2018 г. (най–висока стойност на коефициента).

1.3.1.5. Етническа и конфесионална структура на населението

Данните за етническата и конфесионалната структура на населението отразяват самоопределението на лицата, участвали в преброяването на населението от 2011 г.[16] Въпросите за етническата и конфесионална принадлежност са право на личен избор на преброявания дали да посочи етническата и конфесионалната група, към които се самоопределя.

По данни на НСИ, отговор на въпроса за своята етническа принадлежност са дали 8 488 д., равняващи се на 93,6% от населението на община Бобов дол към 01.02.2011 г. (9 067 д.). Най–голям дял от отговорилите – 95,2% (8 082 д.), се самоопределят към българската етническа група. Отчетеният дял е по–висок от средния за България (84,8%) и за област Кюстендил (92,9%). Ромската етническа група заема второ място с 3,4%, равняващи се на 290 д. от отговорилите на въпроса за своята етническа принадлежност. Посочената относителна стойност за община Бобов дол е по–ниска от тази за страната (4,9%) и за областта (6,4%).

	Етническа група (%)				
	Българска	Турска	Ромска	Друга	Не се самоопределят
България	84,8%	8,8%	4,9%	0,7%	0,8%
Област Кюстендил	92,9%	0,1%	6,4%	0,3%	0,4%
Община Бобов дол	95,2%	0,6%	3,4%	0,4%	0,4%

Таблица 21. Етническа структура на населението към 01.02.2011 г.
Източник: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Трети по численост на местно ниво, са лицата самоопределили се към турската етническа група – 0,6% (48 д.).

Броят на лицата, участвали в преброяването на населението през 2011 г. и дали отговор на въпроса за своето вероизповедание е 7 696 д., формиращи 84,9% от жителите на общината. Първо място сред получените отговори формират лицата, които

[15] Показва броя на лицата от населението в „зависимите“ възрасти (населението под 15 и на 65 и повече години) на 100 лица от населението в „независимите“ възрасти (от 15 до 64 години) в края на съответната година.
[16] Последни налични данни за стойността на разглежданите показатели, отнасящи се към 01.02.2011 г.

изповядват източноправославно вероизповедание – 90,1% (6 936 д.), следвани от тези, които са заявили, че не се самоопределят – 4,8% (366 д.).

1.3.1.6. Образователна структура на населението

Към 01.02.2011 г. лицата на седем и повече навършени години в община Бобов дол са 8 658 д.[17] Най–голям дял сред тях са със завършено средно образование – 46,3% (4 008 д.), следвани от лицата с основно образование – 34,0% (2 946 д.). Лицата на седем и повече навършени години с висше образование формират 6,2%, равняващи се на 540 д. от жителите на общината, попадащи в разглежданата възрастова група. На трето място се нареждат лицата със завършено начално образование, чийто дял от 8,6% (743 д.) отрежда на общината по–неблагоприятна позиция спрямо тази за страната и за областта.

	Висше	Средно	Основно	Начално	Незавършено начално	Никога не посещавали училище	Дете*
България	19,6%	43,4%	23,1%	7,8%	4,8%	1,2%	0,2%
Област Кюстендил	14,8%	47,8%	25,1%	7,4%	4,1%	0,7%	0,2%
Община Бобов дол	6,2%	46,3%	34,0%	8,6%	3,9%	0,8%	0,1%

Таблица 22. Население на 7 и повече навършени години по степен на завършено образование към 01.02.2011г.
*деца на 7 навършени години, които още не са тръгнали на училище
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Сред важните показатели, характеризиращи образователната структура, следва да проследим грамотността на населението. Към 01.02.2011 г. броят на грамотните лица на девет и повече навършени години в община Бобов дол е 8 423 д., които формират 98,6% от жителите на общината в тази възрастова група (8 544 д.). Отчетеният дял на неграмотните лица на девет и повече навършени години в общината е 1,4% (121 д.) и е по–висок от средния за област Кюстендил (1,1%) и по–нисък от този за България (1,7%).

[17] Последните налични данни за образователната структура на населението се отнасят към 01.02.2011 г.

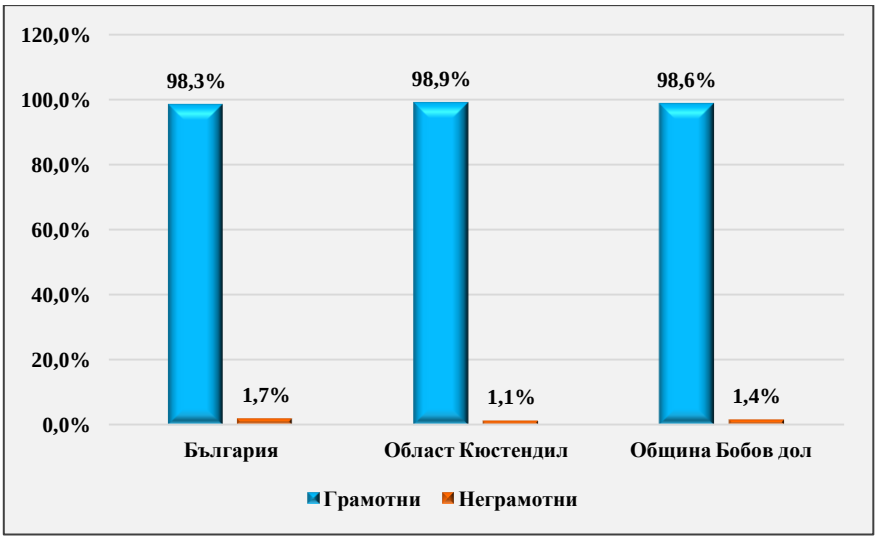

Фигура 26. Грамотност на населението на 9 и повече навършени години към 01.02.2011 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Разпределението на грамотните лица по местоживеене отрежда на единствения град в общината – гр. Бобов дол 61,7% (5 201 д.) от грамотните лица на местно ниво, при стойност от 38,3% (3 222 д.) за грамотните лица на девет и повече навършени години на територията на останалите 17 населени места – села в общината.

1.3.1.7. Основни изводи за демографската ситуация в община Бобов дол

В резултат на извършения демографски анализ, можем да направим следните изводи за наблюдаваната демографска ситуация в община Бобов дол:

- В периода между последните две преброявания на населението от 2001 и 2011 г., жителите на общинско ниво намаляват с 2 688 д., формиращи отрицателен прираст от 22,9% – от 11 755 д. към 01.03.2001 г., на 9 067 д. към 01.02.2011 г. Посочената относителна стойност за периода е по–неблагоприятна от средната за страната (–7,1%), за Югозападен район от ниво 2 (–1,7%) и за област Кюстендил (–15,9%). В резултат на продължаващата негативна тенденция в динамиката на населението, в периода между последното преброяване (01.02.2011 г.) и последните налични данни за протичащите демографски процеси (31.12.2020 г.), населението на община Бобов дол намалява с 1 909 д., равняващи се на спад от 21,1%;
- В периода 2011–2020 г. броят на живородените деца на територията на общината варира между 33 бр. през 2018 г. (най–ниска стойност) и 61 бр.

през 2015 г. (най–висока стойност за периода). Живородените деца през последната 2020 г. (47 бр.) формират 5,9% от живородените деца в областта и отреждат на община Бобов дол трето място сред деветте общини в област Кюстендил. Коефициентът на раждаемост на населението в общината през 2020 г. е 6,5‰, като отчетената стойност е по–ниска от средната за България (8,5‰), за Югозападен район (9,3‰) и за област Кюстендил (6,8‰);

- Броят на умиранията в общината варира между 161 бр. и 212 бр., отчетени съответно през 2018 г. и 2020 г. Умиранията в община Бобов дол през 2020 г. се равняват на 7,6% от умиранията на областно ниво и отреждат на общината трето място по брой умирания сред общините в област Кюстендил. Коефициентът на смъртност на населението на общинско ниво през 2020 г. е 29,4‰, като посочената стойност е по–висока от средната за страната (18,0‰), за Югозападен район (15,9‰) и за област Кюстендил (24,0‰);
- Естественият прираст на населението на община Бобов дол се отличава с отрицателна стойност през всички десет години в периода 2011–2020 г. Най–неблагоприятна стойност на показателя е отчетена през последната 2020 г., когато прирастът на населението е –165д. (при 47 бр. живородени лица и 212 бр. умирания). Коефициентът на естествен прираст на населението на местно ниво през 2020 г. (–22,9‰) се отличава с по–неблагоприятна стойност от тази за страната (–9,5‰), за района от ниво 2 (–6,6‰) и за областта (–17,2‰);
- Механичният прираст на населението на община Бобов дол се характеризира с отрицателна стойност през девет години в периода 2011–2020 г. Най–тревожна стойност на показателя от –130 д. е отчетена през 2013 г. През последната наблюдавана 2020 г. стойността на показателя е положителна – 61 д. в полза на заселените лица;
- Към 31.12.2020 г. най–голям дял във възрастовата структура на населението на местно ниво формират лицата на 55–59 години – 9,0%, равняващи се на 647 д., следвани от тези на „50–54“ години – с дял от близо 9,0% (642 д.). Лицата на възраст 0–4 години са 201 д., или 2,8% от жителите на общината. Отчетените стойности разкриват, че превес във възрастовата структура на

местно ниво заемат лицата, за които предстои излизане от трудоспособна възраст в близките няколко години;

- По време на последното преброяване, най–голям дял от лицата отговорили на въпроса за своята етническа принадлежност, са се самоопредели към българската етническа група – 95,2% (8 082 д.). На второ място се нареждат лицата, самоопределили се към ромската етническа група с дял от 3,4% (290 д.) от отговорилите;
- Най–голям дял в конфесионалната структура на населението на община Бобов дол към 01.02.2011 г., заемат лицата, изповядващи източноправославно вероизповедание – 90,1% (6 936 д.) от получените отговори. Следващо място заемат лицата, заявили, че не се самоопределят – 4,8% (366 д.) от отговорилите;
- Водещо място в образователната структура на населението на седем и повече навършени години към 01.02.2011 г. в общината, заемат лицата със завършено средно образование – 46,3% (4 008 д.), следвани от тези с основно образование –34,0% (2 946 д.). Трето място заемат лицата със завършено начално образование – 8,6% (743 д.), чийто дял е по–висок от средния за България и за област Кюстендил;
- Към 01.02.2011 г. съотношението между грамотните и неграмотните лица на девет и повече навършени години в община Бобов дол, е 98,6% (8 423 д.) – грамотни, към 1,4% (121 д.) – неграмотни. Отчетеният дял на неграмотните на местно ниво, е по–висок от средния за област Кюстендил (1,1%) и по–нисък от този за България (1,7%).

1.3.2. Характеристика на пазара на труда

Най–голям дял на територията на община Бобов дол формират лица заети в следните сектори по КИД–2008: D – „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“, C – „Преработваща промишленост“, G – „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“, H – „Транспорт, складиране и пощи“.

По данни на ТСБ – Кюстендил, броят на заетите лица в нефинансовия сектор на местно ниво през 2017 г. е 3 024 д. През посочената година, заетите в микропредприятията (с до 9 заети лица) на територията на общината формират 12,3%

(373 д.), а заетите в средните предприятия (50–249 заети) са 14,4% (435 д.). Не е налична информация относно броя на заетите лица в малките (10–49 заети) и в големите (над 250 заети) предприятия на територията на община Бобов дол.

Броят на заетите лица на местно ниво през 2017 г. представлява най–ниската стойност на показателя в рамките на периода 2014–2017 г. С най–голям брой заети лица се отличава 2014 г. – 4 413 бр. Отчетеното намаление в броя на заетите лица в нефинансовия сектор в община Бобов дол в посочения период, е с 31,5% (1 389 бр.).

По данни на НСИ, в периода 2010–2018 г. делът на лицата, наети в индустрията на местно ниво е между 76,1% (най–ниска стойност през последната 2018 г.) и 84,8% (най–висока стойност през 2012 г.) в структурата на общия брой наети лица.

Относителен дял на наетите в индустрията в общия брой наети лица								
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
83,7%	83,4%	**84,8%**	83,3%	83,3%	83,2%	83,4%	78,4%	**76,1%**

Таблица 23. Относителен дял на наетите в индустрията в общия брой наети лица на територията на община Бобов дол в периода 2010–2018 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

По данни на Агенция по заетостта, в периода 2010–2018 г. равнището на безработица в община Бобов дол варира между 10,4% през 2017 г., когато е отчетена най–висока стойност на показателя, и 7,0% през 2011 г., отличаваща се с най–ниска стойност. Равнището на безработица на населението в община Бобов дол през 2018 г. е 8,2%, като посочената стойност е по–висока от средната за България – 5,3%, за Югозападен район – 2,7% и за област Кюстендил – 3,6% през същата година. Равнището на безработица на местно ниво през 2018 г. отрежда на общината четвърто място в структурата на показателя сред деветте общини в областта.

Равнище на безработица								
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
7,6%	**7,0%**	8,9%	10,0%	8,1%	7,3%	7,3%	**10,4%**	8,2%

Таблица 24. Равнище на безработица на територията на община Бобов дол в периода 2010–2018г.
По данни на: Агенция по заетостта

По данни на Годишния доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2019 г. – 31.12.2019 г., в периода 2014–2019 г. с най–голям средногодишен брой на регистрираните безработни лица се отличава 2017 г. – 350 д. Отчетената стойност през 2019 г. – 223 д. е най–ниската стойност в периода и формира 5,3% от средногодишния брой на регистрираните безработните лица в област Кюстендил (4 213 д.).

Средногодишният брой на регистрираните безработни жени в община Бобов дол през 2019 г. е 125, формиращи 56,1% в структурата на показателя на общинско ниво.

	2014	2015	2016	2017	2019
Регистрирани безработни лица – ср. год. бр.	326	270	255	**350**	**223**
Регистрирани безработни лица на възраст до 24 г. вкл. – ср. год. бр.	33	23	25	22	11
Регистрирани безработни лица на възраст от 25 до 29 г. вкл. – ср. год. бр.	34	27	24	36	12
Регистрирани безработни лица на възраст над 55 години – ср. год. бр.	104	94	82	66	50
Регистрирани безработни лица с продължителност на регистрацията над 1 година – ср. год. бр.	96	105	73	41	38
Равнище на безработица – %	9,1	7,5	7,1	9,8	6,2
Заявени свободни места – реален сектор	328	294	354	260	259
Заявени свободни места по програми за заетост и обучение	127	65	56	145	37
Постъпили на работа – общо	**361**	280	294	268	**238**
в т.ч.:					
○ **реален сектор**	274	179	182	209	169
○ **програми и мерки**	43	14	36	27	21
○ **схеми по ОП „РЧП“**	44	87	76	32	48

* Не е налична информация за стойностите на разглежданите показатели за 2018 г.

Таблица 25. Динамика на безработицата на територията на община Бобов дол в периода 2014–2019 г.

Източник: Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2019 г. – 31.12.2019 г.

Сред най–уязвимите групи на пазара на труда в общината се очертават лицата на възраст над 55 години, както и тези с продължителност на регистрацията над 1 година. През 2019 г. средногодишният брой на регистрираните безработни лица, попадащи в първата група е 50 д., равняващи се на 22,4% от регистрираните безработни лица на местно ниво. Броят на трайно безработните лица през посочената година (38) формира 17,0% в структурата на разглеждания показател на общинско ниво.

По данни на цитирания източник на информация, равнището на безработица на територията на община Бобов дол през 2019 г. е 6,2%.

Броят на заявените свободни места в реалния сектор през 2019 г. е 259 – отчетена най–ниска стойност в периода 2014–2019 г. С най–ниска стойност се отличава и броят на заявените свободни места по програми за заетост и обучение – 37.

С най–голям брой на постъпилите на работа лица се отличава 2014 г. – 361, докато през последната разглеждана 2019 г. техният брой е най–нисък за изследвания петгодишен период – 238. Най–висок дял в структурата на постъпилите на работа формират тези в реалния сектор, чийто брой през 2019 г. (169) се равнява на 71,0% от постъпилите на работа лица в община Бобов дол.

В резултат от реализацията на проекти по линия на ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014–2020 г., и с подкрепата на финансиране от държавния бюджет, в общината постъпват на работа лица на различни длъжности: портиери, общи работници, хигиенисти и др.

По отношение на доходите на населението, в периода 2010–2018 г. средната годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение на местно ниво, нараства с 40,7% (3 321 лв.) – от 8 153 лв. през 2010 г., на 11 474 лв. през 2018 г., когато е отчетена най–висока стойност на показателя.

Средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение (левове)								
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
8 153	8 988	8 575	8 866	9 209	9 455	9 611	10 383	11 474

Таблица 26. Средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение на територията на община Бобов дол в периода 2010–2018 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Посочената стойност на показателя за 2018 г. отрежда на община Бобов дол първо място в структурата на средната годишна работна заплата сред деветте общини в област Кюстендил.

Сред основните проблеми в областта на пазара на труда на местно ниво, се откроява увеличаващият се дял на лицата, излизащи от трудоспособна възраст в община Бобов дол. Нарастващият брой на лицата в пенсионна възраст ще е сред основните причини за увеличаване на социалното натоварване на лицата в трудоспособна възраст на местно ниво. В бъдеще, наблюдаваната негативна тенденция ще доведе до ограничаване на икономически активното население на територията на общината.

1.3.3. Здравеопазване

Количествените и качествените параметри на обектите на здравеопазването са в ролята на ключов фактор, оказващ влияние върху качеството на живот на хората на дадена територия. Анализът на системата на здравеопазването в община Бобов дол разглежда особеностите, свързани с възможността за навременен достъп на населението до болнична и извънболнична помощ, както и качествените характеристики на предоставяните медицински и здравни грижи на територията на общината.

1.3.3.1. Структурна и пространствена организация на здравеопазването

По данни на РЗИ – Кюстендил, към месец март 2019 г. структурната организация на системата на здравеопазването в община Бобов дол е представена от следните видове обекти за извънболнична помощ:

Медицински център – 1 бр.
– „Медицински център I Бобов дол“ ЕООД – Адрес: гр. Бобов дол, ул. „Димитър Благоев“ № 16
Хоспис – 1 бр.
– Адрес: гр. Бобов дол, ул. „Димитър Благоев“№ 16
Амбулатория за индивидуална специализирана практика – 3 бр.
– ИПСМП[18] – ЕТ „Д–р Красимир Кръстев – ТЕОС“– Акушерство и гинекология – Адрес: гр. Бобов дол, ул. „29-ти октомври“, бл. 16, ап. 19
– АИПСМП – Акушерство и гинекология д–р Венера Дренска – Адрес: гр. Бобов дол, ул. „Димитър Благоев“ № 16
– ИПСМП – детски болести – ЕТ „Д–р Красимира Василева“ – Адрес: гр. Бобов дол, ул. „27-ми октомври“, бл. 32, вх. А, ет. 2, ап. 2
Амбулатория за първична медицинска помощ – 2 бр.
– ГППМП[19] „Амбулатория за групова практика за първична медицинска помощ – Алексия 2009“ ООД – Адрес в община Бобов дол: гр. Бобов дол, ул. „Димитър Благоев“ № 16
– ИППМП[20] ЕТ „Катя Георгиева“ – Адрес: гр. Бобов дол, ул. „Димитър Благоев“ № 16
Амбулатория по дентална медицина – 2 бр.
– ИППДМП – „Д–р Мелек Ананова“ – Адрес: гр. Бобов дол, кв. „Миньор“ бл. 26

[18] Индивидуална практика за специализирана медицинска помощ.
[19] Групова практика за първична медицинска помощ.
[20] Индивидуална практика за първична медицинска помощ.

- ИППДМП – „Д–р Елена Груйчева“
- Адрес: гр. Бобов дол, ул. „27-ми октомври“, бл. 16, ап. 2

Таблица 27. Териториално разпределение на лечебните заведения за извънболнична помощ в община Бобов дол

По данни на: Регионална здравна инспекция – Кюстендил

Таблицата по–долу представя информация за броя на медицинския персонал на територията на община Бобов дол през 2019 г.:

- Общопрактикуващи лекари – 3 бр.
- Акушер–гинеколози – 2 бр.
- Педиатри – 1 бр.
- Лекари по дентална медицина – 2 бр.
- Вътрешни болести – 1 бр.
- Ортопедия и травматология – 1 бр.
- Медицински лаборанти –1 бр.
- Медицински сестри – 11 бр.

Таблица 28. Медицински персонал на територията на община Бобов дол

Източник: Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2019 г. – 31.12.2019 г.

Особеностите на пространствената организация на обектите за извънболнична помощ разкриват тяхното неравномерно разпределение на територията на общината, изразяваща се в териториална концентрация изключително на територията на гр. Бобов дол. Възможността за достъп на жителите на необхванатите населени места – села до разглежданите обекти, се свързва с необходимостта от пътуване до общинския център гр. Бобов дол.

Обектите на здравеопазването на територията на област Кюстендил също се отличават с неравномерно териториално разположение. В община Бобов дол не функционират лечебни заведения за болнична помощ. В рамките на областта, жителите на общината могат да получат болнична помощ в градовете Кюстендил, Дупница и Сапарева баня (специализирана болница за рехабилитация).

В областния център гр. Кюстендил са разположени две лечебни заведения за болнична помощ, в т.ч. една многопрофилна болница за активно лечение (МБАЛ) и една специализирана болница за рехабилитация (СБР).

На територията на община Кюстендил
Многопрофилни болници за активно лечение (МБАЛ)
– МБАЛ „Д–р Никола Василиев“ АД – гр. Кюстендил

Специализирани болници за активно лечение (СБАЛ)
– Специализирана болница за рехабилитация „СБР – НК“ ЕАД, филиал Кюстендил
На територията на община Дупница
– МБАЛ „Св. Иван Рилски“ ЕООД – гр. Дупница – МБАЛ „Св. Иван Рилски – 2003“ ООД – гр. Дупница
На територията на община Сапарева баня
– Специализирана болница за рехабилитация „СБР – Сапарева баня“ АД – гр. Сапарева баня

Таблица 29. Лечебни заведения за болнична помощ на територията на област Кюстендил
По данни на: Регионална здравна инспекция – Кюстендил

Поради неравномерната териториална концентрация на разглежданите лечебни заведения, достъпът на жителите на община Бобов дол до болнична помощ в рамките на областта, се свързва с пътуване до градовете Кюстендил, Дупница или Сапарева баня.

В общинския център гр. Бобов дол функционира филиал на Центъра за спешна медицинска помощ (ЦСМП) – Кюстендил. Филиали за спешна медицинска помощ (ФСМП) са разкрити на територията на шест от общо деветте общини в административния обхват на областта – Кюстендил, Дупница, Рила, Бобов дол, Невестино, Сапарева баня.

На територията на община Бобов дол са разположени две аптеки, намиращи се на територията на едноименния общински център. Възможно решение за подобряване достъпа на жителите на голяма част от населените места в общината до лекарства, е разкриването на мобилни аптеки или на мобилни екипи към функциониращи аптеки.

1.3.3.2. Основни изводи

Един от основните изводи, които можем да направим в резултат на извършения анализ на здравеопазването на територията на община Бобов дол, е свързан с неравномерната териториална концентрация на обектите за извънболнична помощ. В административния обхват на общината попадат 18 населени места, като всички обекти за извънболнична помощ на местно ниво са концентрирани в гр. Бобов дол. Достъпът до здравна помощ за жителите на населените места без лекарски практики, се свързва с необходимостта от пътуване до общинския център. Тази особеност оказва неблагоприятно въздействие върху възможността за осигуряване на равнопоставен достъп до извънболнична помощ на населението, което се отразява най–неблагоприятно на жителите на по–отдалечените населени места в общината.

Следва да обърнем внимание и на зависимостта между особеностите на възрастовата структура на населението и неравномерното териториално разпределение на обектите за извънболнична помощ. Към 31.12.2020 г. най–голям дял в структурата на населението в общината формират лицата на възраст „55–59“ години – 9,0% (647 д.), следвани от тези на възраст „50–54“ години – почти 9,0% (642 д.). Посочените стойности разкриват, че превес във възрастовата структура на местно ниво заемат лицата, за които предстои излизане от трудоспособна възраст в близките няколко години. Тази особеност на възрастовата структура на населението допълнително изостря въпроса, свързан с необходимостта от осигуряване на навременен и равнопоставен достъп на жителите на различните населени места в общината до извънболнична помощ.

Друга особеност на здравеопазването на местно ниво, се свързва с липсата на лечебно заведение за болнична помощ в общината. Неравномерното териториално разположение на обектите за болнична помощ на областно ниво, се свързва с необходимостта от пътуване на жителите на община Бобов дол до някой от градовете Кюстендил, Дупница, Сапарева баня.

Можем да заключим, че политиката в областта на здравеопазването на общинско ниво в периода 2021–2027 г., следва да се фокусира върху реализацията на мерки и дейности, целящи подобряване достъпа на хората до медицински и здравни грижи, и предоставяне на качествени услуги в областта на здравеопазването.

1.3.4. Образование

Сред основните приоритети в сектора на образованието на национално ниво са постигането на високо качество на образованието, както и осигуряването на равнопоставен достъп до обекти на образователната инфраструктура за всички групи на населението. Тези общоприети национални приоритети са неотменна част от провежданата политика на общинско ниво и следва да намерят отражение чрез реализацията на мерки и дейности в областта на образованието, които общината е в правото си да определи и реализира.

1.3.4.1. Структурна и пространствена организация на образованието

На територията на община Бобов дол функционират обекти на образователната система, в които се осъществява предучилищно (детски градини) и училищно

образование (общообразователни училища). В общината са разположени две детски градини, намиращи се на територията на общинския център гр. Бобов дол – ДГ „Миньор“ и ДГ „Дружба“. Обектите на училищното образование са представени от една професионална гимназия – ПГ „Бобов дол“, две средни училища – СУ „Христо Ботев“ и СУ „Д–р Петър Берон“ (училище към местата за лишаване от свобода), едно основно училище – ОУ „Никола Йонков Вапцаров“.

По данни на Общинска администрация – Бобов дол, общият брой на учащите, посещаващи училища на територията на община Бобов дол, е 409, в т.ч. 52 пътуващи ученици. Броят на учащите е най–голям в СУ „Христо Ботев“ – 182, за което се отчита и най–голям брой на пътуващите ученици – 33.

Общият брой на децата, посещаващи детски градини в общината е 165, в т.ч. 23 пътуващи деца.

Обекти за предучилищно образование – детски градини
– **Детска градина „Миньор“ – гр. Бобов дол** o общинска; o общ брой деца – 65; пътуващи деца – 6. o добро състояние на сградния фонд.
– **Детска градина „Дружба“ – гр. Бобов дол** o общинска, средищна; o общ брой деца – 100 (в т.ч. в яслена група – 18); пътуващи деца – 17.
Обекти за училищно образование
– **Професионална гимназия „Бобов дол“ – гр. Бобов дол** o държавно училище; неспециализирано VIII–XII клас; o специалност: „Електрически машини и апарати“, професия „Електротехник“; o общ брой паралелки – 3; общ брой ученици – 61; пътуващи ученици – 3; o добро състояние на основната сграда, в която се провежда учебен процес; o незадоволително състояние на останалия сграден фонд, не са правени ремонти.
– **Средно училище „Христо Ботев“ – гр. Бобов дол** o общинско; неспециализирано средищно училище – I – XII клас; o профил: софтуерни и хардуерни науки; o общ брой паралелки – 12; общ брой ученици – 182; пътуващи ученици – 33. o добро състояние на сградния фонд.
– **Средно училище „Д–р Петър Берон“ – гр. Бобов дол** o държавно училище; към местата за лишаване от свобода; o брой ученици – 120; o добро състояние на сградния фонд.
– **Основно училище „Никола Йонков Вапцаров“ – гр. Бобов дол** o общинско, неспециализирано средищно училище – I – VII клас; o общ брой паралелки – 9; общ брой ученици – 166; пътуващи ученици – 16.

Таблица 30. Обекти на образователната инфраструктура на територията на община Бобов дол
По данни на: Регионално управление на образованието – Кюстендил, https://rio-kyustendil.com/ , Общинска администрация – Бобов дол

По данни на НСИ, през учебната 2020/2021 година броят на децата в двете детски градини на територията на община Бобов дол е 156, които се обучават в 7 детски групи.

Детски градини	Деца		Педагогически персонал		Места		Детски групи
	общо	в т.ч. момичета	общо	в т.ч. детски учители	общо	на 100 деца	
Област Кюстендил							
19	3 097	1 561	271	254	3 531	114,0	131
Община Бобов дол							
2	156	81	16	14	165	105,8	7

Таблица 31. Детски градини, деца, педагогически персонал, места и групи в детските градини в област Кюстендил и в община Бобов дол през учебната 2020/2021 година
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

В периода на учебните години 2016/2017 – 2020/2021 броят на паралелките от I до IV клас в община Бобов дол бележи спад от 15 на 14, а този на паралелките от V до VIII клас намалява от 13 на 9. В изследвания период броят на учащите от I до IV клас намалява от 247 на 177, а учащите от V до VIII клас намаляват от 214 на 146.

Учебна година	Учили-ща	I–IV клас				V–VIII клас				
		паралелки	учители	учащи		паралелки	учители	учащи		завър-шили
				общо	в т.ч. жени			общо	в т.ч. жени	
2016/2017	3	15	15	247	99	13	21	214	83	35
2017/2018	3	14	16	231	91	10	23	174	70	95
2018/2019	3	14	14	209	93	9	17	161	50	64
2019/2020	3	13	18	180	78	9	19	159	55	43
2020/2021	3	14	16	177	70	9	18	146	54	49

Таблица 32. Училища, паралелки, учители, учащи и завършили в общообразователни училища в община Бобов дол в периода на учебните години 2016/2017 – 2020/2021 (I–IV и V–VIII клас)
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

В периода на учебните години 2016/2017 – 2020/2021, броят на паралелките от IX до XII клас нараства от 4 на 5, а този на учащите бележи ръст от 58 на 81.

Учебна година	IX – XII клас				
	паралелки	учители	учащи		завършили
			общо	в т.ч. жени	
2016/2017	4	13	58	22	9
2017/2018	4	7	69	33	17
2018/2019	4	11	69	43	19
2019/2020	5	6	85	47	–
2020/2021	5	10	81	46	9

Таблица 33. Паралелки, учители, учащи и завършили в общообразователни училища в община Бобов дол в периода на учебните години 2016/2017 – 2020/2021 (IX–XII клас)
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Броят на учащите от I до VIII клас, напуснали системата на образованието на територията на община Бобов дол за периода на учебните години 2015/2016 – 2019/2020 варира между 1 през 2015/2016 и 20 през 2018/2019. През последната наблюдавана учебна година 2019/2020 стойността на показателя (3 бр.) се равнява на 2,4% в структурата на показателя на областно ниво.

	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020
Област Кюстендил	159	153	134	209	123
Община Бобов дол	1	5	14	20	3

Таблица 34. Учащи I–VIII клас, напуснали общообразователните училища в област Кюстендил и в община Бобов дол в периода на учебните години 2015/2016 – 2019/2020
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

1.3.4.2. Основни изводи

Достъпът до обектите на образователната инфраструктура за някои учащи в община Бобов дол (живеещи в населени места, в които такива обекти не са налични), се свързва с необходимостта от пътуване на учащите до общинския център, в който са разположени обектите на предучилищното и училищното образование. Това е важен фактор при избора на местоживеене и миграциите на членове на домакинства в които има пътуващи ученици.

1.3.5. Социални услуги

Предоставянето на социални услуги на уязвими групи от населението в неравностойно социално положение и тяхната интеграция в обществото, са сред

основните приоритети на националната социална политика. Ключов момент в провежданата реформа на социалната политика в България, е постепенната деинституционализация на домовете за деца и възрастни хора и настаняването им в жилища от защитен тип.

Дефинираните национални приоритети в областта на разглежданата проблематика, намират отражение в провежданата политика на местно ниво. Усилията на Общинска администрация Бобов дол са насочени към реализацията на целенасочени мерки и дейности за предоставяне на качествени социални услуги, съобразени с конкретните нужди и потребности на различните уязвими групи в обществото.

1.3.5.1. Структурна и пространствена организация на социалните услуги

Предоставяните социални услуги на територията на община Бобов дол се отнасят към т.нар. социални услуги в общността. В общината се предоставят редица социални услуги, съобразени с конкретните нужди на хората, попадащи в различни възрастови и обществени групи и имащи потребност от съответния вид услуга.

По данни на Общинска администрация – Бобов дол, през 2018 г. на местно ниво се предоставят следните социални услуги в общността:

Предоставяне на социални услуги в общността
Център за социална рехабилитация и интеграция – капацитет: 30 лица; – услуги/дейности: рехабилитация, социално–правни консултации, образователно и професионално обучение и ориентиране, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване; – услугата е включена в областната стратегия до 2020 г. като е заложено нейното разширяване с капацитет 40 деца/лица, като държавно делегирана дейност.
Център за настаняване от семеен тип № 1 за пълнолетни лица с умствена изостаналост – капацитет: 10 лица, обслужвани: 10 лица.
Център за настаняване от семеен тип № 2 за пълнолетни лица с умствена изостаналост – капацитет: 10 лица, обслужвани: 10 лица.
Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с психични разстройства – капацитет: 15 лица.
Социална услуга „Домашен социален патронаж“ – капацитет: 40 лица; – целева група: възрастни хора и лица с увреждания; – Обхванати възрастни хора от социалната услуга в периода 2014–2019 г.:

○ 2014 г. – 28 лица; 2015 г. – 25 лица; 2016 г. – 23 лица; 2017 година – 29 лица; 2018 г. – 27 лица; 2019 г. – 20 лица; 2020 г. – 20 лица
Клубове на пенсионера – 10 бр. – разположени на територията на: гр. Бобов дол – 2 бр.; с. Големо село – 2 бр.; с. Бабино – 1 бр.; с. Мало село – 1 бр.; с. Горна Козница – 1 бр.; с. Мламолово – 1 бр.; с. Коркина – 1 бр.; с. Шатрово – 1 бр.; – услуги/дейности: съдействие за осъществяването на социални контакти, организиране и провеждане на дейности и мероприятия със социален, здравен и културен характер.

Таблица 35. Предоставяни социални услуги на територията на община Бобов дол
По данни на: Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2019 г. – 31.12.2019 г.

През 2020 г. на територията на община Бобов дол има утвърдено 1 приемно семейство.

По данни на Общинска администрация, през 2019 г. са сключени 65 трудови договора със социални асистенти, домашни помощници и лични асистенти. В резултат, е налице подобряване качеството на живот и облекчаване ежедневието на 86 лица и деца с увреждания и на възрастни хора над 65 годишна възраст в невъзможност да се самообслужват.

Във връзка с изпълнение на Наредба № РД-07-7 от 28.06.2019 г. за включване в механизма „Лична помощ“ през 2020 г. - 86 лични асистенти са предоставяли помощ на лица/деца с увреждания.

По линия на Процедура чрез директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG05M9OP001-2.040 „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания, през месец септември 2019 г. стартира изпълнението на проект „Патронажна грижа за възрастни и лица с увреждания в община Бобов дол и община Сапарева баня“. Дефинираната обща цел на проекта е: *„подобряване на качеството на живот и възможностите за социално включване на хората с увреждания и възрастните хора, чрез осигуряване на мрежа от услуги в домашна среда и изграждане на подходящ (материален и кадрови) капацитет за предоставянето им“*[21].

- Компонент 2“[22] - Броят на включените в рамките на проекта лица от община Бобов дол е 40;

[21] Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2019 г. – 31.12.2019 г.
[22] Финансирана по линия на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014–2020 г.

- Компонент 3 - Броят на включените в рамките на проекта лица от община Бобов дол е 59;
- Компонент 4 - Броят на включените в рамките на проекта лица от община Бобов дол е 36;

В резултат от предоставянето на почасови мобилни интегрирани здравно–социални услуги в домовете на обхванатите хора с увреждания и възрастни над 65 годишна възраст със затруднения в обслужването, е постигнато подобряване на качеството им на живот.

В периода 2016–2020 г. община Бобов дол изпълнява Общинска стратегия за развитие на социалните услуги.

1.3.5.2. Основни изводи

Предоставяните социални услуги в общността на територията на община Бобов дол съответстват на конкретните нужди на хората, попадащи в различни уязвими обществени групи – възрастни хора и деца с увреждания, самотни възрастни хора, пенсионери, лица без доходи, лица в тежко здравословно състояние, деца и семейства в риск и др.

Предвид ключовото значение на социалните услуги за качеството на живот на населението, предоставянето на разнообразни и качествени социални услуги, съобразени с потребностите на хората, следва да продължи да изпълнява ролята на основен приоритет в провежданата социална политика на местно ниво и в програмния период 2021–2027 г.

1.3.6. Дейности в областта на културата

На територията на община Бобов дол са разположени различни културни обекти – читалища, културни институти, храмове. Интерес за жителите и за посетителите на общината представляват различните културни мероприятия, включени в културния календар на общината, отличаващи се с местно и регионално значение.

1.3.6.1. Структурна и пространствена организация на дейностите в областта на културата

В община Бобов дол читалищна дейност осъществяват следните народни читалища, разположени в гр. Бобов дол и в селата Мало село, Мламолово, Големо село, Долистово, Горна Козница, Коркина, Шатрово, Новоселяне:

Народни читалища (НЧ)	
НЧ „Просвета 1903“	гр. Бобов дол
НЧ „Миньор 2006“	гр. Бобов дол
НЧ „Царичина 2008“	гр. Бобов дол
НЧ „Паисий Хилендарски – 2017“ – не развива дейност	гр. Бобов дол
НЧ „Пробуда 1916“	с. Мало село
НЧ „Зора 2001“	с. Мламолово
НЧ „Разметаница – 1919“	с. Големо село
НЧ „Нови дни 1934“	с. Долистово
НЧ „Ал. Димитров 1899“	с. Горна Козница
НЧ „Хр. Ботев 1927“	с. Коркина
НЧ „Просвета 1902“	с. Шатрово
НЧ „Васил Левски 1932“	с. Новоселяне

Таблица 36. Читалища на територията на община Бобов дол
По данни на: Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2019 г. – 31.12.2019 г.

Към читалищата в общината функционират различни групи по интереси – спортни клубове и групи, школи по народни пеене, школи по танци, школи по английски език, кръжоци и др. Местният песенен фолклор се практикува от състав към читалище „Зора 2001“ – с. Мламолово и състав в с. Мало село. Към читалище „Просвета 1903“ – гр. Бобов дол функционира танцов и певчески състав.

Читалищни библиотеки функционират към читалищата „Миньор 2006“ – гр. Бобов дол, „Зора 2001“ – с. Мламолово, „Ал. Димитров 1899“ – с. Горна Козница, „Хр. Ботев 1927“ – с. Коркина, „Просвета 1902“ – с. Шатрово, „Васил Левски 1932“ – с. Новоселяне.

В читалищата на територията на община Бобов дол се съхраняват книжовни и литературни ценности.

В с. Мламолово е обособена етнографска сбирка, съдържаща предмети с историческа и етнографска стойност – съдове от бита на местните хора, тъкачен стан, инструменти, предмети за обзавеждане, носии, украшения и др.

В община Бобов дол ежегодно се провеждат различни събития, включени в културния календар на общината, представящи особеностите на местния бит и фолклор

и благоприятстващи развитието на културно–събитийния туризъм. Сред най–популярните местни културни събития се открояват:

Провеждани културни събития на територията на община Бобов дол	
Кукерски празник	– Място на провеждане: с. Големо село – Време на провеждане: 1 януари
Велик Богоявленски Водосвет	– Място на провеждане: гр. Бобов дол – градски парк, с. Големо село – Време на провеждане: 6 януари
Празник на лозата и виното „Трифон Зарезан“	– Място на провеждане: с. Бабино – Време на провеждане: 14 февруари
Изложба на рисунка на тема „Трифон Зарезан“	– Място на провеждане: гр. Бобов дол – Време на провеждане: 14 февруари
Традиционен събор на с. Бабино	– Място на провеждане: с. Бабино – Време на провеждане: месец март
Кукерски маскарадни игри	– Място на провеждане: гр. Бобов дол – Време на провеждане: месец април
Международен ден на ромите „Деца на слънцето“	– Място на провеждане: гр. Бобов дол – Време на провеждане: 08 април
Национален фолклорен събор „Зелен ми, зелен Гергьовден“	– Място на провеждане: с. Мламолово – Време на провеждане: месец май
Ден на Европа	– Място на провеждане: гр. Бобов дол – Време на провеждане: 9 май
„Ден на спорта“ – крос и спортни игри	– Място на провеждане: гр. Бобов дол – Време на провеждане: месец май
Традиционен празник на с. Горна Козница	– Място на провеждане: с. Горна Козница – Време на провеждане: месец май
Традиционен празник на с. Бабинска река - курбан на селото	– Място на провеждане: с. Бабинска река – Време на провеждане: месец май
Празник на с. Големо село – курбан за здраве	– Място на провеждане: с. Големо село – Време на провеждане: месец май
„Празник на черешата“ – изложба на сортове череши	– Място на провеждане: с. Шатрово – Време на провеждане: месец юни
Земляческа среща събор	– Място на провеждане: с. Голема Фуча – Време на провеждане: месец юни
Бобовдолско лято	– Място на провеждане: гр. Бобов дол – Време на провеждане: месеци юли и август
Земляческа среща събор	– Място на провеждане: с. Блато – местност Хановете – Време на провеждане: месец юли

Провеждани културни събития на територията на община Бобов дол	
Национален фолклорен събор в памет на Васил Левски	– Място на провеждане: с. Новоселяне – Време на провеждане: месец юли
Етнографска изложба	– Място на провеждане: с. Мламолово – Време на провеждане: месец август
Земляческа среща събор	– Място на провеждане: с. Коркина – Време на провеждане: месец август
Успение на Пресвета Богородица ○ събор на родовете – традиционен празник в с. Мламолово	– Място на провеждане: с. Мламолово – Време на провеждане: месец август
Традиционен събор – курбан за здраве	– Място на провеждане: с. Долистово – Време на провеждане: месец август
Земляческа среща – събор	– Място на провеждане: с. Новоселяне – Време на провеждане: месец септември
Земляческа среща на родовете	– Място на провеждане: с. Мала Фуча – Време на провеждане: месец септември
Земляческа среща – събор	– Място на провеждане: с. Голем Върбовник – Време на провеждане: месец септември
Празник на „Моето родно село“	– Място на провеждане: с. Мало село – Време на провеждане: месец септември
Европейска седмица на спорта	– Място на провеждане: гр. Бобов дол – Време на провеждане: месец септември
Седмица на книгата, литературно четене в библиотеката в НЧ „Миньор 2003“	– Място на провеждане: гр. Бобов дол – Време на провеждане: месец октомври
Кулинарна изложба „Приготвено с любов“	– Място на провеждане: с. Новоселяне – Време на провеждане: месец октомври
Земляческа среща – събор	– Място на провеждане: с. Мали Върбовник – Време на провеждане: месец октомври
Празник на гр. Бобов дол	– Място на провеждане: гр. Бобов дол – Време на провеждане: 27 октомври

Таблица 37. Културни мероприятия, провеждани на територията на община Бобов дол
По данни на: Културен календар на община Бобов дол за 2020 г.,
http://new.bobovdol.eu/images/kultura/kult.kalendar2020.pdf

1.3.6.2. Основни изводи

Дейностите в областта на културата в община Бобов дол са представени от развиващите дейност народни читалища в различни населени места на общината, етнографска сбирка в с. Мламолово, както и от провежданите различни културни прояви.

Културните услуги имат пряко отношение към качеството на живот на хората на дадена територия, поради което Общинска администрация Бобов дол следва да продължи да насочва усилия към тяхното развитие и в програмния период 2021–2027 г.

1.3.7. Спортна инфраструктура. Възможности за спорт и отдих[23]

По данни на Общинска администрация – Бобов дол, на територията на общината са разположени следните спортни обекти:

- Зала по борба – гр. Бобов дол
  - състояние: направен частичен ремонт
- Зала по бокс – гр. Бобов дол
  - състояние: незадоволително, необходимост от основен ремонт
- Стадион „Николай Кръстев – Шулц“ – гр. Бобов дол
  - състояние: незадоволително, необходимост от основен ремонт
- Плувен комплекс – гр. Бобов дол – не функционира
  - състояние: необходимост от пълна реконструкция и обновяване
- Многофункционална спортна площадка с изкуствена настилка
  - състояние: незадоволително, необходимост от основен ремонт
- Мултифункционална спортна площадка за обществено ползване на територията на град Бобов дол, кадастрални данни УПИ X, кв.49 по плана на град Бобов дол
  - Състояние: отлично

Таблица 38. Спортни обекти на територията на община Бобов дол
По данни на: Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2019 г. – 31.12.2019 г.

В общината развиват дейност следните спортни клубове и школи:

- Общински футболен клуб „Миньор – 2019“ – гр. Бобов дол;
- Школа по бокс.

[23] Структурният елемент е разработен на база информация, съдържаща се в Годишния доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2019 г. – 31.12.2019 г.

Ежегодно на територията на общината се провеждат различни спортни събития: състезания по футбол, лека атлетика, общински ученически игри, в които вземат участие учениците от общината. Организират се демонстрации по борба с участието на световни и републикански шампиони по борба.

В ролята на фактор, оказващ неблагоприятен ефект върху възможността за практикуване на спорт в свободното време, влиза незадоволителното състояние на спортната инфраструктура на територията на общината.

1.4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията

1.4.1. Транспортна инфраструктура

1.4.1.1. Пътна мрежа

През територията на община Бобов дол преминават второ – (1 бр.) и третокласни (3 бр.) пътища – част от републиканската пътна мрежа, и четвъртокласни пътища – част от общинската пътна мрежа. Общината не се пресича от автомагистрали и от първокласни пътища.

Общата дължина на републиканската пътна мрежа в общината е 47,3 км, в т.ч.:

- II клас: 11,7 км = 24,7%;
- III клас: 35,6 км = 75,3%.

Второкласни пътища - 1 бр.
II–62 с дължина на територията на общината: 11,700 км
Третокласни пътища - 3 бр.
III–602 с дължина на територията на общината: 16,070 км
III–623 с дължина на територията на общината: 16,790 км
III–6232 с дължина на територията на общината: 2,700 км

Таблица 39. Републиканска пътна мрежа на територията на община Бобов дол
По данни на: Общински план за развитие на община Бобов дол за периода 2014–2020 г.

Общинската пътна мрежа е представена от четвъртокласни пътища с обща дължина 60,6 км, отличаващи се с преобладаващо лошо състояние на пътната настилка. Налице е необходимост от извършването на дейности за подобряване състоянието на общинската пътна мрежа на територията на общината.

1.4.1.2. Железопътна мрежа

Територията на община Бобов дол се пресича от железопътна линия 51, която започва от жп гара Дупница и е разклонение на главна железопътна линия № 5 София – Кулата.

Железопътната линия осигурява транспортна достъпност на общината с вътрешността на страната, като в административния обхват на община Бобов дол обвързва линеарно разположените населени места: гр. Бобов дол, с. Мламолово, с. Мало село и с. Големо село.

Изграденото железопътно отклонение се свързва с експлоатацията на най–голямото находище на кафяви въглища в страната – Бобовдолския въглищен басейн. Разположената линеарно железопътна линия снабдява и обслужва намиращата се на юг от въглищния басейн ТЕЦ „Бобов дол“. Доставянето на въглища в централата се извършва посредством саморазтоварващи се железопътни вагони на покрито пространство в 35 подземни бункери с обща вместимост 2 400 м^3. Централата разполага със собствен вагонен парк, работилница за ремонт и поддръжка.

1.4.1.3. Основни изводи

Републиканската пътна мрежа на територията на община Бобов дол е представена от II$^{-ри}$ (1 бр.) и III$^{-ти}$ (3 бр.) клас пътища. През общината преминават и 60,6 км пътища IV$^{-ти}$ клас, отнасящи се към общинската пътна мрежа. С преобладаващо лошо състояние на настилката се отличават общинските пътища, за които е налице необходимост от реконструкция или ремонтни дейности.

1.4.2. Водоснабдителна и канализационна мрежа

1.4.2.1. Водоизточници и водохващания

Водоснабдяването на общинския център гр. Бобов дол и на селата Мламолово, Бабино и Бабинска река, се осъществява от язовир Дяково. Водоподаването е помпажно до буферен резервоар с вместимост 300 м^3, разположен в местността Дяковски рид, като след това водата се разпределя гравитачно към населените места. Язовир Дяково попада в административния обхват на община Дупница, а построяването му е с цел

задоволяване нуждите от вода на ТЕЦ „Бобов дол“ и на градовете Дупница и Бобов дол. Язовирът се пълни с вода чрез водопровод от Рила планина[24].

Водоснабдяването на селата Големо село, Мало село, Долистово и Шатрово се осъществява посредством довеждащ водопровод от Рила планина, а водохващането е при ВЕЦ „Самораново“.

Останалите населени места в административния обхват на община Бобов дол имат собствени водоизточници, осигурени с помпени агрегати.

Разположеният на територията на общината ТЕЦ „Бобов дол“ използва два независими водоизточника за техническо водоснабдяване – р. Джерман и язовир Дяково. Водните количества за технологични нужди на ТЕЦ се доставят по гравитачен способ посредством помпи, намиращи се в станция „Джерман“. Създадени са възможности чрез помпена станция за избистрени води от сгуроотвал да се попълват загубите на вода при хидросгуроизвоза. Отпадъчните води от дъждовна канализация и битово–фекални води се отвеждат в сгуроотвал „Черното езеро“ и по изключение към р. Разметаница[25].

На територията на общината са разположени няколко микроязовира, които се използват основно за битови нужди на населението, за напояване, отдих и рекреация. По–големите сред тях са: „Долистово“, „Големо село“, „Паничерево“, „Голем Върбовник“, „Мали Върбовник“.

1.4.2.2. Пренос и пречистване на води

Изградеността на водоснабдителната мрежа на територията на община Бобов дол е 100,0%. Общата дължина на вътрешната водопроводна мрежа на територията на община Бобов дол е 181 км, а тази на външната – 105 км. Броят на регистрираните абонати е 3 300. Подаването на помпажната вода се осъществява от 32 помпени станции в 75 резервоара с общ обем от 4 164 м^3.

Водопроводната мрежа в общината е силно амортизирана и изградена в своята преобладаваща част от амортизирани етернитови тръби. Това от своя страна е предпоставка за наличието на големи загуби на питейна вода във водопреносната мрежа, достигащи до около 75,0%, както и за възникването на множество аварии.

[24] По данни на: Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми енергийни източници и биогорива на територията на община Бобов дол в периода 2019–2022 г.
[25] По данни на: Общински план за развитие на община Бобов дол за периода 2014–2020 г.

1.4.2.3. Водоснабдяване и канализация

Водоснабдяването и отвеждането на отпадъчни води на територията на област Кюстендил се осъществява от три експлоатационни дружества. Осигуряването на вода за питейно–битови нужди на територията на община Бобов дол се осъществява от „Кюстендилска вода“ ЕООД – гр. Кюстендил, обслужваща общините: Кюстендил, Бобов дол, Бобошево, Рила, Кочериново, Невестино, Трекляно.

Всички населени места на територията на община Бобов дол са водоснабдени. По данни на НСИ, през 2018 г. относителният дял на населението с водоподаване в общината е 100,0%. В административния обхват на общината няма населени места с режим на водоснабдяване (сезонен и/или целогодишен).

За територията на област Кюстендил е налице изоставане в степента на изграденост на канализационната мрежа в населените места и на пречиствателни станции за отпадъчни води, спрямо развитието на водоснабдителните системи.

В област Кюстендил са изградени пречиствателни станции за отпадъчни води (ПСОВ), обслужващи жителите на областния център гр. Кюстендил и на гр. Дупница. На територията на община Бобов дол няма действаща пречиствателна станция за отпадъчни води, а поради липсата на пречиствателни съоръжения отпадъчните води се заустват директно в преминаващите реки. Използването на септични ями на територията на някои населени места, създава предпоставки за замърсяване на водните тела.

В гр. Бобов дол е изградена 10 км канализационна мрежа. На територията на останалите 17 населени места – села в административния обхват на общината не са изградени канализационни системи за отпадни битови води, както и селищни пречиствателни станции за отпадъчни води[26].

1.4.2.4. Основни изводи

По отношение на водоснабдителната мрежа на територията на община Бобов дол, можем да направим следните изводи:

- Налице е необходимост от доизграждане и модернизация на водопроводната и канализационна инфраструктура на територията на област Кюстендил и в частност – в населени места на община Бобов дол;

[26] По данни на: Общински план за развитие на община Бобов дол за периода 2014–2020 г.

– На територията на общината не е изградена ПСОВ, което оказва негативно влияние върху качеството на водностопанската инфраструктура. Отпадните води на населението се заустват директно в речната мрежа или в септични ями.

1.4.3. Телекомуникационна и съобщителна мрежа

Всички населени места в община Бобов дол са телефонизирани и са включени към националната съобщителна мрежа за автоматично избиране. В общината има покритие на трите мобилни комуникационни оператора. На територията на общината оперират интернет доставчици, предоставящи интернет достъп за гражданите и бизнеса. Интернет достъпът се осъществява чрез кабелни и мобилни мрежи.

На общинско ниво се отчита 100,0% покритие с радио и телевизионен сигнал на лицензираните национални телевизии. Програмите на Националното радио се приемат на територията на цялата община. Общината се обслужва и от кабелни телевизионни мрежи.

В ИТСР на Югозападен регион за периода 2021–2027 г. се отбелязва, че чрез включените мерки в Направление I т. 3 от Пътната карта към Националния план за широколентова инфраструктура за достъп от следващо поколение, е предвидено осигуряване на публичен и частен ресурс за изграждането на широколентова инфраструктура от следващо поколение в райони, където липсва пазарен интерес.

В ИТСР на Югозападен регион се посочва, че *„навременната оптимизация на комуникационната инфраструктура на държавната администрация чрез изграждане на единна електронна съобщителна мрежа е задължително условие за икономическото развитие на страната“*. Осигурена свързаност към единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на държавната администрация е налице за 74 общини в страната, а други 49 общини са в процес на свързване като част от мярка I.3.2 на Пътната карта към Националния план за широколентова инфраструктура за достъп от следващо поколение. По данни на посочения стратегически документ, към месец май 2019 г. 142 общини в България все още не са свързани към ЕЕСМ на държавната администрация, като 29 от тях попадат в обхвата на Югозападен район от ниво 2. На територията на област Кюстендил това са пет от общо девет общини в областта – Бобошево, Кочериново, Рила, Сапарева баня, Трекляно.

1.4.4. Енергийна мрежа

1.4.4.1. Електроснабдяване

Всички населени места на територията на община Бобов дол са електрифицирани. Електроразпределителното дружество, обслужващо общината е ЧЕЗ България АД.

Електропроводната и електроразпределителна мрежа в обхвата на територията се характеризира с достатъчна сигурност и оперативност в захранването на всички населени места в административния обхват на общината. По данни на Общински план за развитие на община Бобов дол за периода 2014–2020 г. *„инсталираната мощност е оразмерена за по–големи товари от сегашното потребление и повечето подстанции работят с около 30% от капацитета си“*.

На територията на община Бобов дол функционира ТЕЦ „Бобов дол“, разположена в близост до с. Големо село, южно от гр. Бобов дол и от Бобовдолския въглищен басейн. Централата отдава произведената електроенергия в системата 220 kV.

ТЕЦ „Бобов дол“ произвежда електрическа и топлинна енергия от различни въглищни басейни в България, в т.ч. най–вече местни кафяви въглища от Бобовдолския въглищен басейн. До централата се доставят и въглища от различни минни басейни в страната. Общата мощност на централата е 630 MW (три блока с мощност 210 MW всеки), въведена е в експлоатация в периода 1973–1975 г.

Територията на община Бобов дол не е газифицирана и респективно не се осигурява употреба на природен газ за битови и промишлени нужди.

1.4.4.2. Възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност

По данни на ИТСР на Югозападен регион за периода 2021–2027 г., към средата на 2018 г. в община Бобов дол, са изградени следните мощности по видове ВИ:

- Водноелектрически централи (ВЕЦ) мощност: **0,3 MW**;
- Фотоволтаични електрически централи (ФтЕЦ) мощност: **0,1 MW**;
- ВИ – общ брой: **3 бр.**;
- ВИ – общо мощност: **0,4 MW**;
- Плътност: **1,98 MW/1000 km^2**.

Изградените две фотоволтаични централи на територията на община Бобов дол, са разположени в землищата на селата Блато (в урбанизирана територия – дворно

място) и Мали Върбовник (в урбанизирана територия върху покривната конструкция на съществуваща жилищна сграда и сгради от допълващото застрояване)[27].

В землището на с. Мало село е изградена малка водноелектрическа централа на довеждащия водопровод за водоснабдяване на ТЕЦ „Бобов дол“.

Общата мощност от ВИ в общината е 0,4 MW, които се равняват на 0,9% в структурата на показателя на областно ниво (44,7 MW). Посочената стойност отрежда на общината предпоследно осмо място сред деветте общини в област Кюстендил по мощност на изградените централи от ВИ. Община Бобов дол си поделя предпоследното място с общините Кочериново и Трекляно, на чиято територия също са изградени по 0,4 MW мощности от ВИ. По–ниска стойност на показателя се отчита само за община Невестино (0,1 MW).

Понастоящем общината изпълнява Общинска програма за енергийна ефективност за периода 2020–2024 г., чието разработване е регламентирано в Закона за енергийна ефективност. В документа са дефинирани следните приоритети:

- Подобряване на енергийните характеристики на публичния общински сграден фонд;
- Повишаване на енергийната ефективност в частните сгради;
- Енергийна ефективност в сферите на местна промишленост, търговия и услуги.

Мерките за повишаване на енергийната ефективност на територията на общината се свързват най–вече с осъществяването на дейности по оптимизиране на уличното осветление, както и с подмяната на осветителните тела с енергоспестяващи.

Относно енергийната ефективност на сградния фонд, е налице необходимост от нейното повишаване в рамките на различни сгради общинска публична и частна собственост. Това е възможно посредством изпълнението на мерки и дейности в рамките на програми за енергийна ефективност. На местно ниво приоритетни обществени сгради са тези на общинската образователна, социална, здравна инфраструктури.

Предприемането на целенасочени мерки и дейности за повишаване на енергийната ефективност на територията на община Бобов дол, следва да се разглежда

[27] По данни на: Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми енергийни източници и биогорива на територията на община Бобов дол в периода 2019–2022 г.

като неотменна част от провежданата политика на местно ниво и в програмния период 2021–2027 г.

Общината изпълнява и Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми енергийни източници и биогорива на територията на община Бобов дол в периода 2019–2022 г. В програмата са формулирани следните две основни цели:

- Насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници, подобряване на средата за живот и труд;
- Създаване на условия за активизиране на икономическия живот в общината при спазване на установените норми за вредни вещества в атмосферата.

В разглеждания документ е извършена оценка на потенциала и възможностите за използване на ВЕИ по видове ресурси на територията на общината. По отношение на слънчевата енергия се отбелязва възможността за въвеждане използването на термични слънчеви колектори в общински сгради, потребяващи електроенергия или течни горива за производство на гореща вода. Като добър пример в тази насока са посочени детските градини, центърът за социална рехабилитация и интеграция, центровете за настаняване от семеен тип. Отбелязана е и възможността за реализацията на мерки за въвеждане на термични слънчеви колектори на сградата на Общинска администрация – Бобов дол (след доказване на икономическата ефективност)

Ресурсът за производство на електроенергия от водноелектрически централи на територията на община Бобов дол, се определя като „силно ограничен“. Евентуалното производство се свързва с незначителни енергийни мощности.

По отношение на енергията от биомаса, в документа се отбелязва големият потенциал за оползотворяване на растителните отпадъци от селскостопанската дейност на територията на общината.

1.5. Екологично състояние и рискове

1.5.1. Проблеми от екологичен характер и източници на замърсяване на територията на община Бобов дол

Условията за възникване на проблеми, свързани с екологичното състояние и рискове на територията на община Бобов дол, се свързва с дейността на спадащото към т.нар. големи горивни инсталации в България предприятие ТЕЦ „Бобов дол“ ЕАД. Изследвания на качеството на атмосферния въздух в района на най–близко разположеното населено място до централата – с. Големо село, установяват превишения на установените норми по показателите ФПЧ$_{10}$ и SO_2.

Сред възможната проявата на неблагоприятни условия на средата, се открояват тези, свързани със:

- Замърсяване на атмосферния въздух от битовото отопление, транспорта, нерегламентираните сметища, инцидентно възникващите пожари;
- Замърсяване на водите в резултат от дейности в областта на селското стопанство, комунално–битовия сектор, нерегламентираните сметища, хранително–вкусовата промишленост;
- Замърсяване и нарушаване на почвите от селскостопански дейности, отпадни води от комунално–битовия сектор, сметищата, строителните дейности и др.

Сред факторите, които могат да породят потенциални геоекологични проблеми са: нерегламентираната сеч, неконтролираното събиране на ядливи гъби и билки, прекомерното пашуване, бракониерството.

Налице е преустановяване на практиката на горене на стърнища, което води до унищожаване на хумусния слой и увеличаване риска за възникване на пожари. Пожарите въздействат отрицателно върху качеството на атмосферния въздух, биоразнообразието, почвообразувателните процеси, регулирането на водните запаси, задълбочават ерозията и др.

1.5.2. Анализ на състоянието на компонентите на природната среда

1.5.2.1. Качество на атмосферния въздух

Качеството на атмосферния въздух на територията на община Бобов дол е под контрола на Регионална инспекция по околната среда и водите (РИОСВ) – София[28]. РИОСВ – София осъществява контрол и мониторинг на околната среда на територията на четири административни области в страната: София – столица, София, Перник и Кюстендил. Посоченият териториален обхват е в сила от 16.06.2020 г., когато РИОСВ – София се обединява с РИОСВ – Перник. Преди посочената дата, община Бобов дол попада в обхвата на РИОСВ – Перник.

По данни на Регионалния доклад на РИОСВ – Перник за състоянието на околната среда през 2018 г.[29], на територията на гр. Бобов дол е разположена една мобилна автоматична станция (МАС) за изследване показателите за качеството на атмосферния въздух.

В периода 16.03.2017 г. – 12.12.2017 г. в МАС Амфитеатър – Градски парк в гр. Бобов дол, са регистрирани 1 248 бр. среднодеионощни данни по показател $ФПЧ_{10}$.

[28] Съгласно изменението и допълнението на Правилника за устройство на дейността на регионалните инспекции по околната среда и водите, публикуван в Държавен вестник, бр. 54 от 16.06.2020 г., РИОСВ – Перник се обединява с РИОСВ – София.

[29] През 2018 г. община Бобов дол попада в териториалния обхват на РИОСВ – Перник.

Установени са 36 бр. измервания, които превишават среднодеионощната норма (СДН) от 50 μg/m^3 съгласно Наредба №12/2010 г.[30] Измерената най–висока концентрация на ФПЧ$_{10}$ е 98μg/m^3, надвишаваща с 1,96 пъти посочената норма. С най–високи стойности на ФПЧ$_{10}$ се характеризират студените месеци, което освен с автомобилния транспорт, се свързва и с изгарянето на твърди горива за отоплението на битовия сектор.

В ролята на основни фактори за превишенията на ФПЧ$_{10}$ влиза използването на твърди горива за отопление, автомобилният транспорт, неподдържаната пътна и прилежаща инфраструктура.

Извършените през 2017 г. измервания на серен диоксид (SO_2) в гр. Бобов дол са 1 248. Максималната регистрирана средночасова концентрация на SO_2 е 543 μg/m^3. През 2017 г. са регистрирани 3 бр. превишения на среднодеионощната норма от 350 μg/m^3 по показател серен диоксид в МАС в гр. Бобов дол, колкото е и общият брой на допустимите превишения на среднодеионощната норма на показателя през една календарна година[31]. Сред вероятните причини за отчетените превишения, се посочват протичащите гнилостни процеси в преминаващата през гр. Бобов дол р. Разметаница и извършваното заустване на битово–фекални колектори в реката поради липса на изградена ПСОВ.

При извършените през 2017 г. в гр. Бобов дол измервания на азотен оксид (NO) не са регистрирани превишения на средночасовата норма по показателите. Не са установени превишения и по показателя въглероден оксид (CO), за който е определена норма от 10 μg/м^3 в рамките на едно деионощие. Не са констатирани и стойности на озон (O_3), превишаващи Прага за информиране на населението (ПИН) от 180 μg/m^3.

– **Големи горивни източници**

По данни на Регионалния доклад на РИОСВ – Перник за състоянието на околната среда през 2018 г., в обхвата на инспекцията извършват дейност две големи горивни инсталации:

– ТЕЦ „Република“, с оператор „Топлофикация Перник“ АД;
– ТЕЦ „Бобов дол“, с оператор ТЕЦ „Бобов дол“ ЕАД.

[30] Съгласно Наредба №12/2010 г. ПС на СДН не може да бъде превишавана повече от 35 пъти в рамките на една календарна година.
[31] Съгласно Наредба 12, средночасовата норма (СЧН) за SO_2 не трябва да бъде превишавана повече от 24 пъти в рамките на една календарна година.

По данни на Регионалния доклад на РИОСВ – София за състоянието на околната среда през 2020 г., през 2019 г. е проведено изследване на качеството на атмосферния въздух (КАВ) в района на най–близко разположеното населено място до ТЕЦ „Бобов дол“ – с. Големо село. Констатирани са превишения на установените норми по показатели $ФПЧ_{10}$ и SO_2. Дадено е предписание на община Бобов дол за разработването на общинска програма за намаляване на замърсителите, съгласно нормативните изисквания.

Попадащите в обхвата на РИОСВ – София оператори с монтирани системи за непрекъснати измервания, представят месечни и годишни доклади за измерванията, които извършват. През 2020 г. са приети 233 бр. месечни доклада и 20 бр. годишни доклада, представящи резултати от проведените измервания на емисиите на изпусканите в атмосферния въздух вредни вещества. На територията на община Бобов дол към тези оператори се отнася ТЕЦ „Бобов дол“ ЕАД.

В обхвата на РИОСВ – София към групата на големите горивни инсталации се включват предприятията:

- „Топлофикация София“ ЕАД (ТЕЦ „София“, ТЕЦ „София – Изток“, ОЦ „Люлин“ и ОЦ „Земляне“);
- „Топлофикация Перник“ АД (ТЕЦ „Република“);
- ТЕЦ „Бобов дол“ ЕАД.

ТЕЦ „Бобов дол“ е и единственото предприятие в териториалния обхват на общината, подлежащо на регистриране чрез попълване на регистрационни карти.

Централата е най-голямото енергийно предприятие в Югозападен регион на страната и един от сериозните емитатори на CO2 емисии, поради което е включенакъм „инсталациите, попадащи в обхвата на Наредба за норми за допустими емисии на серен диоксид, азотни оксиди и прах, изпускани в атмосферата от големи горивни инсталации“.

В контекста на извършвания анализ, следва да отбележим, че икономическото развитие на Югозападния район от ниво 2 ще бъде силно повлияно от прехода към нисковъглеродна икономика и прилагането на т.нар. „Зелената сделка“, приета от Европейската комисия. **Някои региони ще бъдат особено засегнати и ще претърпят дълбоки икономически и социални вреди,** поради което към въглищните централи, каквато е и „ТЕЦ – Бобов дол” ЕАД, следва да се подходи изключително деликатно и

да бъдат дълбоко анализирани всички релевантни обстоятелства в пътя към постигане неутралност по отношение на климата.

Енергийният сектор и добивът на въглища са силно представени в областите София, Перник и Кюстендил, а Югозападния район се характеризира с едни от най–високите емисии на парникови газове.

ТЕЦ „Бобов дол“ използва въглища като основно гориво – основните горивни енергийни ресурси в област Кюстендил са наличните находища на кафяви въглища. Двете централи в Бобов дол и Перник заемат значителен дял в общото производство на електроенергия на национално ниво.

„Закриването на ТЕЦ „Бобов дол“ (община Бобов дол) и ТЕЦ „Република“ (община Перник) ще доведе до необходимостта от производство на 903 781 MWh електроенергия годишно от алтернативни източници“[32].

В контекста на „Зелената сделка“ „ТЕЦ – Бобов дол” ЕАД води целенасочена и дългосрочна политика по отношение прогресивното въвеждане на нови алтернативни горива за постигане на ключови цели, припокриващи се с европейската „зелена” политика, а именно: Осигуряване на алтернативни горива за производство на енергия с ниски нива на въглеродните емисии, биогорива с много добри емисионни показатели и висока калоричност и ограничаване емисиите от парникови газове в резултат от редуциране използваните количества изкопаеми горива.

В тази връзка „ТЕЦ-Бобов дол” ЕАД е представил две много важни инвестиционни предложения пред РИОСВ-София:

- „Присъединяване към националната газопреносната мрежа на „Булгартрансгаз“ ЕАД. Въвеждане в експлоатация на газова система на площадката на ТЕЦ Бобов дол ЕАД и захранване на разпалващи газови горелки на парогенераторите ОВ 650-040. Монтиране на 4 броя газобутални двигатели с мощност 9,73 MW всеки“.
- „Изграждане на обект за производство и пренос на електрическа енергия от възобновяеми енергийни източници, използващи фотоволтаични (слънчеви) системи в поземлен имот с идентификатор 55230.9.81, с. Палатово, община Дупница“.

[32] По данни на: Справедлив преход за въгледобивните региони в Югозападна България. Сценарии за развитие. WWF – Световен фонд за дивата природа, 2019.

1.5.2.2. Повърхностни и подземни води

В ролята на основни емитери на вредни вещества във водните течения на територията на община Бобов дол влизат:

- Замърсявания с отпадни води от промишлени предприятия;
- Комунално–битовите води от населените места: извършване на директно заустване на отпадъчните води поради липсата на изградена селищна канализация в голяма част от населените места
- Замърсявания от личните земеделски и животновъдни стопанства
- Замърсявания от животновъдните ферми на територията на общината
- Нерегламентирани сметища, вкл. от органични отпадъци от личните стопанства

По данни на Регионалния доклад на РИОСВ – Перник за състоянието на околната среда през 2018 г., намиращият се в община Бобов дол обект „Въгледобив Бобов дол“ ЕООД[33] спада към обектите, които:

- с отпадъчните си води изпускат приоритетни и приоритетно опасни вещества;
- с отпадъчните си води изпускат специфични замърсители и/или други вещества, чието въздействие може да промени общите условия на водното тяло, в което се заустват.

Към посочената по–горе втора група обекти се отнася още един обект на територията на общината – ТЕЦ „Бобов дол“. Централата спада към големите точкови източници – потенциални замърсители на водите по поречието на р. Струма.

На територията на община Бобов дол са разположени общо 6 бр. язовира, в т.ч. 5 бр. – общинска собственост и 1 бр. – с неустановена (частна) собственост.

Язовир „Мали Върбовник – 1“

- 80 000 м^3 водна маса; залята площ – 20 дка, 2,896 дка според акт за общинска собственост №164/05.10.1999 г.; начин на пълнене – деривация;

Язовир „Мали Върбовник – 2“

- 75 000 м^3 водна маса; залята площ – 20 дка, 10,632 дка според акт за общинска собственост № 163/01.10.1999 г.; начин на пълнене – деривация;

Язовир „Голем Върбовник“

[33] Търговската дейност на дружеството е прекратена на 15.10.2019 г. Състояние към 17.05.2021 г. – в несъстоятелност.

– 150 000 м^3 водна маса; акт за общинска собственост № 112/29.03.1999 г.; начин на пълнене – деривация;
Язовир „Долистово“
– 40 000 м^3 водна маса; залята площ – 20 дка; акт за общинска собственост № 239/28.08.2002 г., начин на пълнене – собствен водосбор;
Язовир „Паничарево“
– 40 000 м^3 водна маса; залята площ – 40 дка, акт за общинска собственост № 154/02.09.1999 г., начин на пълнене – собствен водосбор;
Язовир „Големо село“
– 360 000 м^3 водна маса; залята площ – 80 дка, акт за общинска собственост № 237/20.08.2002 г., начин на пълнене – гравитачен.

По данни на: Общински план за развитие на община Бобов дол за периода 2014–2020 г.

Водоснабдяването на територията на община Бобов дол се обслужва от „Кюстендилска вода“ ЕООД – гр. Кюстендил. Водоснабдяването на гр. Бобов дол и на селата Мламолово, Бабино и Бабинска река, се осъществява от пълнещия се от Рила планина язовир Дяково (община Дупница). Селата Големо село, Мало село, Долистово и Шатрово се водоснабдяват посредством довеждащ водопровод от Рила планина – водохващане при ВЕЦ „Самораново“. Останалите населени места в общината имат собствени водоизточници, осигурени с помпени агрегати. Всички населени места в административния обхват на общината са водоснабдени, като се отчита дял от 100,0% на населението с водоподаване в общината е 100,0%. В общината няма населени места с режим на водоснабдяване. Няма изградена пречиствателна станция за питейни води или отделни пречиствателни съоръжения.

На областно ниво се отчита изоставане в степента на изграденост на канализационната мрежа в населените места и на пречиствателни станции за отпадъчни води, спрямо развитието на водоснабдителните системи. На територията на общината няма действаща пречиствателна станция за отпадъчни води. Осъществява се директно заустване на отпадъчните води в преминаващите реки поради липсата на пречиствателни съоръжения. В общинския център гр. Бобов дол е изградена 10 км канализационна мрежа, а в останалите 17 населени места в общината не са изградени канализационни системи за отпадни битови води, както и селищни пречиствателни станции за отпадъчни води. Налице е необходимост от разширение, реконструкция и модернизация на водоснабдителната и канализационна инфраструктура на територията на общината.

1.5.2.3. Земи и почви

По данни на Регионалния доклад на РИОСВ – Перник за състоянието на околната среда за 2018 г., в обхвата на инспекцията съществуват 3 депа за производствени отпадъци, в т.ч. сгуроотвал „Каменик“, собственост на ТЕЦ „Бобов дол“ ЕАД, с. Каменик, община Бобошево..

Депонирането на отпадък от производствената дейност на ТЕЦ „Бобов дол“ се осъществява на Депо за неопасни отпадъци „Каменик“ (община Бобошево).

В с. Паничерево е разположен склад за съхранение на препарати за растителна защита (ПРЗ), отговарящ на изискванията за съхранение на опасни отпадъци. През 2019 година е успешно реализиран проект „Екологосъобразно обезвреждане на негодни за употреба пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност“ по Българо-Швейцарска програма за сътрудничество. След окончателно приключване на дейностите по препакетиране и почистване от склада са премахнати всички пестициди. Договорите за охрана на склада са прекратени.

По данни на Общинския план за развитие на община Бобов дол за периода 2014–2020 г., ерозията на почвата е сред сериозните проблеми по отношение състоянието на разглеждания природен компонент. Ерозията влиза в ролята на един от най–сериозните глобални фактори за деградация и опустиняване на почвите. За борба с неблагоприятните последици от разглежданото вредно явление, е налице необходимост от провеждането на различни агротехнически, лесотехнически и хидротехнически мероприятия.

По данни на РИОСВ – Перник, на територията на община Бобов дол няма вкислени и засолени почви.

1.5.2.4. Биоразнообразие и защитени територии

Биологичните ресурси на дадена територия се отличават с важно стопанско значение за развитието на горското стопанство, лова и риболова, билкарството, туризма.

В обхвата на изследвана територия са обявени 4 защитени зони по НАТУРА 2000 за запазване на представителни местообитания и птици. В община Бобов дол не попадат защитени територии, обявени по Закона за защитените територии (ЗЗТ).

Съхраняването и поддържането на защитените зони в общината налага необходимостта от повишено внимание при интегрирането им в стопанската

организация на територията. Биологичното разнообразие благоприятства развитието на природен (екотуризъм) и други алтернативни видове туризъм на територията на общината.

Най–голям дял от площта на общината заемат земеделските територии – 65,0% (134 126 дка). На следващо място се нареждат горските територии – с близо 28,0% (57 529 дка).

Землището на община Бобов дол попада в обхвата на ДГС „Дупница“, което включва землищата на общините Бобов дол, Дупница, Бобошево и Сапарева баня.

Към 2016 г. площта на горите в ДГС „Дупница“, които са собственост на община Бобов дол е 458,8 ха, в т.ч. 99,9% (458,4 ха) – залесена площ и 0,1% (0,4 ха) – незалесена дървопроизводителна площ. Със защитни функции са 2,5% (11,5 ха), със специални функции – 30,6% (140,3 ха), със стопански функции – 66,9% (306,6 ха)[34].

Горската растителност от естествен произход на територията на общината е представена от космат дъб, цер, благун, горун, бук, габър, клен, ясен, явор, леска и др. Сред разпространените тревисти и храстови съобщества се срещат смрадлика, люляк, ливадна власатка, обикновена леска и др. Характерни за територията са различни ендемични видове, сред които: червен и розов божур, жълто и червено урумово лале, жълт планински крем, източна ведрица, персийска морина, златиска раменка, царско пропадниче, сръбско звънче, жълт равнец, ботурче, дива циклама и др. Срещат се и различни видове билки: мащерка, риган, жълт кантарион, бял равнец, мента и др., както и различни видове гъби: булка, манатарка, горска печурка, сърнела, челадинка и др.

Пожарите, неконтролираното събиране на ядливи гъби и билки, бракониерството и изсичането на горите за огрев и незаконното пашуване, са сред основните заплахи за биоразнообразието на територията на общината.

1.5.2.5. Зелени площи

Зелената система в общината е предназначена за подобряване жизнената среда и облика на населените места, посредством поддържането на екологична, рекреативна, естетическа и защитно–мелиоративна функции. Зелената система на дадена територия включва обществените озеленени площи, в т.ч. всички паркове, градини, улично озеленяване, извънселищни паркове и горски паркове, гробищни паркове, защитни насаждения и разсадници.

[34] По данни на: Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми енергийни източници и биогорива на територията на община Бобов дол в периода 2019–2022 г.

Община Бобов дол изпълнява Наредба за изграждане, стопанисване и опазване на зелената система на община Бобов дол, с последно изменение от 25.04.2019 г.

1.5.3. Анализ на факторите за въздействие

1.5.3.1. Отпадъци. Управление на отпадъците

Всички 18 населени места в териториалния обхват на община Бобов дол са включени в системата за организирано сметосъбиране и сметоизвозване. Дейността по сметосъбиране в населените места е организирана от общината – обхванато е 100,0% от населението, осигурени са контейнери и сметоизвозваща техника. На територията на общината е осигурена независимост от външни изпълнители по отношение на услугите по сметосъбиране и сметоизвозване, които се предоставят от Общинско предприятие „Чистота, озеленяване и благоустройство“ – Бобов дол.

Събраните отпадъци се депонират в депото на Костинброд, чието закриване предстои след пускането в експлоатация на изграждащото се понастоящем ново Регионално депо – Дупница.

Преобладаващата част от генерираните отпадъци в общината са производствени. В изпълняваната в периода 2017–2020 г. Програма за управление на отпадъците на община Бобов дол, се посочва, че количествата на депонираните битови отпадъци в общината намаляват. Въпреки това, се отчита, че стойността на показателя „норма на натрупване на битови отпадъци“ в общината се отличава с по–високи стойности от средните за страната и за населените места с население между 3 и 25 хил. ж. Предпоставка за големи неточности в отчитаните количества извозвани и депонирани битови отпадъци в общинското депо, се свързва с липсата на монтиран кантар. Общината не извършва предварително третиране на смесените битови отпадъци преди депониране.

На територията на община Бобов дол е осигурена инфраструктура за събиране и извозване на разделно събрани отпадъци от опаковки. Общината има сключен договор с колективната организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки „Екопак България“ АД. По данни на Регионалния доклад на РИОСВ – Перник за състоянието на околната среда за 2018 г., установената система за РСО функционира на територията на гр. Бобов дол и индустриалните зони. Общият брой на трицветните контейнери е 60, като са разположени в 20 точки.

В обхвата на изследваната територия не са налични услуги за разделно събиране и транспортиране на зелени биоотпадъци.

В действащата в периода 2017–2020 г. Програма за управление на отпадъците на община Бобов дол, се препоръчва въвеждане на система за разделно събиране на отпадъците от ремонтни дейности (строителни отпадъци).

На територията на община Бобов дол не са налични инсталации за предварително третиране, сепариране и компостиране на битовите отпадъци. Обезпечаването на общината с посочения вид инфраструктура ще се случи след въвеждането в експлоатация на регионалната система за управление на отпадъците – Дупница. Изпълняваният понастоящем проект „Проектиране и изграждане на инсталация за компостиране и инсталация за предварително третиране на битови отпадъци за общините Дупница, Бобов дол и Сапарева баня“ се осъществява по линия на Оперативна програма „Околна среда“ 2014–2020 г.

Общината е предприела необходимите действия за ликвидиране на голяма част от нерегламентираните локални сметища в населени места на общината. Изхвърлянето на битови, строителни и др. отпадъци покрай пътищата и деретата, е сведено до минимум.

На територията на община Бобов дол се намира едно депо за производствени неопасни отпадъци от големи горивни инсталации, тип „сгуроотвал“. Това е сгуроотвал „Каменик“ към ТЕЦ „Бобов дол“ ЕАД. Експлоатацията на депото се осъществява съгласно издадено комплексно разрешително – КР № 299-Н1/2019 г.

По данни на Регионалния доклад на РИОСВ – София за състоянието на околната среда през 2020 г., през месец декември 2020 г. започва рекултивацията на закритото депо за неопасни отпадъци. Депото е собственост на община Бобов дол и се намира в землището на гр. Бобов дол, местност „Говедарника–Джандръковица“.

През 2020 г. в обхвата на РИОСВ – София са извършени 25 проверки на различни обекти със съоръжения за третиране на отпадъци.

1.5.3.2. Акустична среда

На територията на общината не съществуват предпоставки за голямо шумово натоварване. Шумът във функциониращите промишлени предприятия се ограничава в границите на конкретното производство или дейност.

В община Бобов дол няма обекти с издадени комплексни разрешителни, както и промишлени източници с дейности, създаващи риск от наднормени нива на шум в околната среда[35].

1.5.4. Основни изводи за екологичното състояние и рискове

В резултат на извършения анализ на екологичното състояние и рискове на територията на община Бобов дол, можем да направим следните изводи:

- В ролята на основни източници на замърсяване на атмосферния въздух на територията на общината влизат: ТЕЦ „Бобов дол“ ЕАД, изгарянето на твърди горива за битово отопление, автомобилния транспорт, незадоволителното състояние на някои видове техническа инфраструктура, нерегламентираните сметища и др.;
- Проведени изследвания през 2019 г. на КАВ в района на най–близко разположеното населено място до ТЕЦ „Бобов дол“ – с. Големо село, установяват превишения на установените норми по два показателя: $ФПЧ_{10}$ и SO_2;
- При проведени измервания през 2017 г. в мобилна автоматична станция Амфитеатър – Градски парк в гр. Бобов дол, също установяват превишения показателите $ФПЧ_{10}$ и SO_2. По отношение на среднодеионощните данни по показател $ФПЧ_{10}$ при 36 измервания се установява превишаване на среднодеионощната норма от 50 $\mu g/m^3$ съгласно Наредба №12/2010 г. (при допустими в рамките на една календарна 35 пъти). По отношение на показателя SO_2 са регистрирани 3 превишения на среднодеионощната норма от 350 $\mu g/m^3$ (колкото е и определеният общ брой на допустимите превишения на среднодеионощната норма на показателя през една календарна година);
- В ролята на основен източник на замърсяване на водните тела в общината, се явява директното заустване на непречистените отпадъчни води от канализациите на населени места в общината;
- В общината няма изградена пречиствателна станция за отпадъчни води. Налице е необходимост от разширение, реконструкция и модернизация на водоснабдителната и канализационна инфраструктура;

[35] По данни на: Общински план за развитие на община Бобов дол за периода 2014–2020 г.

- Сред факторите, влияещи неблагоприятно върху състоянието на почвената покривка в община Бобов дол, са протичащите ерозионни процеси. Налице е необходимост от провеждането на агротехнически, лесотехнически и хидротехнически мероприятия;
- Системата за сметосъбиране на битови отпадъци обхваща 100,0% от населението на общината. В общината е въведена система за разделно събиране на отпадъци от опаковки – сключен договор с „Екопак България“ АД;
- По отношение на биологичното разнообразие, с икономическо значение се отличават горските ресурси, лечебните растения, животинските видове с ловно стопанско значение. Високозначими са поддържащите и регулиращи функции на горите и защитените територии и зони в общината по отношение на природните баланси, качеството на водите, атмосферния въздух и почвите, предотвратяването на рискови явления (пожари, ерозия, гравитационна деструкция и др.).

1.6. Анализ на административния капацитет на общинската администрация за реализация на ПИРО, както и необходимостта от укрепването му

В периода 2014–2020 г. на територията на община Бобов дол се осъществяват проекти, подкрепени по линия на различни източници на финансиране:

- Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 г;
- Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.;
- Оперативна програма „Околна среда“ 2014-2020 г;
- Програма за трансгранично сътрудничество Interreg - ИПП България - Северна Македония за 2014 - 2020 г. по линия на Инструмента за предприсъединителна помощ;
- Програма за трансгранично сътрудничество Interreg - ИПП България - Сърбия 2014 - 2020 г. по линия на Инструмента за предприсъединителна помощ;
- Механизъм за свързване на Европа (МСЕ) WiFi4EU.

Наименование на проекта / Описание	Стойност на проекта	Статус на проекта
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014–2020 г.		
„Живот в достойна среда“	498 381,71 BGN реално изплатени суми: 472 949,71 BGN	приключен
„Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания в община Бобов дол и община Сапарева баня“ Процедура: BG05M9OP001-2.101 „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 3“	148 785,00 BGN реално изплатени суми: 138 976,64 BGN	приключен
„Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания в община Бобов дол и община Сапарева баня“ Процедура: BG05M9OP001-2.103 „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 4“	64 824,48 BGN реално изплатени суми: 12 964,90 BGN	в изпълнение до 11.03.2021 г.
„Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания в община Бобов дол и община Сапарева баня“ Процедура: BG05M9OP001-2.040 „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 2“	183 494,96 BGN реално изплатени суми: 175 995,46 BGN	приключен
Програма за развитие на селските райони 2014–2020 г.		
Проект №10/07/2/0/00411 „Реконструкция, оборудване и обзавеждане на сградата на ОДЗ „Дружба“, кв. Миньор, гр. Бобов дол“	Оторизирана сума 1 503 406,48 BGN	приключен
„Изграждане на мултифункционална спортна площадка за обществено ползване на територията на град Бобов дол, кадастрални данни УПИ X, КВ. 49 по плана на град Бобов дол“	95 730,25 BGN реално изплатени суми: 95 180,25 BGN	приключен
„Реконструкция и/или рехабилитация на съществуващи улици – улица „Васил Демиревски“, улица „Св. Св. Кирил и Методий“, улица „Цар Самуил“, тротоари и съоръжения и принадлежностите към тях на територията на гр. Бобов дол“	954 723,82 BGN	**в изпълнение до 28.05.2022 г.**
Оперативна програма „Околна среда“ 2014–2020 г.		
„Рекултивация на общинско сметище – град Бобов дол“	878 304,76 BGN	**в изпълнение до 04.06.2022 г.**
„Проектиране и изграждане на инсталация за компостиране и инсталация за предварително третиране	11 317 350,00 BGN	**в изпълнение до**

Наименование на проекта / Описание	Стойност на проекта	Статус на проекта
на битови отпадъци за общините Дупница, Бобов дол и Сапарева баня“ Бенефициент: община Дупница		**20.02.2023 г.**
Програма за трансгранично сътрудничество Interreg - ИПП България - Северна Македония за 2014 - 2020 г. по линия на Инструмента за предприсъединителна помощ		
Проект № CB006.1.12.042 „Common actions for flood prevention in the cross-border region“ („Общи действия за предотвратяване на наводнения в трансграничния регион“), Проектен партньор 2 - Община Бобов дол	413 121,62 BGN	приключен
Програма за трансгранично сътрудничество Interreg - ИПП България - Сърбия 2014 - 2020 г. по линия на Инструмента за предприсъединителна помощ		
Проект №CB007.2.32.199 „EMBRACE NATURE“, Проектен партньор 2 - Община Бобов дол	464 034,36 BGN	**в изпълнение**
Проект № CB007.2.13.173 „Folklore in cross-border region - key to European cultural identity“ Проектен партньор 2 - Община Бобов дол	148 448,46 BGN	**в изпълнение**
Механизъм за свързване на Европа (MCE) WiFi4EU		
Споразумение № INEA/CEF/WiFi4EU/ 1-2019/001809-002327 за отпускане на безвъзмездни средства в рамките на механизма за свързване на Европа (MCE): WiFi4EU	29 337,45 BGN	приключен

Таблица 40. Реализирани/в процес на изпълнение проекти на територията на община Бобов дол в периода 2014–2020 г.

По данни на: Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020

Към момента на разработване на ПИРО, в процес на изпълнение са 4 проекта, в т.ч. 2 – по линия на Програма за развитие на селските райони и 2 – по линия на Оперативна програма „Околна среда“.

На база предоставената информация за успешно реализираните и в процес на изпълнение проекти на територията на община Бобов дол, можем да заключим, че общинската администрация разполага с нужния капацитет за реализация на ПИРО. В рамките на програмния период 2014–2020 г. Общинска администрация Бобов дол участва в изпълнението на редица обществено значими проекти, целящи повишаване качеството на живот на хората и подобряване облика на населените места в общината. Изграденият административен капацитет на общинската администрация влиза в ролята на важен ресурс в предстоящия процес на прилагане на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027 г.

1.7. Анализ на културно–историческото наследство

По данни на регистъра на Националния институт за недвижимо културно наследство (НИНКН), в административния обхват на община Бобов дол попадат следните обекти със статут на недвижими културни ценности:

Бюст–паметник на Христо Ботев – населено място: гр. Бобов дол, кв. „Христо Ботев“ – състояние: добро
Паметник на младото семейство – населено място: гр. Бобов дол, на алеята в Централна градска част – състояние: добро
Паметник на загиналите борци против фашизма – населено място: с. Коркина – състояние: относително добро
Паметник на Свети Илия на връх Голак – населено място: с. Коркина – състояние: добро
Паметна плоча на къщата на Спас Лазаров „Пашата“ – населено място: с. Долистово
Паметна плоча на БКП – населено място: с. Долистово
Паметна плоча на ППО на БКП – населено място: с. Долистово
Паметна плоча на загиналите във войните 1912–1913 г. и 1944–1945 г. – населено място: с. Мала Фуча – състояние: добро

Паметник на Радослав Котев, убит 1923 г. по време на Септемврийското въстание
- населено място: с. Голем Върбовник
- състояние: задоволително

Паметник на Желязко Станчев, убит във Втората световна война
- населено място: с. Голем Върбовник
- състояние: лошо, неремонтиран, останал е само постамента

Паметна плоча в къщата на Желязко Станчев
- населено място: с. Голем Върбовник
- състояние: добро

Паметна плоча на участниците в Първата световна война
- населено място: с. Голем Върбовник
- състояние: лошо

Паметник на участниците в Отечествената война 1944–45 г.
- населено място: с. Голема Фуча
- състояние: добро

Паметна плоча на загиналите в Отечествената война
- населено място: с. Шатрово
- състояние: необходимост от ремонт и преместване от рушащата се сграда на училището

Паметник на борците против фашизма
- населено място: с. Шатрово
- състояние: не е ремонтиран, относително добро състояние

Бюст–паметник на Васил Левски
- населено място: с. Новоселяне
- състояние: добро

Паметна плоча на участниците в тайния революционен комитет на Васил Левски
- населено място: с. Новоселяне

Паметник на Анани Георгиев Стойнев
- населено място: с. Мали Върбовник
- състояние: не е ремонтиран, в добро състояние

Паметна плоча на загиналите 1912–1913 г.
- населено място: с. Паничерево
- състояние: добро

Паметник „Трите пламъка“ в местността „Разметаница“
- населено място: с. Паничерево
- състояние: не е ремонтиран, в лошо състояние

Паметник на Георги Соколов
- населено място: с. Горна Козница
- състояние: не е ремонтиран, в добро състояние

Паметник на Александър Димитров
- населено място: с. Горна Козница
- състояние: не е ремонтиран, в добро състояние

Паметна плоча на Видин Даскалов
- населено място: с. Горна Козница
- състояние: добро

Паметна плоча на Йордан Топлодолски

– населено място: с. Горна Козница – състояние: добро
Паметна плоча на 31 жители на с. Горна Козница, загинали във войните – населено място: с. Горна Козница – състояние: не е ремонтиран, в добро състояние
Паметна плоча на Димитър Кознички – населено място: с. Горна Козница – състояние: не е ремонтиран, в добро състояние
Паметник на антифашистите в центъра на с. Горна Козница – населено място: с. Горна Козница – състояние: не е ремонтиран, в добро състояние

Таблица 41. Обекти със статут на недвижими културни ценности на територията на община Бобов дол
По данни на: Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2019 г. – 31.12.2019 г.

Посочените в таблицата по–горе обекти са придобили статут на недвижими културни ценности по реда на действащата в годините нормативна уредба. Не са определени режими за тяхното опазване.

Военни паметници в памет на загиналите във войните са разположени в общинския център гр. Бобов дол и в селата Голем Върбовник, Голема Фуча, Шатрово, Коркина.

На територията на общината не функционират музеи. В залата на НЧ „Зора – 2001“ в с. Мламолово е организирана музейна сбирка, представяща различни предмети с историческа и етнографска стойност. Музейната сбирка в общинския център гр. Бобов дол представя историята на района, предмети и сечива от минната промишленост.

В общината са разположени девет църкви, които през 1976 г. са декларирани като художествени паметници на културата с предварителна категория „местно значение“. Исторически, архитектурен и художествен интерес представлява църквата „Св. Теодор Тирон“ в с. Новоселяне, построена в периода 1860–1869 г.

Разположените в община Бобов дол обекти на културно–историческото наследство благоприятстват възможността за развитие на културно–исторически туризъм в общината.

1.8. Анализ на състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор

Селищната мрежа на територията на община Бобов дол е представена от 18 населени места, включващи се в административните граници на общината, в т.ч. 1 град – общинският център гр. Бобов дол и 17 села. Административен, културен и икономически център на общината е гр. Бобов дол.

Сред основните отличителни черти на селищната мрежа на общината е малката гъстота на обитаване на населените места. С най–голям брой население се отличава гр. Бобов дол – 4 665 д. към 31.12.2020 г., равняващи се на 65,2% от населението на местно ниво (7 158 д.). На следващо място по брой население се нарежда с. Мламолово, където към посочената дата живеят 559 д. Сред останалите населени места, отличаващи се с по–голяма населеност, се открояват селата Големо село (382 д.), Мало село (246 д.), Долистово (224 д.). Сред населените места, за които е налице най–малка населеност са с. Локвата (5 д.) и с. Блато (17 д.).

Особеностите на селищната структура на община Бобов дол – наличие на 17 населени места от селски тип и съхранена природна среда, благоприятстват развитието на различни алтернативни видове туризъм – селски, природен (екотуризъм).

По данни на НСИ, общият брой на жилищните сгради в община Бобов дол през 2011 г. е 4 282 бр., а броят на жилищата – 6 425. В периода 2011–2019 г. броят на жилищата на общинско ниво се запазва почти без промяна, като към края на 2019 г. достига 6 427.

С най–голяма активност се отличава строителството в периода до 1949 г. – построени 25,2% (1 081 бр.) от жилищните сгради на територията на общината. На второ място се нарежда периодът 1950–1959 г. с построени 22,3% (955 бр.) от жилищните сгради на местно ниво. Броят на жилищните сгради, построени в периода 2001–2011 г. е 75. На територията на общината преобладават еднофамилните жилищни сгради, а застрояването е предимно нискоетажно.

Според конструкцията на сградата преобладават масивните жилищни сгради, съставляващи 83,8% (3 589 бр.) от жилищните сгради на територията на общината.

По данни на НСИ, жилищната площ в община Бобов дол към 31.12.2019 г. е в размер на 365 298 м^2. Посочената стойност бележи ръст от 2011 г. насам, когато стойността на показателя е 305 304 м^2.

1.9. Описание на елементите на градското културно наследство в градовете

Съгласно Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021–2027 г., настоящият структурен елемент включва:

„Описание на елементите на градското културно наследство в градовете – градското наследство включва наследство от паметници от изключителна културна важност, неизключителни наследствени елементи, присъстващи по кохерентен начин в относително изобилие и нови градски елементи (градски построени форми, градски открити пространства и градски инфраструктури)“.

В административния обхват на община Бобов дол попада един град – едноименният общински център. По данни на регистъра на Националния институт за недвижимо културно наследство (НИНКН), на територията на общината не са разположени обекти – недвижими културни ценности (НКЦ) с категория „национално значение“.

Сред обектите, представящи културно–историческото наследство на изследваната територия, можем да посочим следните обекти, разположени в гр. Бобов дол:

– *Бюст–паметник на Христо Ботев,* разположен в квартал „Христо Ботев“;

- *Паметник на младото семейство*, намиращ се на алеята в Централна градска част.

Посочените обектите са със статут на недвижими културни ценности, като не са определени режими за тяхното опазване.

В общинския център гр. Бобов дол е обособена музейна сбирка, представяща историята на района, предмети и сечива от минната промишленост.

1.10. Анализ на връзката на общината със съседните територии извън административните ѝ граници, които имат потенциал да влияят върху развитието на населените места и териториите в рамките на общината

Реализирането на различни инициативи за териториално сътрудничество в областта на приоритетни области на развитието, влиза в ролята на важен елемент на провежданата политика на местно ниво. През програмния период 2014–2020 г. община Бобов дол успешно си сътрудничи с общини извън нейния административен обхват в процеса на реализиране на различни обществено значими проекти.

- **„Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания в община Бобов дол и община Сапарева баня“**

Пример за такъв обществено значим проект е финансираният по линия на ОП *„Развитие на човешките ресурси“ 2014–2020 г. проект „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания в община Бобов дол и община Сапарева баня“*. По данни на ИСУН 2020[36], към момента в процес на изпълнение е компонент 4 на проекта за предоставяне на патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания.

[36] Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020, https://eumis2020.government.bg/

Проектът цели подобряване качеството на живот и възможностите за социално включване на хората с увреждания и възрастните хора в двете общини, посредством осигуряването на мрежа от услуги в домашна среда. Цели се и изграждане на подходящ капацитет (материален и кадрови) за предоставянето на тези услуги, чрез въвеждането на модел за патронажни грижи за осигуряване на почасови мобилни интегрирани здравно–социални услуги в домовете на обхванатите в проекта възрастни хора и лица с увреждания.

– **„Проектиране и изграждане на инсталация за компостиране и инсталация за предварително третиране на битови отпадъци за общините Дупница, Бобов дол и Сапарева баня“**

Друг общественозначим проект, реализиран в партньорство между община Бобов дол и общините Дупница и Сапарева баня, е проектът *„Проектиране и изграждане на инсталация за компостиране и инсталация за предварително третиране на битови отпадъци за общините Дупница, Бобов дол и Сапарева баня“*. Проектът се реализира с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Околна среда“ 2014–2020 г., с бенефициент община Дупница. Обявената в ИСУН 2020 дата на приключване на проекта е 20.02.2023 г.

Проектът цели намаляване на количеството депонирани отпадъци в обхванатите общини, *„посредством изграждането на инфраструктура за разделно събиране и оползотворяване на зелените битови отпадъци и предварително третиране на смесените битови отпадъци, с цел поетапно намаляване на количествата на биоразградимите битови отпадъци за депониране и увеличаване на дела на рециклираните и оползотворените отпадъци“*[37].

Предприемането на инициативи за териториално сътрудничество, следва да се разглежда като важен елемент на провежданата политика на местно ниво и в програмния период 2021–2027 г. Налице е връзка между община Бобов дол и съседни територии извън административните ѝ граници, с потенциал да влияят върху развитието на населените места и територии в общината. Стремежът към повишаване качеството и стандарта на живот на населението е в ролята на основен приоритет, залегнал на различни териториални нива в страната – национално, регионално,

[37] Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020, https://eumis2020.government.bg/

областно, общинско. Това от своя страна позволява възприемането на общ път в развитието на партниращите си територии в сферата на ключови области на общественото развитие, насочени към подобряване на количествените и качествени параметри на различните видове социална и техническа инфраструктура.

1.11. Концепция за община Бобов дол, относно потенциала за развитие на общината с подкрепата на европейската зелена сделка и съпътстващите политически и финансови инструменти

Настоящият раздел цели да се представи информация за **развитието на Бобов дол за периода 2021 – 2027 г. в контекста на дългосрочните предизвикателства на климатичните политики** по начин, който да **разкрие потенциала на общината да получи финансова подкрепа по линия на Европейската зелена сделка**.

Събраната тук информация не е изчерпателна и не се базира на финализирани процеси и документи, но предлага **подход за по-нататъшни действия**, които Бобов дол да предприеме, за да има **предварителна стратегия и готовност** за участие в преговори с национални органи и в последствие за реализация на инвестиционни проекти. Документът цели да постави **начало на поредица дискусии и анализи**, в резултат на които общината да **формулира ограничен брой приоритети, не повече от 5, които да помогнат да се фокусира стратегията за развитие на общината.**

Европейската зелена сделка и съпътстващите я програми и фондове, в частност Фонда за справедлив преход дават уникална възможност на Бобов дол да **ускори редица реформи, свързани с енергийната инфраструктурата, транспорта, сградния фонд, индустрията, околната среда и други сфери**. Ако този пакет се

използва ефективно, в следващите 3-7 години Бобов дол може да започне реализацията на **дълбока трансформационна стратегия**, отговаряща на дългосрочните „зелени“ предизвикателства. Европейската зелена сделка може да даде възможност на Бобов дол да привлече значителни нови **инвестиции** и така значително да умножи ефекта от грантовете, които са предвидени в рамките на пакета европейски програми.

Същност на европейската зелена сделка: това е нова стратегия за растеж, насочена към превръщането на ЕС в модерна, ефективно използваща ресурсите и конкурентоспособна икономика, в която: **(1) до 2050 г. няма нетни емисии на парникови газове; (2) икономическият растеж не зависи от използването на ресурси; и (3) никое лице или регион не са пренебрегнати.** Това се планира да се постигне чрез **превръщане на климатичните и екологичните предизвикателства във възможности** във всички области на политиката, които следва дълбоко да се трансформират чрез справедлив и приобщаващ преход за всички.

Ключови направления: (1) снабдяване с чиста, достъпна и сигурна енергия; (2) **мобилизиране на промишлеността за чиста и кръгова икономика**; (3) **строителство и реновиране на сгради по енергийно и ресурсно ефективен начин;** (4) **ускоряване на прехода към устойчива и интелигентна мобилност;** (5) **опазване и възстановяване на екосистемите и биологичното разнообразие**, (6) **„От фермата до трапезата“: стратегия за създаване на справедлива, здравословна и екологосъобразна продоволствена система** и (7) **амбиция за нулево замърсяване на въздуха, водите и почвите за постигане на нетоксична среда**.

Реално всички сектори на икономиката ще бъдат включени в Зелената сделка - тези, които отговарят за значителен дял от емисиите на парникови газове като транспорта, селското стопанство, енергийното производство и сградите, както и тези, като финанси и банково дело, които ще имат роля в насочването на публичния и частния капитал към по-устойчиви инвестиции. От тази гледна точка, четирите стълба на Европейската зелена сделка могат да бъдат обобщени, както следва:

- **повишена амбиция и остойностяване на въглерода** за стимулиране на нискоемисионното развитие;
- **устойчиви инвестиции** в по-чиста и ресурсно ефективна продукция;

- секторни политики, основани на принципите на **кръгова икономика**; и
- **справедлив преход "***не оставяйки никого и нищо назад*".

Финансиране:

Европейският съвет вече прие **Плана за възстановяване в размер на 750 милиарда евро**[38] и **седемгодишния бюджет от 1 074 милиарда евро, обхващащ цикъла 2021-2027 г.** За България това ще се случи до края на 2021 г. Компонентът на безвъзмездните средства бе намален от 500 милиарда на 390 милиарда евро, докато компонентът на заемите беше увеличен от 250 милиарда на 360 милиарда евро. Одобрено е също заделянето на **30 % от пълния бюджетен пакет за целите на климата, като останалите 70 % не трябва да водят до негативно въздействие върху климатичната система**. Създаденият **Фонд за справедлив преход с бюджет общо от 17.5 млрд. евро** ще подпомогне замърсяващите райони да финансират преминаването си към по-чисти индустрии. **Програма „Хоризонт Европа“ ще получи общо 80.9 млрд. евро за научни изследвания и иновации**.

Ключов момент в новия бюджет на ЕС е въвеждането на **нови приходоизточници**, като към момента само един от тях е определен – **такса върху нерециклираните пластмасови отпадъци**, която ще се заплаща от 1 януари 2021 г. Предложенията за **въглероден и цифров данък** трябва да се задействат в началото на 2021 г. с цел въвеждането им до 2023 г.

България договори да получи от ЕС 29 млрд. евро в периода 2021 – 2027 г., което е почти двойно в сравнение с текущия период. **Близо 25 млрд. евро от тях са безвъзмездни средства.** Общата сума за България включва средствата, както от бюджета на съюза, така и от Фонда за възстановяване от коронакризата. От новия Фонд за справедлив преход страната ни ще получи 673 милиона евро.

Получаването и разходването на тези средства не са безусловни и именно в тази връзка предварителната готовност и синхронизация за националните и местни приоритети е от изключителна важност. Трудно би могло да се предвиди каква част от тези средства биха се усвоили от страната ни, а и от Бобов дол също, както и по кои

[38] Средствата за Фонда за възстановяване ще бъдат набрани чрез емисия на общ европейски дълг на финансовите пазари, което се случва за пръв път.

програми това ще се случи. Но предварителната подготовка и стратегия биха дали сигурност и по-голяма предвидимост.

Предложения за следващи стъпки:

1. **Включване на Бобов дол, като част от Югозападен въглищен регион в Консултативния съвет към МС по Зелената сделка, който ще се трансформира в комисия за декарбонизация и въглищния преход** – в момента НСОРБ е член на Консултативния съвет с представител - кмета на Стара Загора и реално останалите общини не получават информация и не участват в процеса.
2. **Създаване на нова позиция на ресорен заместник-кмет в Бобов дол,** който да е пряко отговорен за процеса на планиране на секторни мерки, които съответстват на приоритетите на Зелената сделка – организиране на първоначална въвеждаща и последващи ежемесечни координационни срещи със съответните звена в администрацията на Бобов дол, както и с регионалните и националните власти;

3. **Създаване на вътрешна организация за междусекторна експертна координация в Бобов дол** с цел адекватно секторно планиране на мерки и търсене на синергични ефекти с оглед на приоритетите на Зелената сделка – и създаване на **Експертен съвет „Климат и енергия“**;

    a. Издаване на заповед за функциониране на Експертния съвет, включително чрез привличане на други общински структури или заинтересовани страни
    b. Провеждане на първа среща на Експертния съвет с фокус върху Зелената сделка със следните примерни точки за дневен ред:
        1. Представяне на обща информация за политиките в областта на климата и енергията;
        2. Представяне на възможностите и предизвикателствата на Зелената сделка;
        3. Представяне на ролята, структурата и процеса за разработване на План за действие за устойчива енергия и климат;

4. Предложение за годишна програма за работа на Експертния съвет „Климат и енергия“ по Зелената сделка;
5. Предложение за извършване на анализ на планираните мерки по приети стратегически документи, вкл. финансов микс/

с. Провеждане на ежемесечни координационни срещи на Експертния съвет в подкрепа на ежемесечните срещи на заместник-кмета със заинтересованите страни. Сред темите, които следва да се следят са: **развитие на преговорите за финансиране на Зелената сделка и възстановителния пакет; програмирането на оперативните програми на национално ниво; текущо разработваните стратегически документи, таксономията.**

4. **Проучване на възможностите за стимулиране на нисковъглеродни решения и дейности на граждани и бизнеса чрез регулации на местно ниво** (поощряващи или възпиращи едно или друго поведение). Такова проучване би следвало да направи преглед и анализ на местни данъци, такси или други инструменти, напр. разрешителни режими на местно ниво, но и да засегне обвързаността между националните политики и правна рамка.
5. **Преосмисляне на публично-частните партньорства** и оценка на потенциалът им за принос при изпълнение на целите на Зелената сделка. Без частен капитал е невъзможно постигането на целите на Зелената сделка. В тази връзка може да се планират и проведат редица срещи с бизнеса (и бизнес асоциации) в търсене на възможности за привличане на **високотехнологични инвестиции** и такива с сферата на **възобновяемата енергия** (особено за лично потребление), **енергийната ефективност** (вкл. с лични средства и спестявания) и **ЕСКО** бизнеса.
6. **Постоянно актуализиране и анализ на възможностите за Бобов дол** във връзка със Зелената сделка – препоръките от изготвения през месец февруари анализ на предизвикателствата и възможностите на Зелената сделка.

1.12.SWOT анализ на ПИРО Бобов дол 2021-2027

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
Обща характеристика/профил на община Бобов дол	**Обща характеристика/профил на община Бобов дол**
– Неголяма отдалеченост на гр. Бобов дол от областните центрове Кюстендил и Перник, както и от столичния град София.	– Предпоследно място на общината в структурата на инсталираната обща мощност от ВЕИ на областно ниво – 0,9% (0,4 MW).
– Неголяма отдалеченост до държавните граници с Република Северна Македония и Република Сърбия.	
– Висок дял на земеделските територии – 65,0%, благоприятстващи стопанското усвояване на територията – организиране на обработваеми земи, изграждане и поддържане на инфраструктура, благоустрояване на населените места.	
Състояние на местната икономика	**Състояние на местната икономика**
– Наличие на подходящи условия за развитие на интензивно земеделие; – Условия, благоприятстващи развитието на пасищното животновъдство.	– Наличие на сериозни структурни проблеми, съпътстващи развитието на общинската икономика.
– Потенциал за развитие на някои традиционни и алтернативни форми на туризъм, сред които: природен/екотуризъм, културно–исторически, културно–събитиен, селски, ловен и риболовен туризъм.	– Силна зависимост от протичащите в страната и на международните пазари процеси в областта на енергетиката и въгледобива. – Реализирани малки нетни приходи от продажби в селското стопанство – недостатъчна пазарна ориентация на произвежданата продукция. Недостатъчна степен на оползотворяване на съществуващия потенциал за развитие на сектора.
Развитие на социалната сфера и човешките ресурси	**Развитие на социалната сфера и човешките ресурси**
– Провеждана целенасочена политика на общинско ниво, насочена към предоставянето на разнообразни и качествени социални услуги в общността, отговарящи на потребностите на различни уязвими обществени групи.	– Негативен темп на протичащите демографски процеси на територията на общината; – Показателите, характеризиращи смъртността и естествения прираст на населението се отличават с по–неблагоприятни стойности спрямо средните за

	страната, за района от ниво 2 и за областта; – Превес във възрастовата структура на населението заемат лицата, за които предстои излизане от трудоспособна възраст в близките няколко години.
	– През 2017 г. се отчита най–ниска стойност на броя на заетите лица в общината в периода 2014–2017 г. – 3 024 д.; – Намаление в броя на заетите лица в посочения период с 31,5% (1 389 бр.); – Равнище на безработица на населението, отличаващо се с по–неблагоприятна стойност спрямо средната за страната, за района и за областта.
	– Неравномерно разпределение на обектите за извънболнична помощ на територията на общината; – Липса на лечебни заведения за болнична помощ в община Бобов дол.
	– Достъпът до обекти на образователната инфраструктура за учащи, живеещи в населени места, в които такива обекти не са налични, се свързва с необходимостта от пътуване до общинския център, в който са разположени обектите на предучилищното и училищното образование.
Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията	**Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията**
– Водоснабденост на всички 18 населени места в териториалния обхват на община Бобов дол; – Относителен дял на населението с водоподаване на местно ниво през 2018 г. – 100,0%. Няма населени места със сезонен и/или целогодишен режим на водоснабдяване.	– Преобладаващо лошо състояние на пътната настилка на пътищата от общинската пътна мрежа – необходимост от реализацията на дейности за подобряване състоянието на общинската пътна мрежа.
	– Необходимост от доизграждане и модернизация на водопроводната и канализационна инфраструктура на територията на общината; – Липса на ПСОВ на територията на общината.
Екологично състояние и рискове	**Екологично състояние и рискове**
– По отношение на биологичното разнообразие, с икономическо значение се отличават горските ресурси, лечебните растения, животинските видове с ловно стопанско значение.	– Замърсяване на атмосферния въздух и на водните тела на територията на общината, свързани с дейността на ТЕЦ „Бобов дол“.
– Въведена система за разделно събиране на отпадъци от опаковки на територията на общината.	– Осъществяване на директно заустване на непречистените отпадъчни води от канализациите на населени места в общината.
	– Протичащи ерозионни процеси – необходимост от провеждането на агротехнически, лесотехнически и хидротехнически мероприятия.
Административен капацитет	**Административен капацитет**
– Изграден административен капацитет на общинската администрация в резултат от изпълнението на редица проекти, насочени към повишаване качеството на живот на територията на община	– Ограничени възможности са финансиране реализацията на различни обществено значими проекти, свързани с различни ключови области на развитието.

Бобов дол.	

ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
Обща характеристика/профил на община Бобов дол	**Обща характеристика/профил на община Бобов дол**
– Оползотворяване на възможностите за развитие на община Бобов дол, произтичащи от особеностите на природноресурсния ѝ потенциал.	– Засилване на неблагоприятните последствия, свързани с активността на съвременните ерозионни процеси.
Състояние на местната икономика	**Състояние на местната икономика**
– Повишаване на възможностите за пазарна реализация на произвежданата земеделска продукция.	– Влошаване стойностите на основните стопански показатели, характеризиращи състоянието на общинската икономика.
– Оползотворяване потенциала за развитие на различни приоритетни за общината икономически дейности, например посредством реализирането на съвместни регионални инициативи.	– Неоползотворяване в достатъчна степен на възможностите за развитие на различни икономически дейности.
Развитие на социалната сфера и човешките ресурси	**Развитие на социалната сфера и човешките ресурси**
– Продължаване провежданата целенасочена политика за предоставяне на социални услуги в общността, съобразени с нуждите на населението, попадащо в различни уязвими обществени групи.	– Продължаващо влошаване на стойностите на основните показатели, характеризиращи демографското развитие на общината.
– Подобряване параметрите на различните видове инфраструктура, свързана с предоставянето на различни обществено значими услуги за населението – обекти на здравната, образователната, социалната, културната, спортната инфраструктура.	– Засилване неравнопоставеността на достъпа на жителите на някои населени места на общината до различни обществено значими услуги в областта на образованието, здравеопазването, социалните услуги.
	– Риск от социална изолация за някои уязвими групи на обществото.
Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията	**Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията**
– Реализация на обществено значими проекти, насочени към подобряване параметрите на техническата инфраструктура на територията на общината.	– Недостатъчни възможности за финансиране и реализация на проекти за подобряване състоянието на техническата инфраструктура.
Екологично състояние и рискове	**Екологично състояние и рискове**
– Подобряване състоянието на компонентите на природната среда на територията на общината, вкл. и по отношение на факторите за въздействие – управление на отпадъците.	– Продължаване проявата на неблагоприятното въздействие върху някои компоненти на природната среда, свързана с дейността на ТЕЦ „Бобов дол“.
Административен капацитет	**Административен капацитет**
– Продължаваща успешна реализация на значими проекти в областта на различни сфери на общественото развитие, насочени към повишаване качеството на живот на хората и подобряване параметрите на селищната среда.	– Недостатъчна степен на сътрудничество между управленските структури на различни териториални нива.
– Продължаване предприемането на инициативи за териториално сътрудничество между община Бобов дол и територии извън административния ѝ обхват в процеса на реализация на различни	– Недостатъчно/липса на инициативи за териториално сътрудничество при реализацията на проекти в различни ключови области на развитието, насочени към повишаване качеството на живот и подобряване

обществозначими проекти.	параметрите на различните видове инфраструктура.

1.13. Описание на взаимовръзките на анализа с резултатите от проведения хоризонтален социално–икономически анализ на районите на национално ниво, изготвен от „Национален център за териториално развитие“ ЕАД

В Социално–икономическия анализ на районите в Република България (Втори етап – част I), разработен през 2019 г. от Националния център за териториално развитие (НЦТР), община Бобов дол попада в категория *„слабо урбанизирани общини (периферни)“*. Към тази категория са отнесени 152 общини в страната. Освен община Бобов дол, в административния обхват на област Кюстендил към разглежданата категория са отнесени и общините Бобошево, Кочериново, Невестино, Рила, Сапарева баня, Трекляно. Общините Дупница и Кюстендил са отнесени към 95-те общини в страната в категория *„средно урбанизирани общини (междинни)“*.

Определянето на община Бобов дол като слабо урбанизирана (периферна) община, се базира на използването на методика, според която е прието, че *„слабо урбанизирана община (периферна) – на малък град или село (rural) е тази, при която над 50% от населението е в населени места под 5 хил. жители или общината е с център град или село под 5 хил. жители“*.

Според Националната концепция за пространствено развитие на Република България 2013–2025 г., общинският център гр. Бобов дол спада към центровете от пето йерархично ниво, към които се отнасят *„много малки градове и села, центрове с общинско значение за територията на съответните общини“*. Техният общ брой на

национално ниво е 139. В административния обхват на Югозападен район, като центрове от пето йерархично ниво са категоризирани 28 центъра. Областният център гр. Кюстендил и гр. Дупница спадат към центровете от трето йерархично ниво – *„градове с регионално значение за територията на областите“*.

Всички центрове на общини от пето йерархично ниво са много малки градове и села с население под 5 000 д., за което е налице прогресивно намаляване.

В Социално–икономическия анализ на районите в Република България (Втори етап – част II), територията на община Бобов дол се включва към туристически район София. Към този туристически район са отнесени и 3 други общини от област Кюстендил – това са общини Кюстендил, Невестино и Трекляно.

Според дела на териториите, заети от обекти на Националната екологична мрежа (НЕМ), територията на община Бобов дол е отнесена към предпоследната пета група, за която този дял е между 10% и 35%. Към тази група са включени най–голям брой общини в България – 97. Разглежданата група обхваща общини, отличаващи се с под средното ниво на природозащита на страната, но съответстващо на средноевропейското ниво.

ЧАСТ II – ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ ЗА ПЕРИОДА 2021–2027 г.

2.1. Предпоставки за формулиране на стратегическата рамка за развитие

Съгласно Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021–2027 г., настоящият документ следва да включва визия за развитието на общината, стратегически цели и приоритети, насочени към потенциала за развитие на територията със съответни мерки към тях.

Разработването на ПИРО се основава на използването на интегриран подход в процеса на планиране на регионалното и пространственото развитие на община Бобов дол, което се свързва с необходимостта от съгласуване на формулираните цели и приоритети. От ключово значение за разработването и прилагането на ПИРО е неговата стратегическа рамка да отчита различните фактори, условия и потенциали за специфичното развитие на общината, мрежата от населени места и отделните икономически сектори.

Разработването и прилагането на ПИРО за периода 2021–2027 г. е част от установената със съответните законодателни разпоредби обща система от стратегически документи. Разработването и прилагането на настоящия документ се извършва в рамките на националната политика за регионално развитие.

ПИРО интегрират регионалното и пространственото развитие, като прилагането на този подход цели постигането на по–значим ефект и ефикасност за реализация на

целите на местното развитие. Посочената цел се допълва и от наличието на обвързаност и йерархична съподчиненост на системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие, използването на механизми за широко партньорство и координация между органите и институциите, бизнеса и гражданското общество, както и на общи инструменти за финансово подпомагане.

Разработването на стратегическата рамка на ПИРО на община Бобов дол отчита нормативните изисквания в областта на регионалното развитие, както и целите и приоритетите за развитие на страната, дефинирани на национално и регионално ниво.

Стратегическата рамка на настоящия документ е формулирана в съответствие с целите на кохезионната политика на ЕС за периода 2021–2027 г. В посочения период, политиката на сближаване на ЕС поставя фокус върху пет цели, които ще стимулират инвестициите на ЕС в посочения период:

Цели на кохезионната политика на ЕС за периода 2021–2027 г.
1. **По–интелигентна Европа**: чрез иновации, цифровизация, икономическа промяна и подкрепа за малките и средните предприятия
2. **По–зелена безвъглеродна Европа**: чрез прилагане на Парижкото споразумение и инвестиране в енергийния преход, възобновяемите енергийни източници и борбата с изменението на климата
3. **По–добре свързана Европа**: със стратегически транспортни и цифрови мрежи
4. **По–социална Европа**: изпълнение на европейския стълб на социалните права и подкрепа за качествената заетост, образованието, уменията, социалното приобщаване и равния достъп до здравеопазване
5. **Европа по–близо до гражданите**: подкрепа за местните стратегии за развитие и устойчивото градско развитие в ЕС

По данни на: https://ec.europa.eu/regional_policy/bg/2021_2027/

Предвижда се между 65% и 85% от средствата от ЕФРР и Кохезионния фонд да бъдат съсредоточени върху посочените по–горе цел 1: По–интелигентна Европа и цел 2: По–зелена безвъглеродна Европа.

В контекста на своята същност, ПИРО следва да допринесе в максимална степен към изпълнението на цел 5: Европа по–близо до гражданите.

В процеса на разработване на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027 г., са взети предвид целите и приоритетите, формулирани в следните документи на национално и регионално ниво:

- Национална програма за развитие „България 2030“;

- Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013–2025 г. – актуализация 2019 г.;
- Интегрирана териториална стратегия за развитие на Югозападен регион за периода 2021–2027 г.

В аналитичната част Интегрираната териториална стратегия за развитие (ИТСР) на Югозападен регион е представен профил на общините с центрове от пето йерархично ниво в района, които са идентични с определените в Социално–икономическия анализ на районите в Република България, като слабо урбанизирани (периферни) общини. Съгласно описанието в ИТСР на Югозападен регион, това са:

- *„Малки общини със затруднено социално–икономическо развитие, които формират компактни ареали от групи общини в територията на района – в западните крайгранични покрайнини, в югоизточните му части в Родопите и в североизточните му части в Средна гора“.*

В документа е отбелязано, че тези общини могат да бъдат включени в обхвата на т.нар. „райони за целенасочена подкрепа“. Подчертана е необходимостта от стимулиране на техните центрове, за да могат да предлагат необходимите първични услуги на населението, както и работни места извън земеделската функция.

2.2. Визия, цели и приоритети за развитие на община Бобов дол за периода 2021–2027 г.

Настоящият структурен елемент на разработвания документ представя стратегията за реализация на ПИРО на община Бобов дол. Стратегическата рамка на плана включва и проследява взаимовръзката между следните тясно свързани помежду си елементи:

Визия => Стратегически цели на развитието => Приоритети за действие => Мерки за реализация

Съгласно Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021–2027 г., при формулирането на отделните елементи на стратегическата рамка на документа, следва да бъдат отчетени следните техни характеристики:

Визия за развитие на община Бобов дол
– Съобразена със специфичния потенциал за развитие на територията; – Характеризираща насоките за бъдещото развитие на общината; – Отразяваща перспективите пред регионалното и пространственото развитие на територията на общината на основата на икономическите и социалните фактори; – Отчитаща възможностите за преодоляване на различията между градските и селските територии.

Цели и приоритети на ПИРО
– Определени в съответствие с целите и приоритетите, залегнали в стратегическите рамки на документите за регионално и пространствено развитие на по–високите териториални нива в страната; – Следва да се обвържат с постигането на резултати на територията на общината; – Формулираните цели следва да отчитат местните потенциали за развитие на територията, съсредоточавайки се върху решаването на конкретни проблеми в целевата територия; – Приоритети следва да са в съответствие с различните секторни политики, като произтичат логически от изводите, извършени в аналитичната част на плана и се фокусират върху конкурентните предимства на територията;

Важно е да се подчертае, че на ниво ПИРО следва да се гарантира връзката „регионален – местен стратегически контекст за развитие“ посредством *формулирането на ограничен брой приоритети, които са ключови за територията и евентуални допълващи приоритети*. Всеки приоритет следва да бъде свързан със съответна стратегическа цел, представлявайки по–краткосрочна и конкретна цел, насочена към постигането на по–общата стратегическата цел.

Реализирането на стратегическата рамка на документа следва да се извърши посредством изпълнението на Програмата за реализация, която ще обхване предвиден пакет от мерки и дейности, включващ подготовката, финансирането и изпълнението на конкретни проекти.

Можем да обобщим, че стратегическата рамка на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027 г. следва да бъде фокусирана и ясно да разкрива избрания път на развитие на целевата територия. Важен момент при нейното разработване е да бъдат формулирани онези области на общественото развитие, към които приоритетно да се насочат основните усилия и инвестиции през предстоящия програмен период. На база посочената логика, Методическите указания за разработване на ПИРО акцентират върху необходимостта от формулиране на ограничен брой ключови приоритети,

отразяващи избрания фокус и специфика на развитие на територията. Възприетият подход е насочен към избягване на ситуация, свързана с формулирането на по–скоро общи и универсални цели и приоритети, неотчитащи конкретните специфики на съответната територия. Стремежът към постигане на концентрация и осезаем ефект върху развитието на община Бобов дол, следва да се обвърже с дефинирането на такива стратегически цели и свързани с тях приоритети за действие, които отчитат конкретните потенциали и местни специфики на територията на общината.

В Общинския план за развитие на община Бобов дол за периода 2024–2020 г. е формулирана следната визия за развитие на общината:

ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ – ПОВИШИЛА КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ НА НАСЕЛЕНИЕТО И СЪХРАНИЛА КУЛТУРНО–ИСТОРИЧЕСКОТО И ПРИРОДНОТО СИ НАСЛЕДСТВО ПОСРЕДСТВОМ ПОДОБРЕНА ЖИЗНЕНА СРЕДА И ОСИГУРЕНИ УСЛОВИЯ ЗА УСТОЙЧИВ РАСТЕЖ, КОНКУРЕНТОСПОСОБНА ИКОНОМИКА, ПРОИЗВОДСТВО НА ЕЛЕКЕТРОЕНЕРГИЯ И ДОБИВ НА ВЪГЛИЩА, РАЗВИТО ЗЕМЕДЕЛИЕ И ТУРИЗЪМ

Предлага се следната обновена визия за развитие на община Бобов дол за периода 2021–2027 г.:

ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ 2021–2027 г.

ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ – ЕФЕКТИВНО ИЗПОЛЗВАЩА СВОИТЕ МЕСТНИ СПЕЦИФИКИ И ПОТЕНЦИАЛИ ЗА РАЗВИТИЕ В УСЛУГА НА ХОРАТА ЗА ПО–ДОБРО КАЧЕСТВО И СТАНДАРТ НА ЖИВОТ, ПОДОБРЕНО СОЦИАЛНО–ИКОНОМИЧЕСКО И ЕКОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ, АКТИВНО УЧАСТИЕ В ПРОЦЕСА НА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД КЪМ КЛИМАТИЧНО НЕУТРАЛНА ИКОНОМИКА.

Постигането на визията за развитие на община Бобов дол следва да се реализира посредством изпълнението на йерархично структурирани стратегически цели, приоритети, мерки, дейности и конкретни проекти. Тяхното разработване е извършено при отчитане на установените в аналитичната част на ПИРО потребности на местното население. Формулирането на стратегическата рамка на документа е извършено при отчитане степента на реализуемост на предложените цели, приоритети и мерки. Следва

да подчертаем, че в ролята на ключов момент в процеса на изпълнение на ПИРО, влиза постигането на синхрон между аналитичната, стратегическата и управленската част на документа за местно развитие за периода 2021–2027 г.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ НА РАЗВИТИЕТО

За постигане на формулираната визия за развитие на община Бобов дол, са дефинирани следните четири стратегически цели на развитието на територията на общината за периода 2021–2027 г.:

- **Стратегическа цел 1:** Повишаване конкурентоспособността на икономиката на базата на местната идентичност, потенциали за развитие и включване в цикли на кръгова икономика и справедлив преход.
- **Стратегическа цел 2:** Подобряване качеството на живот на хората, посредством предоставянето на висококачествени обществено значими услуги на територията на община Бобов дол
- **Стратегическа цел 3:** Повишаване качеството на селищната среда чрез подобряване параметрите на техническата инфраструктура и съхраняване елементите на околната среда
- **Стратегическа цел 4:** Участие на община Бобов дол в инициативи за териториално сближаване и сътрудничество

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1:

ПОВИШАВАНЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ИКОНОМИКАТА НА БАЗАТА НА МЕСТНАТА ИДЕНТИЧНОСТ, ПОТЕНЦИАЛИ ЗА РАЗВИТИЕ И ВКЛЮЧВАНЕ В ЦИКЛИ НА КРЪГОВА ИКОНОМИКА И СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД

В ИТСР на Югозападен район за периода 2021–2027 г. се посочва, че икономиката на района *„ще бъде силно повлияна от прехода към нисковъглеродна икономика и реализирането на приетата от Европейската комисия „Зелена сделка“, доколкото в три от областите – Софийска област, Перник и Кюстендил, енергетиката и добивната промишленост (на въглища) е силно представена“*.

Стратегическият документ посочва като основно предизвикателство за развитието на района съчетаването на дългосрочното осъществяване на неутрален по отношение на климата преход с краткосрочни икономически дейности. Сред формулираните основните проблеми са наличието на оскъдни ресурси за модернизиране на технологичния парк и реализирането на другите необходими мерки за преструктуриране на икономиката.

Като подкрепа на този процес, ИТСР на Югозападен район предвижда реализацията на дейности за *„повишаване на ефективното използване на ресурсите чрез преминаване към чиста, кръгова икономика до инвестиции в изследвания и иновации, в зелени технологии, устойчиви решения и нов бизнес, финансова система, която подкрепя устойчиви решения“*.

Формулираната стратегическа цел е насочена към създаването на благоприятна среда за икономическо развитие в община Бобов дол на база на местната идентичност и потенциали за развитие на територията. Предвид изводите от извършения анализ на състоянието на общинската икономика, можем да заявим, че в периода 2021–2027 г. общината следва да насочи усилия към осъществяването на мерки в сферата на приоритетни икономически дейности, за които е налице потенциал за развитие.

Стратегическа цел 1 е в съответствие с отчетената необходимост от преодоляване на проблемите в икономическото развитие на местно ниво и от подобряване стойностите на основни икономически показатели.

За постигане на така формулираната цел са дефинирани два приоритета за действие, насочени към развитието на благоприятни условия за подобряване позициите на местната икономика.

Приоритет 1.1. Насърчаване на предприемачеството на територията на община Бобов дол

Приоритетът е насочен към създаването на подходяща среда, насърчаваща предприемаческите инициативи на територията на община Бобов дол. Тематичният

фокус на Приоритет 1.1. обхваща реализацията на конкретни дейности и проектни инициативи в сферата на традиционни за територията икономически дейности.

Мярка 1.1.1. Подкрепа на предприемачески инициативи в община Бобов дол

Предложената мярка предвижда оказването на подкрепа от страна на Общинска администрация – Бобов дол (административна, устройствена, консултативна) на организации, регистрирани по Търговския закон, Закон за задълженията и договорите, както и организации от неправителствения сектор, регистрирани по ЗЮЛНЦ, с предмет и обект на инвестиции на територията на община Бобов дол.

Предвидената мярка има пряко отношение към постигането на повишено равнище на заетост и размер на доходите на местно ниво, което е от особено значение за лицата, отнасящи се към уязвимите групи на пазара на труда.

Приоритет 1.2. Получаване на добавена стойност от икономически дейности, представящи местните потенциали на територията, включени в цикли на кръговата икономика

Дефинираният приоритет съответства на поставения в ИТСР на Югозападен регион акцент върху необходимостта от прилагането на мерки за валоризиране на специфичните потенциали във всички части на района. В посочения стратегически документ на регионално ниво, се отчита нуждата от обръщането на специално внимание върху насърчаването на развитието на селското стопанство и туризма.

Приоритет 1.2. предвижда изпълнението на мерки в сферата на икономически дейности, свързани с местните потенциали и специфики на територията на община Бобов дол.

В рамките на разглеждания приоритет за действие са предвидени три мерки, чиято реализация следва да окаже положително въздействие върху създаването на условия за подобряване на възможностите за трудова заетост на общинско ниво.

Мярка 1.2.1. Подкрепа реализацията на дейности, насърчаващи развитието на различни традиционни и алтернативни видове туризъм

Предвидената мярка отчита потенциала на община Бобов дол за развитие на различни традиционни и алтернативни форми на туризъм, който понастоящем можем да определим като оползотворен в недостатъчна степен.

Мярка 1.2.2. Подкрепа на дейности за опазване, развитие и популяризиране на културно–историческото наследство на територията

Мярката е насочена към развитие на туристическото предлагане с акцент върху значимостта на културно–историческото наследство за създаването на условия за повишаване на туристическата популярност на територията на община Бобов дол.

Мярка 1.2.3. Подкрепа на дейности за повишаване конкурентоспособността на селското и горското стопанство

ИТСР на Югозападен регион за периода 2021–2027 г. отчита необходимостта от *„развитието на интелигентен, устойчив и диверсифициран сектор на селското стопанство, който да гарантира продоволствената сигурност на населението и повишаването на степента на устойчиво и ефективно използване на ресурсите в отрасъла и района“*.

Предвидената мярка съответства пряко на възприетия стремеж към повишаване конкурентоспособността на местната икономика на база собствения потенциал за развитие на изследваната територия. Мярката е насочена към създаването на възможности за оползотворяване потенциала за развитие на традиционни за общината производства, както и проучване възможностите за отглеждане на нетрадиционни земеделски култури и породи.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2:
ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ НА ХОРАТА, ПОСРЕДСТВОМ ПРЕДОСТАВЯНЕТО НА ВИСОКОКАЧЕСТВЕНИ ОБЩЕСТВЕНОЗНАЧИМИ УСЛУГИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ

В ролята на основна цел в процеса на интегрирано развитие на общината, можем да посочим повишаването на качеството на живот на населението, чрез изпълнението на мерки и дейности за подобряване характеристиките на образователната, здравната, социалната, културна и спортната инфраструктура.

В съответствие с естеството на констатираните проблеми в областта на социалната сфера и развитието на човешките ресурси, и отчитайки потребностите на местните жители, за изпълнението на Стратегическа цел 2 са формулирани следните приоритети и мерки към него:

Приоритет 2.1. Подобряване качеството на образованието и повишаване уменията на човешките ресурси

Приоритетът обхваща реализацията на четири мерки, отчитащи различни аспекти в сферата на образованието:

- Параметри на образователната инфраструктура;
- Подпомагане на образованието;
- Умения на човешките ресурси.

Мярка 2.1.1. Подкрепа на дейности за подобряване параметрите на образователната инфраструктура

Предложената мярка обхваща реализацията на дейности и проекти, насочени към развитие на материално–техническата база и подобряване състоянието на сградния фонд на обектите на образователната инфраструктура. Осъществяването ѝ се състои в подкрепата на дейности и проекти, целящи подобряване на параметрите на обектите за предучилищна и училищна подготовка в община Бобов дол.

Мярка 2.1.2. Подкрепа реализацията на дейности за подпомагане на образованието

Предвидената мярка отчита дефинираната в ИТСР на Югозападен регион за периода 2021–2027 г. необходимост от изпълнението на мерки и дейности, насочени към *„осигуряване на равен достъп до предучилищно и училищно образование с необходимото качество“*. В стратегическия документ се отбелязва, че посоченото е в ролята на ключов проблем в областта на разглежданата проблематика и следва да фокусира реализирането на редица интервенции.

Мярка 2.1.3. Подкрепа реализацията на дейности за повишаване уменията на човешките ресурси

Ключов момент за повишаване на възможностите за трудова заетост и постигането на по–качествени работни места, се явява подкрепата на дейности за подобряване знанията и уменията на работната сила. Целенасочените инвестиции в човешките ресурси имат пряко отношение към интегрирането на възможно най–голям брой хора към пазара на труда на дадена територия. Това от своя страна следва да

окаже благоприятно въздействие върху производителността на труда и конкурентоспособността на икономиката.

Предвидената мярка съответства на необходимостта от подобряване на възможностите за устойчива трудова заетост на територията на община Бобов дол с акцент върху най–уязвимите групи на пазара на труда. Към тези групи се включват безработните младежи на възраст до 29 години вкл., както и дългосрочно безработните лица с продължителност на регистрацията повече от една година. Сред лицата със затруднения при намирането на работа, са и тези с ниска степен на завършено образование, представителите на ромската етническа група, възрастните хора.

Мярката предвижда изпълнението на дейности, подкрепящи посочените най–уязвими групи на пазара на труда и има следния тематичен фокус:

- Обучителни проекти;
- Дейности и специализирани програми за добиване и повишаване квалификацията и/или преквалификация на работната сила в община Бобов дол.

Предвижда се насърчаване изпълнението на дейности за подкрепа на партньорството между образователните институции, местните власти, бизнеса и синдикатите за по–добро задоволяване на местните и регионални нужди от професионални кадри в различните сфери на икономиката, и за стимулиране развитието на предприемачеството и самонаемането.

Приоритет 2.2. Развитие на здравните услуги и инфраструктура

Тематичният фокус на приоритета обхваща:

- Инвестиции във физическите параметри на обектите на здравната инфраструктура (сгради, оборудване и др.);
- Подобряване параметрите (количествени и качествени) на предлаганите здравни услуги;
- Осигуряване на равнопоставен достъп до здравни услуги за населението на общината.

Мярка 2.2.1. Подкрепа на дейности за подобряване параметрите на здравната инфраструктура и достъпа на населението до здравни услуги

Предвидената мярка отчита необходимостта от осигуряване на равнопоставен и навременен достъп на хората до здравни услуги, в контекста на неговата роля на ключов елемент на качеството на живот на населението на дадена територия.

Сред примерните дейности за подкрепа в рамките на мярката са:

- Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечени населени места;
- Разкриване на мобилни аптеки или на мобилни екипи към функциониращи аптеки.

Приоритет 2.3. Развитие на социалните услуги – продължаване и/или въвеждане на нови дейности за социално развитие и подпомагане

На територията на община Бобов дол се наблюдава тенденция на застаряване на населението, поради което е налице потребност на хората от конкретни социални услуги. Тази особеност налага необходимостта стремежът към предоставяне на качествени социални услуги в общността да продължи да изпълнява ролята на основен приоритет на месното развитие и през програмния период 2021–2027 г.

Дефинираният приоритет отчита основните ключови моменти в областта на социалната политика на национално ниво – превенция на риска от социална изолация на групите в неравностойно социално положение и социално включване/интеграция на уязвими обществени групи.

Мярка 2.3.1. Подкрепа реализацията на дейности за предоставяне на социални услуги на уязвими групи от населението

В ИТСР на Югозападен регион са посочени следните дейности в областта на разглежданата проблематика, към които следва да се насочат основните усилия в периода 2021–2027 г.:

- Реформиране на съществуващите домове за стари хора, в съответствие със стандартите за качество на резидентната грижа за възрастни хора в надтрудоспособна възраст, определени в Наредбата за качеството на социалните услуги [39];
- Създаване на нови социални услуги за резидентна грижа за възрастни;

[39] Към момента на разработване на ПИРО, на територията на община Бобов дол не съществуват домове за стари хора.

- Създаване на нови социални и интегрирани здравно–социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания;
- Създаване на съпътстващи специализирани и консултативни социални услуги за лица с увреждания;
- Развитие на услуги в общността, свързани с превенцията на изоставането на деца от групи в неравностойно положение;
- Осигуряване на устойчиви, качествени и достъпни междусекторни услуги с цел превенция на социалното изключване;
- Развитие на интегрирани услуги в подкрепа на ранното детско развитие чрез изграждане на Центрове за ранно детско развитие;
- Подобряване на средата в съществуващи социални услуги/реформиране на съществуващи социални обекти;
- Превенция и подкрепа за децата в риск и техните семейства.

Мярка 2.3.2. Подкрепа на дейности за социално включване и участие на пазара на труда

В съответствие със стратегическата рамка на ИТСР на Югозападен район за периода 2021–2027 г. в сферата на разглежданата проблематика, в процеса на изпълнение на мярката, подкрепа следва да намерят дейности в областта на социалното включване, насочени към:

- Активно приобщаване за подобряване на пригодността за заетост на уязвимите групи чрез интегрирана подкрепа;
- Осигуряване на заетост за уязвими групи на пазара на труда;
- Осигуряване на достъпна физическа, институционална и информационна среда и достъпен транспорт;
- Подкрепа и разширяване на социалното предприемачество.

Приоритет 2.4. Подобряване параметрите на културната инфраструктура и достъпа до културни услуги и събития

Приоритетът е насочен към подобряване параметрите (количествени и качествени параметри) на културната инфраструктура в община Бобов дол в контекста на важната роля на културните услуги за качеството на живот на населението. Важно място заемат и провежданите редица културни мероприятия, имащи отношение както

към качеството на живот на местните жители, така и към туристическата привлекателност на територията.

Мярка 2.4.1. Подкрепа на дейности за изграждане, реконструкция и модернизация на обектите на културната инфраструктура и предоставянето на културни услуги и събития

Предложената мярка отчита значимостта на културните услуги и събития за подобряване качеството на живот на хората, както и за повишаване привлекателността на община Бобов дол за гости и посетители на различни населени места на общината.

Приоритет 2.5. Повишаване на административния капацитет на общинската администрация

Тематичната насоченост на формулирания приоритет е в съответствие с важната роля на Общинска администрация Бобов дол в процеса на реализация на ПИРО за периода 2021–2027 г.

Мярка 2.5.1. Подкрепа на проекти и дейности за повишаване квалификацията на служителите на Общинска администрация Бобов дол

Мярката е насочена към подобряване административния капацитет на Общинската администрация в сферата на различни ключови области на общественото развитие, възприети на национално ниво и намерили отражение в провежданата политика на местно ниво.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3:
ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА СЕЛИЩНАТА СРЕДА ЧРЕЗ ПОДОБРЯВАНЕ ПАРАМЕТРИТЕ НА ТЕХНИЧЕСКАТА ИНФРАСТРУКТУРА И СЪХРАНЯВАНЕ ЕЛЕМЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Стратегическа цел 3 отчита необходимостта от подобряване параметрите на различните видове техническа инфраструктура на територията на община Бобов дол (транспортна, водностопанска, телекомуникационна, енергийна), установена в аналитичната част на ПИРО. Количествените и качествените параметри на посочените видове инфраструктура от своя страна, имат пряко отношение към екологичното състояние и рискове на дадена територия.

В рамките на Стратегическа цел 3 са дефинирани два приоритета за действие с акцент върху параметрите на техническата инфраструктура и екологичното състояние.

Приоритет 3.1. Подобряване характеристиките на техническата инфраструктура и зелената система в населените места от община Бобов дол

Приоритетът е насочен към подобряване на количествените и качествени параметри на техническата инфраструктура на територията на общината. Тематичният обхват на предвидените пет мерки за реализация се фокусира върху различни елементи на техническата инфраструктура с установена необходимост от благоустрояване.

Мярка 3.1.1. Подкрепа на дейности за подобряване състоянието на пътната инфраструктура и уличната мрежа на територията на община Бобов дол

В рамките на предложената мярка подкрепа ще получи реализацията на дейности за реконструкция и модернизация на съответните участъци от общинската пътна мрежа, намиращи се в незадоволително състояние.

Незадоволителните параметри на уличната мрежа в различни населени места на общината, налагат приоритизиране изпълнението на благоустройствени дейности, насочени към оптимизиране състоянието на разглеждания елемент на техническата инфраструктура.

Мярка 3.1.2. Подкрепа на дейности за обновление и/или изграждане на нова водоснабдителна и канализационна инфраструктура в населени места от общината

Водностопанската инфраструктура е ключов елемент на техническата инфраструктура, оказващ съществено влияние върху качеството на живот на хората, както и върху екологичното състояние и рискове на дадена територия. Установените незадоволителни параметри (състояние и степен на изграденост) на водопроводната и канализационна мрежа в населени места от община Бобов дол, налага необходимостта от реализацията на дейности за реконструкция, обновление, модернизация и/или изграждане на нови елементи на разглеждания вид инфраструктурата.

Мярка 3.1.3. Подкрепа реализацията на дейности за подобряване на цифровата свързаност

В рамките на предвидената мярка подкрепа следва да получат дейности и проекти за обновление и/или изграждане на нови телекомуникационни мрежи на територията на община Бобов дол.

Мярка 3.1.4. Подкрепа на дейности за повишаване на енергийната ефективност и производство на енергия от ВЕИ

Предвидената мярка за реализация отчита необходимостта от повишаване на енергийната ефективност на територията на община Бобов дол, посредством подкрепата на дейности за:

- Оптимизиране на уличното осветление в населени места на общината,
- Повишаване на енергийната ефективност на сградния фонд – сгради общинска публична и частна собственост;
- Производство на енергия от ВЕИ.

Мярка 3.1.5. Подкрепа на други дейности за благоустрояване, насочени към повишаване качеството на селищната среда и жилищния сектор, подобряване на възможностите за спорт и отдих и др.

Предвидената мярка обхваща изпълнението на различни дейности за благоустрояване на населените места в община Бобов дол, насочени към подобряване състоянието на селищната среда и жилищния сектор, на възможностите за спорт и отдих и др.

Приоритет 3.2. Съхраняване компонентите на природната среда

Приоритетът е в съответствие със съществуващата зависимост между състоянието на компонентите на природната среда и състоянието (количествени и качествени параметри) на обектите на различните видове техническа инфраструктура.

Отчитайки тази зависимост, считаме че дефинирането на мерки, насочени към съхраняване елементите на околната среда, следва да се включи в настоящия елемент на стратегическата рамка на ПИРО на община Бобов дол.

Мярка 3.2.1. Подкрепа на дейности за опазване компонентите на природната среда – въздух, води, земи и почви, биоразнообразие, зелени площи

Мярката е насочена към реализацията на дейности, които ще окажат положително въздействие върху екологичното състояние на територията на община Бобов дол и ще имат превантивен ефект по отношение замърсяването на компонентите на природната среда.

Мярка 3.2.2. Подкрепа реализацията на дейности по оптимизация на системата за управление на отпадъците на територията на община Бобов дол

Предложената мярка за реализация има пряко отношение към качеството на живот на населението и към екологичното състояние на дадена територия. Дефинирането ѝ е в съответствие с подчертаната в ИТСР на Югозападен регион необходимост от изпълнението на мерки и дейности по оптимизация на системата за управление на отпадъците в периода 2021–2027 г.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4:
УЧАСТИЕ НА ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ В ИНИЦИАТИВИ ЗА ТЕРИТОРИАЛНО СБЛИЖАВАНЕ И СЪТРУДНИЧЕСТВО

Дефинираната стратегическа цел е в съответствие с ключовата роля на прилагането на принципа на партньорство между различни групи заинтересовани страни, включващи публичния, частния и НПО сектора, в процеса на развитие. За нейното изпълнение е предвиден следният приоритет за действие:

Приоритет 4.1. Териториално сътрудничество в сферата на приоритетни за община Бобов дол икономически дейности и области на общественото развитие

Мярка 4.1.1. Подкрепа на дейности за териториално сближаване и сътрудничество в областта на приоритетни сфери на развитието

Предложената мярка предвижда подкрепа за осъществяването на съвместни териториални инициативи в областта на приоритетни за община Бобов дол икономически дейности и области на развитието. Мярката обхваща изпълнението на проекти, които ще се реализират в партньорство с територии извън административните граници на общината, насочени към подобряване нивото на социално–икономическо развитие и качеството на живот на хората в обхванатите територии.

СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА ПИРО НА ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ ЗА ПЕРИОДА 2021–2027 г.

ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ 2021–2027 г.:
ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ – ЕФЕКТИВНО ИЗПОЛЗВАЩА СВОИТЕ МЕСТНИ СПЕЦИФИКИ И ПОТЕНЦИАЛИ ЗА РАЗВИТИЕ В УСЛУГА НА ХОРАТА ЗА ПО–ДОБРО КАЧЕСТВО И СТАНДАРТ НА ЖИВОТ, ПОДОБРЕНО СОЦИАЛНО–ИКОНОМИЧЕСКО И ЕКОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ, АКТИВНО УЧАСТИЕ В ПРОЦЕСА НА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД КЪМ КЛИМАТИЧНО НЕУТРАЛНА ИКОНОМИКА.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1:
ПОВИШАВАНЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ИКОНОМИКАТА НА БАЗАТА НА МЕСТНАТА ИДЕНТИЧНОСТ, ПОТЕНЦИАЛИ ЗА РАЗВИТИЕ И ВКЛЮЧВАНЕ В ЦИКЛИ НА КРЪГОВА ИКОНОМИКА И СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД.
Приоритет 1.1. Насърчаване на предприемачеството на територията на община Бобов дол
Мярка 1.1.1. Подкрепа на предприемачески инициативи в община Бобов дол
Приоритет 1.2. Получаване на добавена стойност от икономически дейности, представящи местните потенциали на територията, включени в цикли на кръговата икономика
Мярка 1.2.1. Подкрепа реализацията на дейности, насърчаващи развитието на различни традиционни и алтернативни видове туризъм
Мярка 1.2.2. Подкрепа на дейности за опазване, развитие и популяризиране на културно–историческото наследство на територията
Мярка 1.2.3. Подкрепа на дейности за повишаване конкурентоспособността на

селското и горското стопанство

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2:

ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ НА ХОРАТА, ПОСРЕДСТВОМ ПРЕДОСТАВЯНЕТО НА ВИСОКОКАЧЕСТВЕНИ ОБЩЕСТВЕНОЗНАЧИМИ УСЛУГИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ

Приоритет 2.1. Подобряване качеството на образованието и повишаване уменията на човешките ресурси

Мярка 2.1.1. Подкрепа на дейности за подобряване параметрите на образователната инфраструктура

Мярка 2.1.2. Подкрепа реализацията на дейности за подпомагане на образованието

Мярка 2.1.3. Подкрепа реализацията на дейности за повишаване уменията на човешките ресурси

Приоритет 2.2. Развитие на здравните услуги и инфраструктура

Мярка 2.2.1. Подкрепа на дейности за подобряване параметрите на здравната инфраструктура и достъпа на населението до здравни услуги

Приоритет 2.3. Развитие на социалните услуги – продължаване и/или въвеждане на нови дейности за социално развитие и подпомагане

Мярка 2.3.1. Подкрепа реализацията на дейности за предоставяне на социални услуги на уязвими групи от населението

Мярка 2.3.2. Подкрепа на дейности за социално включване и участие на пазара на труда

Приоритет 2.4. Подобряване параметрите на културната инфраструктура и достъпа до културни услуги и събития

Мярка 2.4.1. Подкрепа на дейности за изграждане, реконструкция и модернизация на обектите на културната инфраструктура и предоставянето на културни услуги и събития

Приоритет 2.5. Повишаване на административния капацитет на общинската администрация

Мярка 2.5.1. Подкрепа на проекти и дейности за повишаване квалификацията на служителите на Общинска администрация Бобов дол

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3:

ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА СЕЛИЩНАТА СРЕДА ЧРЕЗ ПОДОБРЯВАНЕ ПАРАМЕТРИТЕ НА ТЕХНИЧЕСКАТА ИНФРАСТРУКТУРА И СЪХРАНЯВАНЕ ЕЛЕМЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Приоритет 3.1. Подобряване характеристиките на техническата инфраструктура и зелената система в населените места от община Бобов дол

Мярка 3.1.1. Подкрепа на дейности за подобряване състоянието на пътната инфраструктура и уличната мрежа на територията на община Бобов дол

Мярка 3.1.2. Подкрепа на дейности за обновление и/или изграждане на нова водоснабдителна и канализационна инфраструктура в населени места от общината

Мярка 3.1.3. Подкрепа реализацията на дейности за подобряване на цифровата свързаност

Мярка 3.1.4. Подкрепа на дейности за повишаване на енергийната ефективност и производство на енергия от ВЕИ

Мярка 3.1.5. Подкрепа на други дейности за благоустрояване, насочени към повишаване качеството на селищната среда и жилищния сектор, подобряване на възможностите за спорт и отдих и др.

Приоритет 3.2. Съхраняване компонентите на природната среда

Мярка 3.2.1. Подкрепа на дейности за опазване компонентите на природната среда – въздух, води, земи и почви, биоразнообразие, зелени площи

Мярка 3.2.2. Подкрепа реализацията на дейности по оптимизация на системата за управление на отпадъците на територията на община Бобов дол

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4:
УЧАСТИЕ НА ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ В ИНИЦИАТИВИ ЗА ТЕРИТОРИАЛНО СБЛИЖАВАНЕ И СЪТРУДНИЧЕСТВО

Приоритет 4.1. Териториално сътрудничество в сферата на приоритетни за община Бобов дол икономически дейности и области на общественото развитие

Мярка 4.1.1. Подкрепа на дейности за териториално сближаване и сътрудничество в областта на приоритетни сфери на развитието

ЧАСТ III – ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Партньорството е фундаментален принцип и важен елемент на социалните отношения, прилагащ се в частния и в обществения живот. Прилагането му е насочено към подпомагане и укрепване на икономическия и социалния живот, като спомага за стабилното и устойчиво развитие на общността.

Партньорството се базира на ясни принципи, осигуряващи прозрачност на ролите и отговорностите, разпределяне на ангажименти, делегиране на права и управленски ресурси между участниците. Принципът на партньорството е свързан с трите най–общи цели на управлението на която и да било организация:

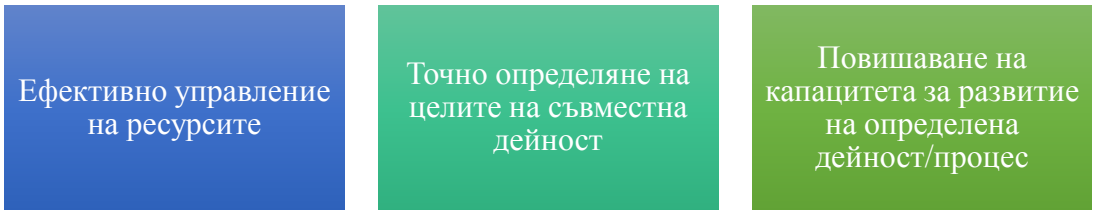

Процесът на партньорство е свързан със следните три основни етапа на взаимодействие:

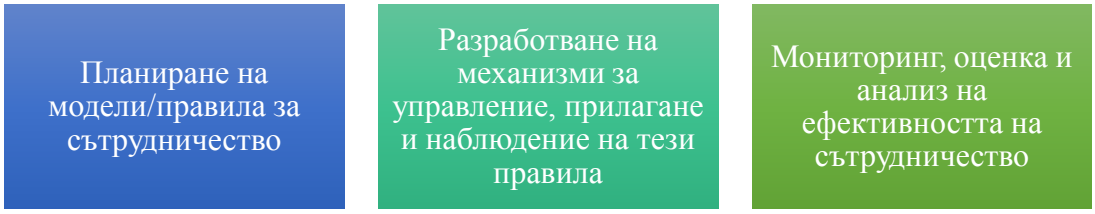

Съгласно Методическите указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община за периода 2021–2027 г., в ролята на главна цел при

тяхното разработване влиза осигуряване прилагането на принципа за партньорство и сътрудничество. Неотменна част тук се явява идентифицирането на различните групи заинтересовани страни и участници в процеса на формирането и прилагането на местната политика за интегрирано устойчиво развитие на общината. Ключов момент в този процес е осигуряването на прозрачност и информация за очакваните резултати и ползи за местната общност, както и нейното мотивиране за активно участие в процеса на подготовка и реализация на плана. Заинтересованите страни следва да бъдат включени както на етапа на разработване и приемане на документа, така и при реализацията на дефинираните стратегически цели на развитието и приоритети за действие.

Разработеният документ следва да бъде обсъден и съгласуван със:

- Заинтересованите органи и организации;
- Икономическите и социалните партньори;
- Физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината.

По този начин се цели предоставяната информация да достигне до максимален брой представители на заинтересованите страни и да се осигури тяхното участие в обсъжданията и вземането на решенията.

За изпълнението на ангажимента за осигуряване на необходимата публичност, общината следва да разработи комуникационна стратегия, която да:

- Гарантира прилагането на принципа на партньорство;
- Осигури прозрачност на процеса по изготвяне и реализация на ПИРО посредством одобрение, изпълнение и проследяване на набор от подходящи мерки и действия.

В процеса на разработване на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027г. е проведено анкетно проучване, в което са обхванати представители на следните различни групи заинтересовани страни:

- Областни/Регионални органи на власт;
- Органи на местната власт;
- Бизнеса;
- Неправителствения сектор;
- Образователни/обучителни организации;

- Местното население;
- Други.

Проведено е едно обществено обсъждане с участието на представители на различни групи заинтересовани страни, имащи отношение към разработването и прилагането на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027 г. В рамките на общественото обсъждане е проведена разяснителна кампания, явяваща се неотменна част от процеса по осигуряване на информация и публичност. Съгласно Методическите указания за разработване и прилагане на ПИРО за периода 2021–2027 г. разяснителните кампании обхващат:

- **Представяне на информация за предвижданията на ПИРО**, в т.ч. за ролята на гражданите и на бизнеса за определянето на приоритетите за развитие на общината и тяхната реализация, очакваните резултати в икономическата и социалната сфера, в областта на техническата инфраструктура и околната среда:
  - примерни дейности: провеждане на публични дискусии, фокус групи, форуми/семинари, печатни материали, видеоматериали и др.
- **Възможностите за изграждане на публично–частни партньорства** и реализацията на проектни идеи с участието на публичния сектор, насочени към подобряване на физическата среда и на услугите, предоставяни на гражданите и бизнеса
- **Разясняване на конкретните задачи** на кмета, общинския съвет, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствения сектор и гражданското общество за осигуряване на висока ефективност при изпълнението на ПИРО
- **Разясняване на необходимостта и значението на стратегическото планиране на развитието на общината** за повишаване ефикасността на публичните разходи и осигуряването на по–голяма добавена стойност от тях, както и за подобряване стандарта на живот на населението
- **Привличане вниманието на заинтересованите страни и гражданското общество** за формиране на позитивно обществено мнение и активна гражданска позиция по отношение участието и подкрепата на ръководството на общината за подготовката и реализация на ПИРО

В процеса на разработване и прилагане на ПИРО на община Бобов дол е предвидена възможността за целогодишно постъпване на проектни предложения от страна на различни заинтересовани лица на територията на общината. За тази цел е разработен **Фиш за набиране на проектни предложения от заинтересовани лица в рамките на разработване и прилагане на План за интегрирано развитие на**

община Бобов дол за периода 2021–2027 г. Електронен достъп до фиша за набиране на проектни предложения ще е възможен целогодишно на официалната интернет страница на община Бобов дол – http://new.bobovdol.eu/.

3.1. Описание на използваните основни подходи/действия/стъпки за насърчаване участието на партньорите и заинтересованите страни

Партньорският модел на управление е ключов в процеса на разработване и прилагане на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027 г. В резултат на неговото прилагане ще може да се реализира процес на съвместно вземане на решения и координиране на техните изпълнения между различните партньори. Партньорството позволява провеждането на целенасочено взаимодействие между различните групи заинтересовани страни, насочено към успешното развитие на изпълняваните политики и конкретни мерки и дейности.

Работата в партньорство преди всичко се състои в съвместното вземане на решения и респективно осъществяване на съвместни действия за тяхното изпълнение.

По принцип партньорствата могат да се разпределят по следния признак:

За реализирането на партньорство са необходими следните първоначални стъпки:

– Установяване на принципите и правилата за работа в партньорството;

– Провеждане на целенасочено проучване, чрез което да се определят релевантните партньори, тяхната роля в процеса на планиране, както и способ за привличане на всяка заинтересована страна (група, организация).

Заинтересованите страни (лица) са институции, организации, административни звена, общности (групи) от различни юридически и физически лица, които имат конкретен интерес във връзка с реализацията на публична политика/план и са нейни поддръжници или противници.

Различните видове партньорства с частния сектор варират от най–опростени начини за включване на частния сектор до сложни форми на прехвърляне на по–голям риск от публичния към частния партньор.

В процеса на разработване и последващо изпълнение на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027 г. са заложени следните действия и стъпки, представящи петте равнища на участие на заинтересованите страни в партньорския процес:

ПЕТ РАВНИЩА НА УЧАСТИЕ В ПАРТНЬОРСКИЯ ПРОЦЕС
1. Информиране на обществеността – Съобщава се какво се планира и какво е направено. Равнището е от съществено значение за всички заинтересовани страни, но не е участие в партньорство само по себе си.
2. Консултиране – Състои се в предлагане на различни опции (варианти) и наблюдение на обратната реакция. Насочено е към проверка и установяване на обществените нагласи.
3. Съвместно решаване – Насърчава се различните страни да предлагат допълнителни варианти, присъединявайки се към определянето на най–добрия вариант.
4. Съвместно действие – Отделните заинтересовани страни съвместно решават кое е най–доброто решение, като формират и партньорство под формата на споразумение – договор за неговото осъществяване.
5. Подкрепа на независими инициативи на общността – Подпомагане на другите да правят това, което те желаят и считат за правилно чрез предоставяне на безвъзмездни финансови средства, съвети или друга подкрепа от партньора, който разполага с ресурси. – Например, оказване на подкрепа за определен тип инициативи на местни НПО, физически лица и фирми, реализиращи инициативи, съфинансирани от общинската власт при определени критерии, но реализирани самостоятелно от партньорите.

Преминавайки от равнище 1 към равнище 5 участието на гражданите нараства, а степента на контрол на публичната власт върху решенията и действията намалява. На най–ниските равнища контролът на инициатора върху процеса се запазва, но те предполагат и по–малка ангажираност от другите участници/партньори.

В процеса на разработване на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027г. е проведено анкетно проучване, в което са обхванати следните групи заинтересовани страни:

- Областни/Регионални органи на власт;
- Органи на местната власт;
- Представители на бизнеса;
- Представители на неправителствения сектор;
- Образователни/Обучителни организации;
- Местното население.

Получените отговори от страна на различните групи заинтересовани страни разкриват тяхното мнение относно ключови области на развитието на община Бобов дол:

- Настъпили в периода 2014–2020 г. промени в параметрите на различни видове инфраструктура, в предоставянето на различни обществено значими услуги, в качеството и стандарта на живот на населението
- Приоритетни области за развитие, които следва да залегнат в ПИРО 2021–2027 г.
- Ключови фактори за развитие на община Бобов дол
- Ограничения за икономическото, социалното и екологичното развитие на общината
- Зони за въздействие на територията на община Бобов дол, чието развитие да бъде приоритетно в периода 2021–2027 г.

Резултатите от проведеното анкетно проучване сред заинтересованите страни, са взети предвид в процеса на разработване на стратегическата рамка на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027 г. Дефинираната визия за развитие, стратегически цели на развитието, приоритети за действие и мерки към тях, отчитат мнението на различните групи заинтересовани страни относно проблемите, потенциалите и приоритетите в областта на икономическото, социалното и екологичното развитие на общината.

3.2. Описание на начина на идентифициране на заинтересованите страни и подбора на участниците в процеса на разработването на ПИРО

Сред първите задачи при подготовката за разработване на дадена съвместна работа е определянето на участниците/партньорите в процеса и тяхната конкретна роля. Минималното изискване при това е да се даде възможност на всички страни да заявят своите потребности и да се използват техните познания за съответни сфери и проекти. Практическо значение има организирането на партньорство, което удовлетворява равнището на участие на различните заинтересовани страни.

При създаването на партньорство са необходими следните две основни стъпки, чието осъществяване следва да се случи в самото начало на процеса на планиране:

- Първа стъпка: идентифициране и привличане на подходящи партньори;
- Втора стъпка: установяване на принципите и правилата за работа в партньорство.

Първата стъпка е свързана с извършването на подробен анализ на заинтересованите страни, който да завърши с доклад относно капацитета, интересите и възможните взаимодействия на партньорите. Това е особено важно за партньорство в проекти, за които местната общност, структурите на гражданското общество и бизнес сектора нямат вътрешен капацитет за реализация и трябва да потърсят начин за привличане на външен партньор.

По отношение на практическото организиране на работата в партньорство, от голяма важност е постигането на съгласие за разпределението на ролите и отговорностите и установяването на правила за работа. Налице са различни видове правила за работа на групите, за тяхното формиране, функциониране и поведение на членовете. Препоръчително е те да бъдат оформени в приет от всички участници „правилник“, който може да обхваща следните по–важни въпроси:

- Основна функция/предназначение/мисия на екипа за планиране;
- Общи принципи и ценности;
- Роли и отговорности на членовете на групата, дейности за съвместно изпълнение;
- Процес на вземане на решения;
- Процес за разрешаване на конфликти/конфликт на интереси;
- Процедури по избор на председател и заместник председател, вкл. техните роли и отговорности;

- Оперативна структура, вкл. работните групи и взаимовръзките между отделните звена на структурата;
- Процедура за приемане на нови членове на групата;
- Ресурси, които ще се осигурят от всеки партньор;
- Периодичност и ориентировъчна продължителност на срещите на групата, ръководство на заседанията, възможност за изпращане на заместници;
- Възлагане на задачи на членовете на групата и отчитане на тяхното изпълнение.

– Планиране на партньорството

Планът за реализиране на партньорската дейност трябва да бъде разписан и да служи като ориентир за всички участници. Той трябва да се съгласува, а неговото изпълнение да бъде наблюдавано, с цел своевременно извършване на превантивни корекции.

ОСНОВНИ СТЪПКИ ПРИ ПЛАНИРАНЕТО
1. Определяне на основните етапи (стъпки) и техния краен продукт – Крайните продукти са важен ориентир за успеха на изпълнението на работата по изготвяне на стратегията.
2. Определяне на конкретните дейности във всеки етап – Важно е във всеки от предложените етапи (стъпки) да се идентифицират конкретни задачи. Този процес е необходим, за да може точно да се определи времето и ресурсите за изпълнение на задачите.
3. Определяне на последователността при изпълнение на задачите и тяхната взаимна връзка – Важно е да се установи дали изпълнението на дадена дейност не изисква приключване на друга дейност, която е предпоставка за нейното осъществяване.
4. Определяне на отговорностите – Определя се кой ще участва и кой ще отговаря за изпълнението на всяка планирана дейност. Отчита се ролята, професионалните и лични качества на различните участници, както и обемът на работа по задачата и нейните изисквания към знания, умения и др.
5. Определяне на сроковете – Предполага определяне продължителността на всяка дейност (уточняване на нейното начало и край). Един от критичните моменти е дали едни и същи участници не трябва да работят едновременно по повече от една задача, което може да доведе до промяна в графика. Трябва да се провери дали определената продължителност на дейностите и тяхното разполагане във

времето позволяват приключване на работата в предвидения срок. Ако това не е така, може да се помисли за различни стратегии за осъществяване на отделните дейности:

- отделяне на повече ресурси за дадена дейност (например увеличаване броя на хората, работещи по нея);
- модифициране на дейностите (намаляване обема на работата);
- промяна на последователността на дейностите и т.н.;
- определяне на необходимите ресурси за всяка задача.

Най–важното изискване към плана е той да се изпълнява от всички участници в процеса, което най–вече означава той да отговаря на техните възможности и виждания. От друга страна, един такъв план не е абсолютно фиксиран и може да бъде променян, като се запазят основните му параметри (напр. важни срокове) в хода на работата.

В процеса на осъществяване на всеки един партньорски проект от голямо значение е поддържане на отношения и сътрудничество. Най–важните механизми са:

- механизъм за разрешаване на проблеми/задачи;
- постоянно усъвършенстване;
- съвместна оценка;
- постоянно ръководство.

Основният принцип се състои в това, че при наличие на общи проблеми или значими задачи, заинтересованите страни следва да се насочат към обединяването на сили за тяхното разрешаване. Всички участващи страни редовно се срещат за преразглеждане и оценка на партньорството. Оценяват се конкретни критерии, свързани с ефективността на процеса на партньорството, такива като работа в екип и своевременно разрешаване на проблеми. Това създава възможности за дискусия и би разкрило евентуални проблеми. Оценяването на процеса на партньорство включва периодични проверки. Сравняването на резултати от проверки по периоди помага за разкриване на области, за които е налице необходимост от усъвършенстване и потенциални проблеми.

Идентифицирани са следните групи заинтересовани страни, имащи отношение към разработването и прилагането на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027 г.:

- Органи на местната власт;
- Представители на бизнеса;

- Представители на неправителствения сектор;
- Представители на организации, институции и други обекти, предоставящи различни обществено значими услуги на населението в областта на: здравеопазването, образованието, социалните услуги, дейности в областта на културата;
- Представители на местното население.

Идентифицирането на различните групи заинтересовани страни е в съответствие с посочената в Методическите указания за разработване и прилагане на ПИРО необходимост от обсъждането и съгласуването на плана със: заинтересованите органи и организации; с икономическите и социалните партньори; с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината.

В процеса на разработване на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027г. са предприети действия по информирането на действащите на територията на общината граждански и бизнес организации, които са изрично поканени да вземат участие в процеса по разработване на документа.

Приносът на различните групи заинтересовани страни, взели участие в процеса на разработване на ПИРО, се изразява в постъпването на различни предложения и препоръки относно развитието на община Бобов дол през предстоящия програмен период. Заинтересованите страни взели участие в проведеното за нуждите на ПИРО анкетно проучване, отчитат следните ключови области, по отношение на които следва да се предприемат целенасочени действия, които да залегнат в плана:

Приоритети за развитие

- Бизнес (производство и услуги);
- Среда за живот в населените места (благоустрояване на населените места);
- Транспортна инфраструктура;
- Пазар на труда;
- ВиК инфраструктура;
- Околна среда;
- Обществено значими услуги с отношение към качеството на живот на хората: образование, здравеопазване, социални услуги.

Постъпилите предложения и препоръки в сферата на различни ключови области на обществено развитие, са взети под внимание в процеса на разработване на стратегическата рамка на ПИРО, и по–конкретно: в определената визия за развитие на общината, както и в дефинираните стратегически цели, приоритети и мерки за изпълнение.

3.3. Комуникационен механизъм за осигуряване на информация, отчетност и прозрачност относно постигнатите резултати и използваните финансови ресурси по Програмата за реализация

– **Създаване на Работна група за мониторинг и контрол на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027 г.**

За осъществяване практическото прилагане на принципа на партньорство при изпълнението на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027 г., кметът на общината със своя заповед следва да създаде Работна група за наблюдение изпълнението на ПИРО 2021–2027 г.

Групата за наблюдение ще включва представители на общинската администрация, общински съветници, кметове/кметски наместници на населени места на територията на община Бобов дол, представители на социално–икономическите партньори, на заинтересованите страни, представители на граждански и бизнес организации, медии.

В работната група за мониторинг на изпълнението на ПИРО на община Бобов дол 2021–2027 г. ще бъдат включени:

– *Представители на местната власт*: членове на общински дирекции/отдели, които участват в ръководството и управлението на общински програми или подкрепят инициативата и изпълняват функцията на посредници при осъществяването на мониторинг на програми и проекти на европейско, национално и регионално ниво;
– *Представители на Структури на гражданското общество (СГО)*: НПО, читалища, училищни настоятелства, клубове и др.;
– *Институции:* представители на държавните институции и ведомства на територията на общината, експерти за организиране на процесите за набиране и анализиране на специализирани данни и информация и изготвянето на експертни

становища по конкретни индикатори за мониторинга;

- *Представители на бизнеса*: участват като партньор на гражданското общество, който осигурява експертна оценка, финансова и логистична подкрепа;
- *Медиите*: представители на медиите за популяризиране на инициативите, оказване на медиен контрол и посредничество при диалога с широката общественост в процеса на мониторинг;
- *Независими експерти*: привлечени с цел изготвянето на становища и изследвания по конкретни проблеми.

- **Основни функции на Работната група:**

- Разглеждане и утвърждаване на индикаторите за наблюдение относно изпълнението на ПИРО;
- Периодично набиране и анализ на информация и данни по постигнатия напредък, които се предоставят на експертите, ангажирани при подготовка на годишния и/или междинен и/или окончателен доклад по изпълнението на плана;
- Обсъждане на резултатите и степента на изпълнение на целите и приоритетите;
- Препоръчване на корективни мерки при констатиране на отклонения от първоначално формулираните параметри от изпълнението на поставените цели;
- Разглеждане на препоръките, формулирани в различните типове доклади, и предлагане на конкретни стъпки за прилагането им.

В рамките на дейността си Работната група за наблюдение ще изготвя регулярни или конкретни доклади с констатации по прогреса на изпълнението на плана. При необходимост ще предоставя препоръки за неговото подобряване с оглед гарантиране постигането на неговите цели, които ще предоставя на кмета на община Бобов дол във формата на експертен доклад. При възложена междинна или последваща оценка Работната група ще подпомага външните експерти, наети за тяхното изготвяне.

- **Връзки и функции между партньорите в процеса на мониторинг на изпълнението на ПИРО на община Бобов дол**

ОБЩИНСКИ СЪВЕТ
Орган за наблюдение на ПИРО на община Бобов дол
– Обсъжда и одобрява Годишния доклад за наблюдението на изпълнението на ПИРО; – Осигуряване на информация и данни и прилагане на система от индикатори; – Координация на дейностите по наблюдението между централните и местните органи на изпълнителната власт, други заинтересовани страни, организации и юридически лица на основата на принципа за партньорство; – Разглеждане на предложения и вземане на решения за повишаване ефективността

на процеса на наблюдение;
- Определяне и изпълнение на мерки за осигуряване на информация и публичност.

ОБЩИНСКА АДМИНИСТРАЦИЯ
Кметът на община Бобов дол
Кметът на община Бобов дол организира наблюдението на изпълнението на ПИРО и отговаря за изготвянето на Годишния доклад за наблюдението на изпълнението на плана.
Специализирана дирекция / Отдел
Инициира създаването на Работната група, която изготвя регулярни или конкретни доклади с констатации по прогреса на изпълнението и ще предоставя при необходимост препоръки за неговото подобряване с оглед гарантиране постигането на неговите цели, които ще предоставя на кмета на общината.
Работна група за наблюдение изпълнението на ПИРО 2021–2027 г.: Включва представители на общинската администрация, общински съветници, кметове/кметски наместници на населени места на територията на община Бобов дол, представители на социално–икономическите партньори, заинтересованите страни, представители на граждански и бизнес организации, медии.

- **Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПИРО:**

Годишните доклади за наблюдение на изпълнението на ПИРО са основен, нормативно регламентиран документ в ЗРР по отчитане наблюдението на изпълнението на плана. Те се подготвят под ръководството на кмета на общината и се приемат от Общински съвет Бобов дол. Тези доклади служат за основа при оценката на изпълнението и приноса на отделните проекти за постигане на планираните крайни резултати. В тях се представят актуализираните резултати, определят се основните слабости и се предлагат бъдещи насоки. Анализират се основните фактори, допринасящи за липсата на напредък, за да се извлече опит и да се подобри изпълнението.

Годишните доклади се изготвят в нормативно определеното от чл. 76 от Проекта на Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие. Годишният доклад за наблюдението се изготвя от служителите в общинската администрация, на които това е възложено със заповед на кмета, под координацията съответния отдел в структурата на общинска администрация. Годишният доклад се изготвя и внася за обсъждане и одобряване от общинския съвет до 31 март на всяка следваща година.

Кметът на община Бобов дол следва да утвърди постоянна структура на годишните доклади за наблюдение на ПИРО, която да се използва за целия период на

наблюдение изпълнението на документа. Този постоянен формат ще осигури съпоставимост и проследимост на изпълнението в хронологичен план и ще улесни подготовката на анализи и оценки при неговото изпълнение за определен период. По този начин ще се улесни упражняването на контрол от страна на общинския съвет и гражданските структури, и предприемане на коригиращи и/или превантивни действия.

Копие от годишните доклади за наблюдението на изпълнението на ПИРО ще се изпраща на председателя на областния съвет за развитие в 7–дневен срок от решението за тяхното приемане от общинския съвет.

– **Публичност и прозрачност на изпълнението на ПИРО 2021–2027 г.**

Отчитането е неразделна част от мониторинга, която включва систематично и своевременно предоставяне на съществена информация на определени времеви интервали. То е част от процеса, чрез който информацията и знанията се разпространяват и използват за оценка на цялостния напредък към постигане на резултатите или за потвърждаване на постигането на резултатите.

Кметът на община Бобов дол и Общински съвет Бобов дол осигуряват информация и публичност на ПИРО в съответствие със своите компетенции, съгласно чл. 29 от проекта на ППЗРР.

Общински съвет Бобов дол като орган с най–широки правомощия по наблюдението на изпълнението на плана, определя и осигурява изпълнение на мерки за осигуряване на информация и публичност. Те се отнасят до постигнатите резултати от наблюдението и трябва да гарантират прозрачност при изпълнението на документите за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие.

Докладите за наблюдение и оценка изпълнението на ПИРО се публикуват на официалната интернет страница на общината от общинска администрация, като изискване на ЗРР и ППЗРР в рамките на мерките за публичност и прозрачност на документите. В случай, че община Бобов дол изпълнява проект в качеството си на бенефициент или партньор по конкретна оперативна програма, се спазват указанията за публичност на УО на оперативната програма.

3.4. Описание на предвидените мерки за комуникация, информация и включване на заинтересованите страни и партньорите в процеса по бъдеща актуализация на Програмата за реализация и идентифициране на нови проектни идеи в плана

Съгласно чл. 26. от проекта на ППЗРР, ПИРО се актуализира при наличие на някое от следните обстоятелства:

- При съществени промени на икономическите и социалните условия в общината;
- В резултат на промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС;
- При съществени промени в национални или секторни стратегии, концепции и програми, влияещи върху изпълнението на плана.

Изработването и приемането на актуализирания документ се извършва при условията и по реда за изработване и приемане на ПИРО.

За ефективното и ефикасното изпълнение на плана, програмата за неговата реализация, в която са посочени източниците на финансиране и е съобразена с размера на осигуреното финансиране в тригодишната бюджета прогноза, когато е предвидено такова, може да се актуализира при необходимост с решение на общинския съвет по предложение на кмета на общината.

Съгласно чл. 27. от проекта за ППЗРР финансирането на процеса на изработване, съгласуване с партньорите и актуализиране на ПИРО се осъществява чрез бюджета на общината и/или чрез средства от фондовете на ЕС и други финансови източници, като кметовете на общини ежегодно планират необходимите за целта финансови ресурси.

В процеса на бъдеща актуализация на Програмата за реализация и идентифициране на нови проектни идеи в плана, следва да се гарантира участието на следните групи заинтересовани страни и партньори, имащи отношение към развитието на територията на общината:

- *Представители на местната власт*: общинска администрация, общински съветници, кметове/кметски наместници на населени места на територията на община Бобов дол;
- *Представители на СГО*: НПО, читалища, училищни настоятелства, клубове и др.;
- *Институции*: представители на държавните институции и ведомства на територията на общината;
- *Представители на бизнеса*: в ролята на партньор на гражданското общество, осигуряващ експертна оценка, финансова и логистична подкрепа;

– *Медии*: представители на медиите за популяризиране на инициативите, оказване на медиен контрол и посредничество при диалога с широката общественост.

Дейностите по информация и публичност в процеса по бъдеща актуализация на Програмата за реализация и идентифициране на нови проектни идеи в ПИРО, ще бъдат осъществени от кмета и общинския съвет на община Бобов дол в съответствие с техните компетенции.

ЧАСТ IV – ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА УДОВЛЕТВОРЯВАНЕ НА ИДЕНТИФИЦИРАНИТЕ НУЖДИ И ЗА ПОДКРЕПА НА ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ И НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ ОБЩИНИ

Съгласно Методическите указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021–2027 г.:

– *„Зона за прилагане на интегриран подход (Зона за въздействие) е пространствено обособена територия с определена характеристика и състояние на физическата среда, социална и/или етническа структура на населението и характер и структура на основните фондове“*
– *„Зоните за прилагане на интегриран подход (Зоните за въздействие) се определят на базата на общи (идентични) характеристики на определена територия и/или общи проблеми или потенциали за развитие“.*

Съгласно цитираните указания, зоните за прилагане на интегриран подход (зоните за въздействие), независимо от функционалното предназначение на тяхната територия, могат да бъдат два вида:

– *Градски зони за въздействие;*
– *Други зони за въздействие със специфични характеристики.*

Определянето на *градски зони за въздействие* се извършва само за градовете от 1-во, 2-ро и 3-то йерархично ниво съгласно НКПР, административни центрове на общини, като определянето на приоритетни градски зони е задължително.

Другите зони за въздействие със специфични характеристики могат също да представляват градски по своята същност зони (да включват територии от урбанизирана градска част, градски покрайнини и функционални зони), но могат да се

отнасят до всеки вид населено място или част от територията на общината, както и да включват части от съседни общини.

Определянето на приоритетни зони за въздействие не ограничава инвестициите в попадащите извън тях територии, а отразява идентифицираните при анализа територии с най–голям специфичен потенциал за развитие.

На база резултатите от анализа на силните и слабите страни на територията на община Бобов дол, както и на установените потенциали за развитие, са определени следните приоритетни зони за въздействие на територията на общината, в които основно ще се съсредоточи изпълнението на мерките, предвидени в Програмата за реализация на ПИРО:

Зона за въздействие 1: **Зона за развитие на гр. Бобов дол**

– устройствените граници на град Бобов дол съгласно ОУП на община Бобов дол

Зона за въздействие 2: **Зона за развитие на селата**

– устройствените граници на населените места – села съгласно ОУП на община Бобов дол

Зона за въздействие 3: **Зона за интензивно земеделие и животновъдство**

– преобладаващо обработваеми (ниви, трайни насаждения) и необработваеми (пасища, ливади, поляни и др.) земеделски земи съгласно ОУП на община Бобов дол

Зона за въздействие 4: Зона за реализация на екологични проекти

– територии за природна защита, рибарство и аквакултури, повърхностни водни тела, горски масиви, нарушени територии за рекултивация, възстановяване и укрепване на земната основа, експониране на минното дело и култура в екологична и социологична симбиоза, екологични производства и други.

Зона за въздействие 5: Индустриална зона

– Територии устройствено обособени за развитие на индустрии, който са част промишлените терени на населените места или са нарочно определени за индустриално развитие извън границите на населените места.

Най–логично е зоните за въздействие на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027 г. да се обвържат с Общия устройствен план (ОУП) на общината. Тъй като селищата в административните граници на общината се отличават със сходна структура и проблеми, най–подходящият подход е функционално–устройственият. На база функционално–устройствения подход са определени посочените по–горе четири зони за въздействие на територията на община Бобов дол.

Зоните за въздействие са определени при отчитане на различните проблеми от социално и икономическо естество, съпътстващи тяхното развитие, като и при отчитане на техните потенциали за развитие и местни специфики.

ЧАСТ V – ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ

Програмата за реализация на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027г. има оперативен характер и конкретизира начина, практическите мерки, инвестиционните дейности и проектните идеи за постигане на дефинираните цели на развитието.

На основата на целите и приоритетите за развитие на община Бобов дол, Програмата за реализация на ПИРО има за задача да осигури вътрешната и външната съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за реализация на плана, като оптимизира възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнение на плана. Основни структурни елементи на Програмата за реализация са мерките и проектните идеи по съответните стратегически цели на развитието и приоритети за действие на плана.

В Програмата за реализация на ПИРО е определен пакет от мерки и проектни идеи за реализация на целите и приоритетите за развитие на община Бобов дол за периода 2021–2027 г., съответните финансови ресурси, административните структури за управление, наблюдение и оценка на проектите, както и индикаторите за цялостното изпълнение на програмата и на ПИРО.

Програмата за реализация има седем годишен период на действие, като може да бъде актуализирана периодично в зависимост от условията и прогнозите за реализацията на ПИРО с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при неговото изпълнение и постигане на дефинираните цели и приоритети за развитие на общинската територия.

Програмата за реализация на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027г. предвижда мерки и дейности/проектни идеи, отнасящи се към дефинираните четири стратегически цели на развитието.

- **Разяснение относно политиката за развитие на туризма на територията на община Бобов дол**

В периода 2014–2020 г. община Бобов дол изпълнява Стратегия за развитие на туризма в общината. Общината притежава потенциал за развитие на някои традиционни и алтернативни видове туризъм, който към момента можем да определим като неоползотворен. На територията на общината не е наличен туристически продукт, съчетаващ възможността за практикуване на даден вид туризъм с предлагането на съответните основни и допълнителни услуги за туристите.

Като успешен ход на политиката за развитие на туризма в изследваната територия, можем да посочим разработването на Програма за развитие на туризма в община Бобов дол, отчитаща социално–икономическите реалности към момента на навлизане в програмния период 2021–2027 г. и потенциалите за развитие на общинската територия.

Успешен подход се явява и възприемане принципа на партньорство между общината и територии извън административния ѝ обхват – вкл. иницииране на партньорства на трансгранично ниво. Възприемането на общ път и единна визия в развитието на туризма в обхванатите територии, може да се разглежда като успешно решение в процеса на усвояване на туристическия потенциал на територии, отличаващи се с недостатъчна туристическа популярност.

- **Описание на прилагания интегриран подход и предвидените мерки и дейности за реализация на плана**

Прилагането на интегриран подход, широко партньорство и териториално сътрудничество ще осигури позитивно въздействие върху развитието на територията на община Бобов дол.

Реализацията на ПИРО ще постигне синергичен ефект, посредством координирането и изпълнението на различните местни секторни политики и интервенции на местно териториално ниво. Заедно техните ефекти ще надхвърлят добавената стойност на всеки проект по отделно, в случай, че те бяха изпълнени самостоятелно. Независимо от подялбата на територията на общината на зони за въздействие, ефектите от реализираните проекти ще засегнат цялата общинска територия. Някои от ползите ще се изразяват посредством финансови измерения – напр. намалени разходи за експлоатация и поддръжка, но по–значимите ще бъдат т.нар. нетарифни ползи, изразяващи се в намалено време и енергия за единица услуга, подобрено ниво на услугите, предлагане на нови услуги и др.

Голяма част от проектите включват подобряване параметрите на различни видове инфраструктура в населени места от община Бобов дол – транспортна, ВиК инфраструктура, телекомуникационна, енергийна, инфраструктура за спорт в свободното време. В областта на околната среда са дефинирани мерки, чиято реализация е насочена към съхраняване елементите на околната среда и развитие на инфраструктурата на управление на отпадъците. Заложени са и множество проекти, насочени към повишаване качеството на предлаганите различни високозначими обществени услуги на територията на общината в областта на здравеопазването, образованието, социалните услуги, дейностите в областта на културата. Предвидените интервенции ще доведат до качествено изменение на селищната среда, посредством реализацията на проекти за благоустрояване на населени места в община Бобов дол, както и до подобряване на показателите за условията на живот. Проектите са ориентирани към подобряване на достъпността, енергийната ефективност, интегриране на социалните общности, създаване на реални възможности за реализация на ПЧП. Последното условие ще разнообрази финансовите източници на ПИРО на община Бобов дол и ще подпомогне общината с по–оперативен финансов мениджмънт на важни обекти.

ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027 г. ще създаде следните допълнителни синергични ефекти:

- Подобряване на средата за инвестиции, чрез повишаване на общата атрактивност на територията на общината;
- Подобряване на условията за социални, бизнес и граждански контакти и комуникации в целевата територия посредством предоставянето на по–качествени услуги;
- Създаване на реални предпоставки за подобряване на възможностите за оползотворяване на туристическия потенциал на община Бобов дол;
- Създаване на реални условия за интеграция и социално включване на маргинализирани групи население.

Възприетият и приложен подход за интегрирани действия, следва да доведе до следните очаквани резултати от прилагането на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027 г.:

- По–добре активизиран потенциал на определените зони за прилагане на

интегриран подход (зони за въздействие) и съхранена околната среда;
- Подобрени възможности за оползотворяване на потенциала за развитие на различни традиционни и алтернативни видове туризъм на територията на общината;
- Подобрено състояние на здравната, образователната, социалната, културната и спортната инфраструктури. Подобрена жизнена среда за живот;
- Подобрен капацитет на местната администрация в управлението на проекти за интегрирано развитие на община Бобов дол;
- Подобрени условия за социално включване на уязвими обществени групи в социално–икономическия живот на общината;
- Подобрена енергийна ефективност на публичните и частните сгради в зоните за въздействие;
- Подобрени стойности на общи социално–икономически показатели на местно ниво – заетост, доходи, качество на живот на населението;
- Подобрено ниво на сътрудничество на различни териториални нива в сферата на ключови области на общественото развитие.

Предвидените мерки и дейности за реализацията на приоритетите на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027 г. са представени в **Приложение 1 – Мерки в Програмата за реализация**.

Съгласно Методическите указания за разработване и прилагане на ПИРО за периода 2021–2027 г., Приложение 1 съдържа: конкретните мерки за реализацията на приоритетите на ПИРО; отделните дейности към всяка мярка (в случай че мярката е по–обща и следва да се изпълни с повече от една дейност); административните структури, отговорни за управление изпълнението на мерките/дейностите; източниците на финансиране и сроковете за изпълнение.

- **Индикативен списък на важни за общината проекти, които ще се разработват и изпълняват в рамките на програмата (Приложение №1А)**

Съгласно цитираните Методически указания, Програмата за реализация на ПИРО съдържа изготвен по образец **Индикативен списък на важни за общината проекти** (Приложение № 1А). Списъкът с проекти, които са от по–голяма важност за развитието на общината и за постигане целите на ПИРО, представлява неразделна част от Програмата за неговата реализация. В Методическите указания се посочва, че тъй като по своята същност проектите могат да представляват мерки или част от мерки за реализация на отделните приоритети, включените в Приложение №1А проекти по съответните мерки могат да фигурират и в Приложение №1.

Важно уточнение относно индикативния списък на важни за общината проекти, е свързано със следните условия за включване на конкретни проектни идеи по дадена мярка в Приложение №1А:

- Общината съвместно с партньорите са преценили, че съответният проект е от особена важност за развитието на общината и следва да бъде реализиран приоритетно;
- Съответният проект има известна степен на проектна готовност.

В тази връзка, в Методическите указания се посочва, че е възможно на етапа на изготвяне на ПИРО общината да няма готовност със списък съгласно Приложение №1А, а такъв да бъде добавен по–късно, при актуализация на Програмата за реализация на плана.

- **Индикативна финансова таблица**

Индикативната финансова таблица представлява обща оценка на необходимите ресурси за реализация на приоритетите на ПИРО и описва финансовата рамка на поетите ангажименти по неговото изпълнение от страна на всички партньори в местното развитие – при водещата роля на органите на местното самоуправление, подпомагани от общинската администрация. Този компонент на Програмата за реализация се изготвя по образец на **Приложение № 2 – Индикативна финансова таблица.**

ЧАСТ VI – МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

В този структурен елемент на ПИРО следва да се опише връзката между рисковете и проблемите, идентифицирани в аналитичната част на плана, дефинираните цели и приоритети в неговата стратегическа част и предвидените в Програмата за реализация мерки за ограничаване на изменението на климата и за адаптация към вече настъпилите промени.

Съгласно Методическите указания за разработване и прилагане на ПИРО за периода 2021–2027 г., в процеса на разработване на документа следва да се вземе под внимание разработеният проект на „Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие“. Посоченият документ очертава стратегическата рамка и приоритетни направления за адаптация към изменението на климата на национално и секторно ниво в периода до 2030 г.. Дефинирани са възможни мерки за намаляване уязвимостта на страната от климатичните промени и за подобряване капацитета за адаптиране на природните, социалните и икономическите системи към проявяващите се въздействия от изменението на климата.

В разработения План за действие са предложени конкретни дейности по сектори, които биха могли за намерят отражение в ПИРО, като е представена информация относно техния приоритет, показатели за изпълнение, отговорни институции, партньори и др.

Тематичната насоченост на предложените в Плана за действие дейности обхваща осем сектора:

- Сектор „Селско стопанство“
- Сектор „Биологично разнообразие и екосистеми“
- Сектор „Енергетика“
- Сектор „Гори“
- Сектор „Човешко здраве“
- Сектор „Транспорт“

- Сектор „Градска среда“
- Сектор „Води“

В резултат на извършения преглед на предложените в Плана за действие конкретни дейности, отнасящи се към осемте сектора, за целите на ПИРО са определени онези от тях, чието изпълнение е приложимо, реалистично и ресурсно обезпечено за територията на община Бобов дол. Тези дейности са включени в **Приложение № 1 – Мерки в Програмата за реализация** на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027 г.

ЧАСТ VII – НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО БОБОВ ДОЛ

Системата за наблюдение и оценка на ПИРО цели осигуряването на неговото ефективно изпълнение и постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и ефикасно разходване на ресурсите за реализация на предвидените дейности и проекти.

Предмет на наблюдението и оценката е изпълнението на дефинираните в плана стратегически цели на развитието и приоритети за действие на основата на резултатите от подготовката и изпълнението на включените в Програмата за реализация мерки и проекти, и на база на определените индикатори за наблюдение и оценка.

Индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО са посочени в **Приложение № 3 – Матрица на индикаторите за наблюдение и оценка на ПИРО на община Бобов дол за периода 2021–2027 г.** С цел осигуряване на необходимата информация за процеса на наблюдение, за всеки индикатор са посочени:

- Мерни единици, в които ще се измерва съответния индикатор;
- Източници на информация;
- Периодичност на събиране на информация;
- Базова стойност към началото на периода (за отчитане изменението на всеки от индикаторите);
- Целева стойност, която се очаква да бъде достигната до края на периода на действие на ПИРО.

В процеса на разработване и прилагане на системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО на община Бобов дол са взети предвид общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2021–2027 г.

Списък с тези общи индикатори е представен в **Приложение № 3а – Списък на общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез ЕСИФ за периода 2021–2027 г.** към Методическите указания за разработване и прилагане на ПИРО за периода 2021–2027 г.

За целите на плана са използвани два вида индикатори – за продукт и за резултат.

Индикатори за продукт => измерват напредъка по отношение на приоритетите и мерките
– Отнасят се до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и/или мерки за развитие на общината; – Дефинираните индикатори за количествено измерими.
Индикатори за резултат => измерват напредъка по отношение на стратегическите цели
– Отчитат изпълнението на стратегическите цели; – Имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за обхванатия период; – Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори.

Съставено по: Методически указания за разработване и прилагане на ПИРО за периода 2021–2027 г.

Съгласно Методическите указания за разработване и прилагане на ПИРО за периода 2021–2027 г., е възможно за даден приоритет да се формулира както индикатор за продукт, така и индикатор за резултат. Индикаторите за резултат се формулират само по отношение на целите.

В съответствие с възприетия основен подход на спазване принципа на партньорство, в процеса на наблюдение и оценка участват общинският съвет, кметът на общината, кметовете на кметства и кметските наместници, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

Агенция по вписванията. Достъпно на: https://portal.registryagency.bg/

Актуализирана стратегия за развитие на туризма в община Бобов дол 2014–2020 г.

Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2018 – 31.12.2018 г.

Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Бобов дол 2014–2020 година за периода 01.01.2019 – 31.12.2019 г.

Закон за регионалното развитие. Достъпно на: https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135589285

Изпълнителна агенция по околна среда. Регистър на защитените територии и защитените зони в България, http://eea.government.bg/zpo/bg/

Интегрирана териториална стратегия за развитие на Югозападен регион за периода 2021–2027 г. Достъпно на: http://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=5045

Информационна система за защитени зони от екологична мрежа Натура 2000. Достъпно на: http://natura2000.moew.government.bg/

Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020. Достъпно на: http://2020.eufunds.bg/bg/6/0

Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми енергийни източници и биогорива на територията на община Бобов дол в периода 2019–2022 г. Достъпно на: http://bobovdol.eu/new/images/tsu/kratkosrochna_programa_vei.pdf

Културен календар на община Бобов дол за 2020 г. Достъпно на: http://new.bobovdol.eu/images/kultura/kult.kalendar2020.pdf

Методически указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021–2027 г. Достъпно на: https://www.mrrb.bg/bg/regionalno-razvitie/strategichesko-planirane/metodicheski-ukazaniya/

Министерство на регионалното развитие и благоустройството. Достъпно на: http://www.mrrb.bg/

Министерство на туризма – Природно–географски подялби на България. Достъпно на: https://www.tourism.government.bg/sites/tourism.government.bg/files/uploads/raionirane/p6.pdf

Национален институт по метеорология и хидрология (НИМХ). Достъпно на: http://weather.bg/0index.php?koiFail=RM2bulg1&lng=0
http://hydro.bg/

Национален статистически институт на Република България – НСИ. Достъпно на: http://www.nsi.bg/

Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013–2025 г. – актуализация 2019 г. Достъпно на: http://www.strategy.bg/FileHandler.ashx?fileId=19679

Национална почвена служба. Достъпно на: http://nationalsoils.com

Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие. Достъпно на: https://www.moew.government.bg/bg/klimat/mejdunarodni-pregovori-i-adaptaciya/adaptaciya/

Областна стратегия за развитие на област Кюстендил за периода 2014–2020 г.

Общинска програма за енергийна ефективност на община Бобов дол 2020–2024 г. Достъпно на: http://bobovdol.eu/new/images/tsu/programa_ee_2020-2024.pdf

Общински план за развитие на община Бобов дол за периода 2014–2020 г.

Официален сайт на община Бобов дол. Достъпно на: http://new.bobovdol.eu/

Официален уеб сайт на ТЕЦ „Бобов дол“ ЕАД. Достъпно на: https://tecbd.com/

Програма за управление на отпадъците на община Бобов дол 2017–2020 г. Достъпно на: http://bobovdol.eu/new/images/ekologia/programa_za_uo_2017-2020.pdf

Проект на Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие. Достъпно на: http://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=5127

Регионален доклад за състоянието на околната среда през 2018 година, РИОСВ – гр. Перник. Достъпно на: http://www.pk.riosv-pernik.com/images/docs/Dokladi%20OS/Doklad-OS-2018.pdf

Регионален доклад за състоянието на околната среда през 2020 година, РИОСВ – София. Достъпно на: https://www.riew-sofia.org/files/AFPD/2021/Doklad_2020.pdf

Регионална здравна инспекция – Кюстендил. Достъпно на: https://rzi-kn.net/bg/

Регионално управление на образованието – Кюстендил. Достъпно на: https://rio-kyustendil.com/

Социално–икономически анализ на районите в Република България (Втори етап – част I). Достъпно на: https://www.eufunds.bg/bg/oprd/node/2816

Справедлив преход за въгледобивните региони в Югозападна България. Сценарии за развитие. WWF – Световен фонд за дивата природа, 2019. Достъпно на: http://d2ouvy59p0dg6k.cloudfront.net/downloads/spravedliv_prehod_low_res_2.pdf

https://solargis.com/maps-and-gis-data/download/bulgaria – слънчеви ресурсни карти на България.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ (ПИРО) 2021–2027 г.

Документ			Преглед/Одобрение	
Версия	**Дата**	**Статус**	**Дата**	**Статус**
1.0	07.12.2021 г.	Проект		

КОНТАКТИ

Възложител: община Бобов дол
Адрес: гр. Бобов дол, ул. „27 октомври“ № 2
web: https://bobovdol.egov.bg

Изпълнител: Регионплан ЕООД
Законен представител: д-р Косьо Стойчев
web: www.regioplan.biz

СПИСЪК НА ЕКСПЕРТЕН ЕКИП НА ИЗПЪЛНИТЕЛЯ

доц. д-р Косьо Стойчев	Ръководител на експертния екип
д-р Веселина Господинова	Експерт „Стратегическо планиране“
д-р Миглена Клисарова	Експерт „Териториални системи“
Георги Стефанов	Експерт „Климат и околна среда“